

აჭარის განათლების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო

ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმი

ამირან ქახიძე, ნარგიზ სურმანიძე, მაღხაზ ნაგერვაძე

აჭარა ენეოლით–ბრინჯაოსა და აღრეოქინის ხანაში

კატალოგი

ბათუმი
2016

MINISTRY OF EDUCATION, CULTURE AND SPORT OF AJARA

BATUMI ARCHAEOLOGICAL MUSEUM

AMIRAN KAKHIDZE, NARGIZ SURMANIDZE, MALKHAZ NAGERVADZE

AJARA IN CHALCOLITHIC, BRONZE AND EARLY IRON AGES

CATALOGUE

BATUMI
2016

© ამირან კახიძე, ნარგიზ სურმანიძე, მალხაზ ნაგერვაძე, 2016

აჯარა ენეოლით-ბრინჯაოსა და ადრერკინის ხანაში

რედაქტორი: შოთა მამულაძე

დაიბეჭდა: შ. პ. ს. „გამომცემლობა კოლორი“
თბილისი, კახეთის გზატკეცილი, ე. ბაღდავაძის ქ. №20

© Amiran Kakhidze, Nargiz Surmanidze, Malkhaz Nagervadze, 2016

Ajara in Chalcolithic, Bronze and Early Iron Ages

Editor: Prof. Shota Mamuladze

PRINTED IN GEORGIA
BY “Publishing Color” Ltd
№20 E. Baghdavadze street, Kakheti highway, Tbilisi

წინასიტყვაობა

ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმი დაარსდა 1994 წ. მიუხედავად იმისა, რომ იგი აღმოსავლეთ შავ-იზღვისპირეთში ერთ-ერთი ახალგაზრდა დაწესებულებაა, მაინც იქცა მნიშვნელოვან ფენომენად, რომელიც თავის უშუალო პროფილთან კულტურულ-საგანმანათლებლო სამუშაოებთან ერთად ეწევა საკმაოდ ფართო მასშტაბის საექსპედიციო და საგამომცემლო საქმიანობას. ექსპოზიციის დიდი ნაწილი თვით მუზეუმის მიერ ორგანიზებული საველე კვლევა-ძიების ნაყოფია. ამას ემატება ისიც, რომ ბევრი მათგანი მნიშვნელოვნად ამდიდრებს უახლოესი მონაცემებით როგორც ჩვენი ქვეყნის, ასევე საკაცობრიო ცივილიზაციის საგანძურს. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო 1998-2010 წწ საქართველო-ბრიტანეთის ფიჭვნარის ერთობლივი ექსპედიციის შედეგები. დროის ამ მოკლე მონაკვეთისათვის მუზეუმმა გამოსცა შრომების ექვსი და სერიალის „ფიჭვნარის“ შვიდი ტომი. ბოლო წლებში დაიწყო ექსპოზიციის ცალკეულ განყოფილებათა კატალოგების შედგენა. უკვე დაიბეჭდა „ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმის საგანძური“, მორიგი კატალოგი ეძღვნება ენეოლით-ბრინჯაოსა და ადრერკინის ხანის უმთავრეს მონაპოვრებს. ვფიქრობთ, ეს ახალი პუბლიკაციაც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ჩვენი ქვეყნის ისტორიისა და კულტურის პოპულარიზაციას.

შოთა მამულაძე

ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
გონიო-აფსაროსის მუზეუმ-ნაკრძალი

PREFACE

Batumi Archaeological Museum is one of the young cultural educational institutions of the Black Sea Coast. It was founded in 1994. Nevertheless, it had turned into an important phenomenon, which along with its immediate profile, cultural educational activities, conducts quite large scale expedition and publishing works. Greater part of exhibits is a result of the field studies organized by the Museum itself. It is augmented by the fact that the majority of them supplement not only the treasury of our country but the treasury of the humankind as well. The results of the joint Georgian – British expedition of 1998-2010 have been of major importance. In this brief period the Museum has published six volumes of the works, seven volumes of the “Pichvnari” series. In recent years compilation of the catalogues for separate departments of the exposition has begun. The first volume – “Treasure of Batumi Archaeological Museum” was published in 2015. The second volume is dedicated to the cataloging of the main findings of Chalcolithic, Bronze and Early Iron ages, both in Georgian and English. We believe that the new publication will promote the popularization of the history and culture of our country.

It would be sufficient to point out that the territory of our research is an oldest hearth of Colchian Culture.

SHOTA MAMULADZE

Batumi State University,
Gonio-Apsarus muzeum and Sanctuary

ენეოლით-ადრებრინჯაოს ხანა (ძვ.წ. V–III ათასწლეული) უმნიშვნელოვანესი ეტაპია კაცობრიობის ისტორიაში. ამ პერიოდიდან გაიზარდა კონტაქტები ხალხებს შორის. მიწათმოქმედება მეურნეობის წამყვან დარგად იქცა. ადრებრინჯაოს ხანაში მეტალურგია წარმოებითი მეურნეობის შემადგენელი ნაწილია. აღიარებულია, რომ საკაცობრიო ცივილიზაციის ერთ-ერთ უძველეს კერას წარმოადგენდა ამიერკავკასია. ისახება კავკასიის მოსახლეობის ძირითადი ეთნიკური ჯგუფები, ენები და კულტურები. სახეზეა ანატოლიურ და წინააზიურ კულტურებთან კონტაქტები. აქაურ მკვიდრთა სამეურნეო საქმიანობის ძირითადი დარგებია სიმბიოზური ხასიათის მიწათმოქმედება და მესაქონლეობა. ფართო ხასიათი მიიღო მეთევზეობამ და ფეიქრობამ.

კიდევ უფრო იზრდება ამ თვალსაზრისით საკვლევი ტერიტორიის მნიშვნელობა შუა ბრინჯაოსა და გვიანბრინჯაო-ადრერკინის ხანისათვის (ძვ.წ. II–I ათასწლეული). ტომობრივი კოლხური კულტურის შემქმნელი მოსახლეობა ხდება მსოფლიო ისტორიული პროცესების უშუალო მონაწილე. ყოველივე ამის თვალსაჩინო ილუსტრაციას წარმოადგენს აჭარის ტერიტორიაზე მიკვლეული ნივთიერი კულტურის ძეგლები, რომელთა ერთმა ნაწილმა თავი მოიყარა ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში. შევჩერდებით ზოგიერთ მათგანზე. დავიწყებთ ადრეული ეპოქის არტეფაქტებით.

Chalcolithic-early Bronze Age (5th -3rd millenniums BC) is one of the most important stages in the history of the mankind. Contacts between the peoples grew from this period. Agriculture has become the major trend. In Early Bronze Age metallurgy is an integral part of managed economy. It is accepted that the Transcaucasia is one of the oldest hearths of the humankind. Main ethnic groups, languages and cultures of the Caucasian population are formed. Contacts with Anatolian and Western Asia cultures become obvious. Main trends of the local inhabitants are symbiotic farming and cattle breeding. Fishing and weaving become widespread.

In this respect the importance of the research territory increases even further by the periods of Middle Bronze and Late Bronze-Early Metal Ages (2nd -1st cc BC). The population which created the Tribal Colchian Culture becomes immediate participant of the World's historical processes. Material cultural monuments, discovered on Ajarian territory, part of which is kept in Batumi Archaeological Museum is a vivid example of the above said. We shall consider some of these items and begin from the monuments of the early epoch.

1. კაჟის ისრისპირი

ჩაქვი, ჩაისუბანი, „ნასაყდრალის გორა“ I ძვ.წ. V-IV ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

სამკუთხა მოყვანილობის, ყუნწიანი. ორივე ბედაპირი ფართო ფაცეტებითაა დამუშავებული. კიდეები რეტუშირებული.

ლიტერატურა: სურმანიძე, 2005:14-19.

1. FLINT ARROWHEAD

CHAKVI, CHAISUBANI, THE 5TH-4TH MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Ccollection.

Triangular, stemmed. Both surfaces are treated with wide facetes. The edges are retouched.

Source: Surmanidze, 2005:14-19.

2. კაჟის ისრისპირი

ხელვაჩაური, ტალახნარი. ძვ.წ. V-IV ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია მაღალი ხარისხის მოთეთრო კაჟის ანატკეცზე. აქვს მოგრძო სამკუთხედის მოყვანილობა, სწორი ფერდები, მახვილი წვერო და გამოკვეთილი ყუნწი. ფართო ფაცეტებითაა დამუშავებული ორივე სიბრტყე. კიდეები რეტუშირებული.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:30, სურ. 18 ტაბ. 8/1.

2. FLINT ARROWHEAD

KHELVACHAURI, TALAKHNARI, THE 5TH-4TH MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Knapped from a high quality whitish flint. It has even sides, sharp point and a carved stem. Both surfaces are processed with pressured wide faceted retouche. Edges are retouched.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:30, pic. 18 Tab. 8/1.

3. კაჟის შუბისპირი

ქობულეთი, კვირიკე, ძვ.წ. V ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ყუნწიანი. დამზადებულია დიდი ზომის მოყვანისფრო კაჟის ანატკეცზე. აქვს წაგრძელებული სამკუთხედის მოყვანილობა. ორივე ზედაპირი ფართო ფაცეტებითაა დამუშავებული. კიდეები რეტუშირებული.

ლიტერატურა: კახიძე, გოგიტიძე, 2000:115-119, სურ.4.

3. FLINT SPEARHEAD

KOBULETI, KVIRIKE, THE 5TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection

Stemmed. Knapped from large brownish flint endscraper. Has a shape of a elongated triangle. Both surfaces are processed with wide facettes, edges are retouched.

Source: Kakhidze, Gogitidze, 2000:115-119, pic.4.

4. კაჟის ისრისპირი

ხულო, დიდაჯარის ყიშლა ველათი. ძვ.წ. IV-III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ჩამოყალიბებულია კაჟის თხელ ლამელისებურ ანატკეცზე. ფოთლისებრი მოყვანილობის. აქვს სწორი ფერდები და ოდნავ გამოყოფილი ყუნწი. ფერდები ფაცეტებითაა დაფარული.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 1993:13.

4. FLINT ARROWHEAD

KHULO, DIDAJARA KISHLA (PASTURE) VELATI. THE 4TH-3RD MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Processed on a thin blade-like endscraper. Leaf shaped. Has straight wings and slightly extended stem. The sides are covered with facet.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 1993:13.

5. ძვლის სახვეჭეები

ხულო, ჯანჯღნარი, ძვ.წ.

V ათასწლეულის ბოლო – IV პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია წვრილფეხა ცხოველის გაპოხილ ლულვანი ძვლისაგან, რომლის მახვილი წვერი გახეხვითაა მიღებული.

ტანის ზედაპირი კარგადაა გაპრიალებული.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:27, სურ. 17, ტაბ. 7.

5. BONE PIERCERS

KHULO, JANJGHNARI, THE END OF THE 5TH MILLENNIUM - I PART OF 4TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Made of the split longbone of small livestock, the sharp point of which is attained by scouring. The surface is well polished.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:27, pic. 17, tab. 7.

6. ქილა

ხულო, ჯანჯღნარი, ძვ.წ. V ათასწლეულის ბოლო – IV პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

სქელკედლიანი, ხელით ნაძერწი. აქვს ბრტყელი ძირი, ასიმეტრიული, ბიკონუსური მოყვანილობის ტანი. მაღალი, ფართო, ცილინდრული ყელი. სადა პირი ოდნავ გარეთკენაა გადაშლილი. ზედაპირი შედარებით საგულდაგულოდ მოპრიალებული.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:27, სურ. 16, ტაბ. 6.

6. JAR

KHULO, JANJGHNARI, THE END OF THE 5TH MILLENNIUM - I PART OF 4TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Thick-walled, handmade, has flat foot, symmetric biconical body. Tall wide cylindrical neck. Simple mouth, slightly opened outwards, the surface is relatively well-polished.

Source: Kakhidze, Mamuladze. 2000:27, pic. 16, tab. 6.

7. ღერბისებრი ჭურჭელი

ხულო, ჯანჯღნარი, ძვ.წ. V ათასწლეულის ბოლო – IV პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ტლანქად, ხელითაა ნაძერწი. აქვს ბრტყელი ძირი, ასიმეტრიული ბიკონუსური მოყვანილობის ტანი, ფართო მომაღლო ყელი, ოდნავ გარეთკენ გადაშლილი სადა პირი. ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე. 2000:27, სურ.15 ტაბ. 5.

7. LARGE POT LIKE VESSEL

KHULO, JANJGHNARI, THE END OF THE 5TH MILLENNIUM - I PART OF 4TH MILLENNIUM BC

Btuumi Archaeological Museum collection.

Flat foot, asymmetrical biconical body, wide tallish neck, simple mouth, opened slightly outwards, rough, handmade.

Source: Kakhidze, Mamuladze. 2000:27, pic.15 tab. 5.

8. ჯამი

ხულო, ჯანჯღნარი, ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ღრმა ტევადობის, აქვს ბრტყელი, შედარებით ვიწრო ძირი. მაღალი, კონუსისებრი მოყვანილობის ტანი. პირი მომრგვალებული, ოდნავ შიგნით გადახრილი. კეცი მოყავისფრო. ზედაპირი საგულდაგულოდ მოპრიალებული. ჭურჭელი თავის დროზე ყოფილა შეკეთებული – პირთან ახლოს ორივე მხარეს გაკეთებული აქვს წყვილი სამანჭვალე ნახვრეტები.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:33, სურ. 21, ტაბ. 10.

8. BOWL

KHULO, JANJGHNARI, THE END OF THE 4TH MILLENNIUM - 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Deep, has relatively narrow foot. Tall cone-shaped body. The mouth rounded slightly bent inwards. Brownish clay, surface well-polished. The vessel had been repaired: a large piece near the mouth has two holes.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:33, pic. 21, tab. 10.

ჯანჯღნარის კერამიკას უშუალო ანალოგი არ ეძებნება. არაა გამორიცხული, რომ საყოველთაოდ ცნობილ შულავერ-შომუ-თეფესა და მტკვარ-არაქსის კულტურის განსხვავებულ სახეობასთან გვექონდეს საქმე; ისინი უნდა წარმოადგენდეს აღნიშნული საყოველთაოდ ცნობილი კულტურების ახალ ლოკალურ ვარიანტს.

There are not direct analogues to Janjghnari ceramics. It is not ruled out that we may be tackling the new type of the world renowned Shulaveri-Shomu-Tepe and Kura-Araxeses cultures. Our findings attract attention for the fact that they may be a local version of the well-known cultures.

ისპანის ტორფქვეშა ნამოსახლარის მასალებში მრავლადაა სამეთუნეო ნაკეთობა. ხელით ნაძერწი. უმეტესად სადა, ზოგჯერ გამოყენებულია სამკაულის უადრესი სახეები, წამყვანია სამეურნეო, სამზარეულო, სუფრაზე მოსახმარი, რთვა-ქსოვასა თუ მეტალურგიასთან დაკავშირებული ნიმუშები. ისინი წარმოადგენენ ერთ-ერთ უძველეს ნაკეთობებს.

Materials of Ispani settlement are rich in pottery wares. Handmade, mostly simple. Sometimes earliest patterns of decoration are used, the majority represent the samples of household, kitchen, tableware, weaving and knitting or connected with metallurgy. These are the oldest artefacts.

9. თიხის ქილა

ქობულეთი, ისპანი, ტორფქვეშა ნამოსახლარი, ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ხელით ნაძერწი, ასიმეტრიული, ცილინდრულტანიანი, კეცი მოშავო-მონაცრისფრო. პირი გარეთკენ გადაშლილი.

ლიტერატურა: კახიძე, 2007:383, სურ.11/1.

9. CLAY JAR

KOBULETI, ISPANI SETTLEMENT, THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Small sized. Handmade, asymmetric, cylindrical body, blackish-grayish clay, mouth bent outwards.

Source: Kakhidze, 2007:383, pic.11/1.

10. თიხის ჯიდა

ქობულეთი, ისპანი, ტორფჰეზუზა ნამოსახლარი, ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პატარა ზომის. ცილინდრულტანიანი, ზედაპირი შავად გაპრიალებული, ძირი ბრტყელი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

10. CLAY JAR

KOBULETI, ISPANI SETTLEMENT, THE END OF THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Small, cylindrical body, surface polished in black, flat foot.

Source: First publishing.

11. თიხის ჯიდა

ქობულეთი, ისპანი, ტორფჰეზუზა ნამოსახლარი, ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ცილინდრულტანიანი. გარეთკენ გადაშლილი პირის არეში გამოყვანილია სეგმენტისებრი ყური.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

11. CLAY JAR

KOBULETI, ISPANI SETTLEMENT, THE END OF THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Mouth opened outwards. Segment-like handle.

Source: First publishing.

12. მინიატურული ქილისაბი ჭურჭელი

ქობულეთი, ისპანი, ტორფშვეშა ნამოსახლარი,
ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო –
III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირი გარეთკენ გადმოხლილი. ტანი სწორი,

ძირი შეღრმავებული.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

12. MINIATURE JAR-LIKE WARE

KOBULETI, ISPANI SETTLEMENT, THE END OF
THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH
MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Mouth opened outwards. Body is straight,
deep concave foot.

Source: First publishing.

13. თიხის ქილისაბი ჭურჭელი

ქობულეთი, ისპანი, ტორფშვეშა ნამოსახლარი,
ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი
ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირი გარეთკენ გადმოხლილი, ყელი დაბალი, ტანი

მომრგვალებული, ყური ბრტყელგანივკვათიანი.

ასიმეტრიული.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

13. CLAY JAR-LIKE EARTHENWARE

KOBULETI, ISPANI SETTLEMENT, THE END OF
THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH
MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Mouth opened outwards, low neck, rounded body, handle
flat, flat foot.

Source: First publishing.

14. სამფხეა სასმისი

ქობულეთი, ისპანი, ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირი შიგნითკენ მიმართული, ტანი მომრგვალებული, მასიური, ძირი ბოლოვდება სამფხეა განშტოებით.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

14. TRIPOD CUP

KOBULETI, ISPANI SETTLEMENT, THE END OF THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Mouth directed inwards, body rounded, massive, the foot ends with three legs.

Source: First publishing.

15. კვინისტავი

ქობულეთი, ისპანი, ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დისკოსებრი, ცილინდრულნახვრეტიანი. კეცი მოშავო-მანაცრისფრო.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

15. SPINDLE WHORT

KOBULETI, ISPANI SETTLEMENT, THE END OF THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Discal, with a cylindrical hole. the object is made of blackish-greyish clay.

Source: First publishing.

16.ქოთნისაჲი ჭურჭლის ყუჩაჲი

ქოგულეთი, ისპანი, ტორფქვეშა ნამოსახლარი, ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ნაცრისფერკეციანი. ერთი, ბრტყელგანივკვეთიანი ყურის ზედა ბოლო შემკულია კონუსური მოყვანილობის წყვილი შვერილით; ორი მათგანის ზედაპირი დაფარულია ბასრი საგნით შესრულებული ერთი ვერტიკალური ზოლითა და მასზე დატანილი ერთმანეთის პარალელურად განლაგებული ჰორიზონტალური ხაზებით. დახრილი ხაზებითაა გაფორმებული შემორჩენილი მხრის მცირე მონაკვეთიც.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

16.HANDLES OF A POT-LIKE VESSEL

KOBULETI, ISPANI SETTLEMENT, THE END OF THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

The object is made of grey clay. One of the upper parts of the handles is decorated by dual conical ornamentation. The surface of the both handles are covered by a vertical line made by sharp tool and horizontal dashes running parallel to each other. The rest small area of the surface is decorated with slash marks.

Source: First publishing.

17. თიხის ტიგელი

ქობულეთი, ისპანი, ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

გარეთკენ გადაშლილი პირისა და ტანის გარკვეული მონაკვეთი მომტვრეულია. ხელით ნაძერწი. მასიური სწორი კედლები პირისაკენ ოდნავ გაფართოებული. კეცი განატეხში შავი, ზედაპირი მონაცრისფრო-მოშავო.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

17. CLAY CRUCIBLE

KOBULETI, ISPANI, THE END OF THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH MILLENNIUM BC

Archaeological Museum Collection.

Certain part of the mouth directed outwards and the body is broken, handmade. Massive straight walls slightly widened towards the mouth. The fired clay at the broken part is black, the surface greysh-yellow.

Source: First publication.

18. თიხის ტიგელი

ქობულეთი, ისპანი, ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირის და ტანის ნაწილი მომტვრეულია. ხელით ნაძერწი. ცილინდრული. კედლები ოდნავ მომრგვალებული. კეცი მოშავო-მონაცრისფრო.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

18. CLAY CRUCIBLE

KOBULETI, ISPANI, THE END OF THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Part of the mouth and the body is broken. Handmade. Cylindrical. The walls slightly rounded. The fired clay is blackish grey.

Source: First publication.

19. ქვის ცული

ქობულეთი, ისპანი, ტორფვეშა ნამოსახლარი, ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

კარგად გაპოლირებული, გადარჩენილია ორად გახლეჩილი ცულის ერთი ნახევარი. ოთხწახნაგა, ყუა მომრგვალებული. ჰქონია მრგვალგანიკვეთიანი სატარე ხვრელი. პირი არაა დაცული.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

19. STONE AXE

KOBULETI, ISPANI SETTLEMENT, THE END OF THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Well-polished. Part of the broken axe is preserved. Tetrahedral. The handle is rounded. Apparently had a round hole. The blade is not preserved.

Source: First publication.

20. ყუაშილიანი ცულის ხის მოდელი

ქობულეთი, ისპანი, ძორფშვეშა ნამოსახლარი. ძვ.წ. IV ათასწლეულის ბოლო – III პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ტანი სწორი, უკანა ნიღრისაკენ ოდნავ დაქანებული, პირი კიდევთან მომრგვალებული. მილი მასიური, მომრგვალებული. ფერდები მოსწორებულია ტარის ჩაჯდომის მიზნით.

ლიტერატურა: ინაიშვილი, 1977:75–78; მიქელაძე, ხახუტაიშვილი, მუსხელიშვილი, 1982; კახიძე, 2007:135–139; ღამბაშიძე და სხვები, 2010:486; ხახუტაიშვილი, 1995, სურ.6/1.

20. WOODEN MODEL OF AN AXE WITH TUBULAR BUTT

KOBULETI, ISPANI SETTLEMENT, THE END OF THE 4TH MILLENNIUM - FIRST PART OF THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Straight body, blade slightly rounded by the edges, the tube massive, rounded. The sides leveled off – in order to place the handle.

Sources: Inaishvili, 1977:75–78; Mikeladze, Khakhutaishvili, Muskhelishvili, 1982; Kakhidze, 2007:135–139; Ghambashidze and others, 2010:486; Khakhutaishvili, 1995, pic. 6/1.

ბოლო წლების სავსელე არქეოლოგიური კვლევა-ძიების შედეგად დადასტურდა, რომ აჭარა წარმოადგენდა ბრინჯაოს მეტალურგიის ერთ-ერთ უძველეს კერას საკაცობრიო ცივილიზაციაში. ადრეული ეტაპისათვის ქურებში ღვთის პროცესების დაჩქარების მიზნით საბადოდან გამოტანილი ნედლეულის დაქუცმაცება ხდებოდა საბეგველებით ე.წ. ქვის გობებში. თანდათანობით აქაურ მეღითონეებს ხელით შრომის პარალელურად დაუნერგავთ გარკვეულ გეოკლიმატურ გარემოში იგივე სამუშაოების შესრულება წყლის ენერგიის გამოყენებით. შეუქმნიათ სათანადო მექანიზმიც, ხოლო საბადოებიდან გამოტანილი პირველადი ლითონის გამდიდრების მიზნით მდინარეთა ქარაფებიდან კალაპოტში წყლის ნაკადის მისაშვებად ამოუჭრიათ სხვადასხვა ზომის გოლები. დღეისათვის აღმოჩენილი 30-მდე ძეგლის მიხედვით დასტურდება, რომ ბრინჯაოს მეტალურგია ჩვენს მხარეში ასულია ინდუსტრიულ დონემდე. კოლხი მეღითონეების მიერ შექმნილი პროდუქცია, როგორც ჩანს, ხმარდებოდა არა მარტო საკუთარ მოთხოვნებს, არამედ, უნდა ვიფიქროთ, რომ ზოდებად ჩამოსხმული ნედლეული ფართოდ ვრცელდებოდა იმდროინდელი მსოფლიოს ბაზარზე (ანატოლია, შუამდინარეთი, ეგეოსური სამყარო).

Archaeological field studies of the recent years proved the fact that Ajara used to be one of the oldest hearths of bronze metallurgy of the humankind. At the early stage breaking up of the metal extracted from the ore used to be carried out in special stone troughs, in order to facilitate the melting process. The local metal workers have eventually introduced, in certain geoclimatic environment, along with the manual labour, the methods of carrying out similar work with the use of the water energy. They have set up relevant mechanisms, and for dressing the primary metal different sized holes have been carved in the river rocks in order to stream water into the bed. The discovery of over 30 similar monuments to this day, proves the fact that bronze metallurgy in our region used to be elevated to the industrial level. Products created by Colchian metallurgists were apparently used not only for domestic use but were distributed as bullions throughout the world market of the period (Anatolia, Aegean world).

21. ქვის მობი

ჩაქვი, ჩაისუბანი, „ნასაყდრალის გორა“ I, აღმოჩენილია
IN SITU მდგომარეობაში, ძვ.წ. IV–III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მთლიანად დაცული. სფერული მოცვანილობის. საკმაოდ კარგადაა დამუშავებული (ძირი შედარებით უხეშად). ზედა ნახევარზე ამოკვეთილია კონუსური ჩაღრმავება. სიმაღლე – 29 სმ, დიამ. – 40 სმ, კონუსური ჩაღრმავების პირის დიამ. – 18 სმ, სიღრმე – 13 სმ. ტუფობრეჩია.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

21. STONE MORTAR-TROUGH

CHAKVI, CHAISUBANI, "NASAKDRALI HILL", DISCOVERED
IN SITU CONDITION, THE 4TH - 3TH MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Intact. Spherical shape. Quite well-treated (the foot roughly processed). On the upper part cone-shaped deepening is carved. Height – 29 cm, diam. – 40 cm. Diam. of cone-shaped deepening – 18 cm, depth – 13 cm.

Source: First publication.

22. ქვის მობი

ხელვაჩაური, მარადიდი, ძვ.წ. IV–III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ცილინდრული. გვერდები ოდნავ მომრგვალებული. ცალი გვერდი საგანგებოდ ჩამოსწორებული. სიმაღლე 15,5 სმ, პირის დიამ. – 13-14 სმ, ტანის – 16-18 სმ, ძირის – 12 სმ. სანაყი განყოფილების სიღრმე – 8,5 სმ, დიამ. – 9 სმ. სიენიტი.

ლიტერატურა: კახიძე და სხვები, 2014:32-38.

22. STONE MORTAR-TROUGH

KHELVACHAURI, MARADIDI, THE 4TH - 3TH
MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Cylindrical. Sides slightly rounded. One of the sides is deliberately straightened. Height – 15,5 cm, mouth diam. – 13-14 cm, body – 16-18 cm, foot – 12 cm. Mortar section depth – 8,5 cm, diam. – 9 cm. Syenite.

Source: Kakhidze and others, 2014:32-38.

23. ქვის მობი

ხელვაჩაური, მარადიდი, ძვ.წ. IV–III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მომრგვალებული პირის კიდე და ტანის გარკვეული მონაკვეთი მომტვრეულია. ნახევარსფერული, ძირი ბრტყელი. აქვს საკმაოდ ფართო, თითქმის ნახევარსფერული მოყვანილობის ჩაღრმავება. სიმაღლე – 12 სმ, პირის დიამ. – 17-18 სმ, ტანის – 19 სმ, ჩაღრმავების სიმაღლე – 7 სმ, დიამ. – 12 სმ, ძირის – 7-8 სმ. მეორადი კვარციტი.

ლიტერატურა: კახიძე და სხვები, 2014:32-38.**23. STONE MORTAR-TROUGH**

KHELVACHAURI, MARADIDI, THE 4TH - 3TH MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Edge of the rounded mouth and certain part of the body are broken. Hemispherical. foot is flat. Quite wide hemispherical deepening. Height – 12 cm, mouth diam. – 17-18 cm, body – 19 cm, height of deepening – 7 cm, diam. – 12 cm, foot – 7-8 cm. Secondag quartzite.

Source: Kakhidze and others, 2014:32-38.**24. ქვის მობი**

ხელვაჩაური, მარადიდი, ძვ.წ. IV–III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ტანი სფერული. პირი ზოგან სწორი, ალაგ-ალაგ მომრგვალებული. განსხვავებით მარადიდის სხვა გობებისაგან, როგორც ჩანს, ფეხებს შორის მორგების მიზნით მისი ორი საპირისპირო მხარე ჩამოსწორებულია 11-12 სმ. სიფართოზე. სიმაღლე – 15 სმ, პირის დიამ. – 16-17 სმ, ტანის – 18,5-21 სმ, ძირის – 12,5 სმ. აქვს კონუსური ჩაღრმავება – სიღრმე 11 სმ, დიამ 13 სმ. მეორადი კვარციტი.

ლიტერატურა: კახიძე და სხვები, 2014:32-38.**24. STONE MORTAR-TROUGH**

KHELVACHAURI, MARADIDI, THE 4TH - 3TH MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Body slightly spherical. Mouth straight at certain places, otherwise rounded. Unlike other mortars of Maradidi, its opposite sides are straightened, apparently to balance it properly between the feet, 11-12 cm. in width. Height – 15 cm, diam. – 16-17 cm, body – 18.5-21 cm, foot – 12.5 cm. Has cone-like deepening – 11 cm, diam. – 13 cm. Secondag quartzite.

Source: Kakhidze and others, 2014:32-38.

25. ქვის მობი

ხელვაჩაური, მარადიდი, ძვ.წ. IV-III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პატარა ზომის, შესანიშნავად დამუშავებული. ცილინდრული. საკმაოდ მასიური. ბრტყელი პირი ტანისაგან არაა გამოკვეთილი. სწორძირიანი. პირთან ახლოს კორპუსისაგან გამოყოფილია მოზრდილი კიდეებმომრგვალებული სამკუთხა შემოწერილობის ცრუ ყური. ტანზე შეინიშნება დამუშავების პროცესში სხვადასხვა მიმართულების ხაზების ანაბეჭდები. სიმაღლე - 17 სმ, პირის დიამ. - 18,5 სმ, ტანის - 19 სმ, ძირის - 13 სმ, კონუსური მოყვანილობის სანაყი განყოფილების სიმაღლე - 10 სმ, დიამ. - 12, 5 სმ. მეორადი კვარციტი.

ლიტერატურა: კახიძე და სხვები, 2014:32-38.

25. STONE MORTAR-TROUGH

KHELVACHAURI, MARADIDI, THE 4TH - 3TH MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Smaller size, perfectly treated. Cylindrical. Quite massive. Flat mouth is not marked out from the body. Flat-footed. Near the mouth, fake triangular handle protrudes from the body. The body bears different traces of treatment lines. Height - 17cm. mouth diam. - 18.5 cm, support - 19 cm, foot - 13 cm, cone-shaped mortar section height - 10 cm, diam. - 12,5 cm. Secondag quartzite.

Source: Kakhidze and others, 2014:32-38.

26. ქვის მობი

ხელვაჩაური, მარადიდი, ძვ.წ. IV-III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირის თითქმის ნახევარი და ტანის გარკვეული მონაკვეთი მომტვრეულია. ცილინდრული, კედლები ოდნავ მომრგვალებული. პირი და ძირი ბრტყელი. ერთ მხარეს პირის გასწვრივ დატოვებულია წაგრძელებული ოვალისებრი მოყვანილობის მორჩისებრი შვერილი. სიმაღლე -14 სმ, პირის დიამ. -13, ტანის - 12 სმ, კონუსური ჩაღრმავების სიმაღლე - 5 სმ, დიამ. - 7 სმ. ანდეზიტი.

ლიტერატურა: ქვეცნდება პირველად.

26. STONE MORTAR-TROUGH

KHELVACHAURI, MARADIDI, THE 4TH - 3TH MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Almost the half of the mouth and a section of the body are broken. Cylindric, walls slightly rounded. The mouth and the foot are flat. On one side along the mouth it has elongated oval ridge-like lug. Height – 14 cm, mouth diam. – 13 cm, Body diam. – 12 cm, cone shaped recess height – 5 cm, diam. – 7 cm.

Andesite.

Source: First publication.

29

27. ქვის მობი

ხელვაჩაური, მარადიდი, ძვ.წ. IV-III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ტანი მომრგვალებული, ბრტყელი ძირისაკენ ოდნავ შევიწროებული. ფართო პირის ქვემოთ საპირისპირო მხარეს მოცემულია ნახევარწრისებრი მორჩისებრი გამოსახულებანი. სიმაღლე - 13 სმ, პირის დიამ. - 14 სმ, ტანის - 15,5 სმ, შვერილთან ერთად - 18 სმ, ძირის - 9,5 სმ, კონუსური ჩაღრმავების სიღრმე - 7 სმ, დიამ. 9 სმ. მეორადი კვარციტი.

ლიტერატურა: კახიძე და სხვები, 2014:32-38.

27. STONE MORTAR-TROUGH

KHELVACHAURI, MARADIDI, THE 4TH - 3TH MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Rounded body, slightly narrowing down to the foot. Below the mouth, on the opposite side, there are semicircle, ridge-like images. Height – 13 cm, diam. 14 cm, body - 15.5 cm, with the lug - 18 cm, foot - 9,5 cm, cone depth - 7 cm, diam - 9 cm. Secondag quartzite.

Source: Kakhidze and others, 2014:32-38.

28. ქვის მობი

ჩაქვი, ჩაისუბანი, შუამთა, „ნასაყდრალის გორა“ II, ძვ.წ. III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ნახევარსფერული. პირის ერთი კიდე ამოტეხილია, ხოლო გვერდი ჩამოთლილი კედელზე მიდგმის მიზნით. სანაყი განყოფილება კონუსური. საყრდენი არე ოდნავ მოსწორებული. ხანგრძლივი ხმარების გამო ძირი გახვრეტილია. სიმაღლე - 27 სმ, დიამ. - 45-46 სმ, სანაყი განყოფილების დიამ. - 27 სმ, სიღრმე - 24 სმ. ტუფი.
ლიტერატურა: კახიძე, სურმანიძე, 2013:223, ტაბ. IX.

28. STOE MORTAR-TROUGH

CHAKVI, CHAISUBANI, SHUAMTA, "NASAKDRALI HILL" II, THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Hemispherical. One edge of the mouth is broken off, the side is straightened out for putting it by the wall. Mortar section is cone-like. Retaining area slightly straightened out, the bottom has a hole for a long time use. Height -27 cm, diam. - 45-46 cm, mortar section diam. - 27 cm, depth - 24 cm. Tuff.

Source: Kakhidze, Surmanidze, 2013:223, tab. IX.

29. ქვის მობი

ხელვაჩაური, განთიადი, ძვ.წ. III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ნახევარსფერული. გარეთა ზედაპირი კარგად მოპრიალებული. ძირის არეში, გარკვეულ საგანზე მორგებისათვის აქვს საგანგებოდ გაკეთებული ჩაღრმავება. გობი შუაშია გახეტილი. აქვს კონუსური შემოწერილობის სანაყი განყოფილება. სიმაღლე - 24 სმ, პირის დიამ. - 40 სმ; კონუსის სიღრმე - 13 სმ, დიამ. - 18 სმ. ტუფოქვიშა.
ლიტერატურა: კახიძე, გოგიტიძე, სურმანიძე, 2003:6

29. STONE MORTAR-TROUGH

KHELVACHAURI, GANTIADI, THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Hemispherical. Outer surface is well-polished. The foot, for adjusting to a certain object, has a deepening. The mortar has a crack at the base. It has a cone-shaped mortar section, height - 24 cm, mouth diam. - 40 cm; cone-shaped deepening - 13 cm, diam. - 18 cm. Tuff-sand.

Source: Kakhidze, Gogitidze, Surmanidze, 2003:6.

30. ქვის ურე

ხელვაჩაური, სიმონეთი, ჯაზიგოლი, ძვ.წ. III-II
ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია ანდეზიტისაგან. ბოლო წაკვეთილი, ოდნავ მომაღლო სფეროსებრი შემოწერილობის. სანაყის წყვილი ფერდი მოსწორებულია ღერძზე მკვეთრად მიმაგრების მიზნით. მცირე მოსწორების კვალი შეინიშნება წვერობზე. ზედაპირი შესანიშნავად დამუშავებულია. სიმაღლე - 27 სმ, დიამ. - 32 სმ, წაკვეთილი მონაკვეთის სიგრძე - 34 სმ, სიგანე - 23 სმ, ჩამოსწორებულ ფერდობის სიფართო - 17,5X19 სმ, 9X8 - სმ, სიღრმე - 1 სმ, წონა - 40 კგ.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

30. STONE HAMMER

KHELVACHAURI, SIMONETI, JAZIGOLI, THE 3TH-2ND
MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Andesite. The end is severed, tallish spherically shaped. Both sides of the mortar are straightened, in order to be adjusted to the axis. Slight traces of polish are seen on the top. Surface is perfectly polished. Height - 27 cm, diam. - 32 cm, cut off section length - 34 cm, width - 23 cm, width - of the straightened side is - 17,5X19 cm, 9X8 cm, depth - 1 cm, weight- 40 kg .

Source: First publication.

31. ქვის ურე

ხელვაჩაური, სიმონეთი, ჯაზიგოლი, ძვ.წ. III-II
ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ქვედა სამუშაო ნაწილი წაგრძელებული ნახევარსფეროს მოყვანილობისაა, ზედა – შედგება დაქანებული მხრებისა და მომრგვალებული წვეროსაგან, რომელსაც მხრის დასაწყისთან და შუა წელზე საგანგებოდ გაკეთებული ღარი შემოუყვება (ეტყობა ხის ღერძზე დამაგრების მიზნით). ურო მოზრდილია. სიმაღლე წვერთან ერთად – 35 სმ, დიამ. – 31,5 სმ, წვეროს ფუძის დიამ. – 18 სმ; ღარის გასწვრივ შუა წელის – 12 სმ. უროს ქვედა ნახევარი შესანიშნავად ნამუშევარ-გაპრიალებულია. წონა – 40 კგ. ანდეზიტი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

31. STONE HAMMER

KHELVACHAURI, SIMONETI, JAZIGOLI, THE 3TH-2ND
MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Consists of two halves. Lower working part has a shape of elongated hemisphere, the upper consists of slanting slopes and rounded top, which at the point of the side and in the middle has a circular furrow (probably for attaching it to the wooden axis). middle part along the furrow is 12 cm. The lower part of the hammer is well-polished. Weight – 40 kg. Andesite.

Source: First publication.

32. ბრინჯაოს ზოლის ჩამოსასხმელი ქვის ყალიბი

ხელვაჩაური, სიმონეთი, ჯაზიგოლი, ძვ.წ. III-II
ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ფუძე სწორი, დანარჩენი არე ბრინჯაოს ზოდების
ნახევარსფეროს მსგავსად მომრგვალებული. ფუძის დიამ. –
18-19 სმ; სიმაღლე – 8 სმ. ანდეზიტ-ბაზალტი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

32. STONE MOULD FOR CASTING BRONZE BULLIONS

KHELVACHAURI, SIMONETI, JAZIGOLI, THE 3TH-2ND
MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Base straight, the rest of the parts rounded similar to bronze
bullion hemispheres. Base diam. – 18-19 cm; height – 8 cm.
Andesite-basalt.

Source: First publication.

33. ბრინჯაოს ზოლის ჩამოსასხმელი ქვის ყალიბი

ხელვაჩაური, კაპნისტავი, ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დიდი ზომის. ნახევარსფერული, კარგად დამუშავებული.
სიმაღლე – 10 სმ, ფუძის დიამ. – 24X20 სმ. ტუფობრეცხია.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

33. STONE MOULD FOR CASTING BRONZE INGOTS

KHELVACHAURI, KAPNISTAVI, THE 3TH-2ND
MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Large size. Hemispheric shape, well treated. Height – 10 cm,
diam. – 24X20 cm.

Source: First publication.

34. ბრინჯაოს ზოლის ჩამოსასხმელი ქვის ყალიბი ხელვაჩაური, კაპნისტავი, ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დიდი ზომის. ფუძე სწორი. დანარჩენი ნახევარსფეროს მსგავსად მომრგვალებული. დიამ. - 29 სმ; სიმაღლე - 15 სმ. ტუფობრექია.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

34. STONE MOULD FOR CASTING BRONZE INGOTS KHELVACHAURI, KAPNISTAVI, THE 3TH-2ND MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Large size base. Bottom straight. The rest is rounded like hemispheres. Diam. - 29 cm, height - 15 cm.

Source: First publication.

35. ბრინჯაოს ზოლის ჩამოსასხმელი ქვის ყალიბი ხელვაჩაური, კაპნისტავი, ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ფუძე სწორი, დანარჩენი არე ბრინჯაოს ზოდების ნახევარსფეროს მსგავსად მომრგვალებული. ერთი კედლის გარკვეული მონაკვეთი ორგან ჩამომტვრეულია. ფუძის დიამ. - 16-19 სმ; სიმაღლე - 7 სმ. ტუფობრექია.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

35. STONE MOULD FOR CASTING BRONZE INGOTS KHELVACHAURI, KAPNISTAVI, THE 3TH-2ND MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Base straight, the rest of the parts rounded similar to bronze bullion hemispheres. A part of one of the walls is broken in two places. Base diam. - 16-19 cm; height - 7 cm.

Source: First publication.

36. ქვის ურ

ხელვაჩაური, კაპნისტავი, ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პრიზმისებრი ფორმის. ზედა ბოლო მოსწორებულია, სამუშაო მონაკვეთი შედარებით მომრგვალებული. ყველაზე ფართო წახნაგი საგანგებოდაა დამუშავებული. მომრგვალებულ ბოლოსა და ერთ კიდეს 21 სმ სიფართის ღარი შემოუყვება. სიმაღლე – 55 სმ, წახნაგების ზომები: 8-11-14-15 სმ, წონა – 17 კგ. ტუფი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

36. STONE HAMMER

KHELVACHAURI, KAPNISTAVI, THE 3TH-2ND MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Prism-shaped; Upper end straightened, working section is relatively rounded. The biggest of facets is purposefully straightened out 21 cm. wide furrow follows the rounded end and one of the edges. Height is – 55 cm, sizes of facets: 8-11-14-15 cm, weight – 17 kg. Tuff.

Source: First publication.**37. ქვის ურ**

ხელვაჩაური, კაპნისტავი, ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პრიზმისებრი. შედარებით პატარა ზომის, ოთხივე წახნაგი მოსწორებულია. ერთი ბოლო მომრგვალებული, თავი სწორი. სიგრძე – 26 სმ, წახნაგების სიფართე – 9-11-12 სმ, წონა – 6,8 კგ. ბაზალტი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.**37. STONE HAMMER**

KHELVACHAURI, KAPNISTAVI, THE 3TH-2ND MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Prism-shaped. Relatively small. All four facets are straightened out. One of the ends is rounded, the head is straight. Length – 26 cm, width of facets – 9-11-12 cm, weight – 6,8 kg. Bazzalt.

Source: First publication.

38. ქვის ურე

ხელვაჩაური, სკურდიდი, ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია პორფირიტის ქვისაგან. ექვსწახნაგა, პარალელოპიპედის ფორმის. გვერდები კარგადაა მოსწორებული, ასევე ითქმის თავისა და ბოლოს შესახებ. სიმაღლე - 60 სმ, წახნაგების სიფართო - 9-11-12-13-14 სმ, წონა - 32 კგ.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

38. STONE HAMMER

KHELVACHAURI, SKURDIDI, THE 3TH-2ND MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Made of porphyrite. Hexagonal. The sides are well straightened, the same could be said about the head and the base. Height - 60 cm, widths of facets - 9-11-12-13-14 cm, Weight - 32 kg.

Source: First publication

39. ქვის ურე

ხელვაჩაური, სარფი, ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ფერდები მკვეთრად გამოსახული, ოთხწახნაგა, თავი და ბოლო სწორზედაპირიანი, მათ შორის ერთი წახნაგი საგანგებოდაა მოსწორებული, ასევე ითქმის თავისა და ბოლოს შესახებაც. სიმაღლე - 57 სმ, თავისა და ბოლოს სიგანე - 30-30 სმ, სიმაღლე - 20 სმ, წახნაგების სიფართო - 16-16-35 სმ, წონა - 99 კგ. დამზადებულია ანდეზიტ-ბაზალტისაგან. აღმოჩენილია სარფის ქვის გობში. მის ქვემოთ განლაგებული იყო მადნის ნაშთები.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

39. STONE HAMMER

KHELVACHAURI, SARPI, THE 3TH-2ND MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Sides sharply accentuated, square, head and the base have straight surface, one of the facets is deliberately straightened out, the same with the head and the base. The height is 57 cm, width of the head and the base is 30-30 cm, height - 20 cm, width of the facets is 6-16-35 cm, weight - 99 kg. Made of hard basalt. It was discovered in a Sarpi stone mortar-trough basin. Underneath the remains of the ore were found.

Source: First publication

40. დიდი ზომის ქვის ურე

ხელვაჩაური, თხილნარი (აგარა), ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

წახნაგები არაა მკვეთრად გამოსახული, მომრგვალებული ერთი ბოლო შევიწროვებული, მეორე ბრტყელმდებრიანი. სიმაღლე - 96 სმ, ფუძის სიფართო - 41-60 სმ. სიენიტი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

40. LARGE STONE HAMMER

KHELVACHAURI, TKHILNARI – AGARA, THE 3TH-2ND MILLENNIUMS BC.

Batumi Archaeological Museum Collection.

Facets are not sharply marked out, one rounded end is narrowed, the other is flat surfaced. Height - 96 cm, base - 41-60 cm, Syenite.

Source: First publication.

41. ქვის ურე

ხელვაჩაური, თხილნარი (აგარა), ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ექვსწახნაგა, წიბოები საკმაოდ მკვეთრადაა გამოყოფილი, წახნაგები მოსწორებული, ასევე ითქმის უროს ორივე ბოლოს შესახებ. სიგრძე – 29 სმ, წახნაგების სიფართე – 5-9-15-15-17-17 სმ, ფუძის სიფართე – 11-12, 19,5 სმ. წონა – 32 კგ. ანდეზიტ-ბაზალტი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

41. STONE HAMMER

KHELVACHAURI, TKHILNARI-AGARA, THE 3TH-2ND MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Hexagonal, the ribs are accentuated quite sharply, facets are straightened out. The same could be said about both ends of the hammer. Height – 29 cm, width of facets – 5-9-15-15-17-17 cm, base – 11-12, 19,5 cm. 32 kg. Andesite-basalt.

Source: First publication.**42. ქვის ურე**

ხელვაჩაური, თხილნარი (აგარა), ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ოთხწახნაგა, წვეროსკენ შევიწროვებული, წახნაგების სიფართე – 16-16-21-29 სმ, სიმაღლე – 53 სმ, ფუძის სიფართე – 17-19 სმ. წონა – 44 კგ. სიენიტი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

42. STONE HAMMER

KHELVACHAURI, TKHILNARI – AGARA, THE 3TH-2ND MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Square. Narrowed towards the point, width of facets – 16-16-21-29 cm, height – 53 cm, base width – 17-19 cm. 44 kg. Syenite.

Source: First publication.

43. ქვის ურე

ხელვაჩაური, თხილნარი (აგარა), ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს წაგრძელებული ფორმა. გამოკვეთილ გეომეტრიულ ფიგურას არ გამოსახავს. ცალი გვერდი ბრტყელია, ერთი ბოლო მოსწორებულია, მეორე კი მომრგვალებული. სიგრძე - 54 სმ, მოსწორებული გვერდის სიფართო - 16 სმ, სისქე 12 სმ. წონა - 25 კგ. სიენიტი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

43. STONE HAMMER

KHELVACHAURI, TKHILNARI-AGARA, THE 3TH-2ND MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has elongated shape. Does not look like a strictly geometric figure. One of the sides is flat; one of the ends is straightened out, while the other is rounded. The length is - 54 cm, width of the straightened side is - 16 cm, 12 cm. thick. 25 kg. Syenite.

Source: First publication.

44. ქვის ურე

ხელვაჩაური, თხილნარი (აგარა), ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ოთხწახნაგა, ბოლოები მოსწორებული, სიმაღლე - 50 სმ, წახნაგების სიგანე - 14-17-28 სმ, ფუძის სიფართო - 10-19 სმ. 123 კგ. სიენიტი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

44. STONE HAMMER

KHELVACHAURI, TKHILNARI - AGARA, THE 3TH-2ND MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Square, ends straightened, height - 50 cm, width of facets - 14-17-28 cm, thickness of base - 10-19 cm. 123 kg. Syenite.

Source: First publication.

45. დიდი ზომის ქვის ურ

ხელვაჩაური, თხილნარი (აგარა), ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ოთხწახნაგა. ყველა წახნაგი საგანგებოდ დამუშავებული.

ერთი ბოლო მომრგვალებულია, მეორე მოსწორებულ - შევიწროვებული. სიმაღლე - 76 სმ, ფუძის სიფართო - 48-53 სმ,

წახნაგების სიფართო - 46-50-51-53 სმ.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

45. LARGE STONE HAMMERKHELVACHAURI, TKHILNARI – AGARA, THE 3TH-2ND
MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Square. All facets well treated, one of the ends is rounded, the other is narrowed, Perfectly straightened out. Height - 76 cm, Base width - 48-53 cm, facets - 46-50-51-53 cm.

Source: First publication.

46. ქვის ურ

ხელვაჩაური, თხილნარი (აგარა), ძვ.წ. III-II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პრიზმისებრი. წახნაგები გამოკვეთილია, წიბოები არამკვეთრი,

მთლიანადაა დამუშავებული. ერთი ბოლო შევიწროვებული

და წაწვეთებულია, მეორე სწორი. სიმაღლე - 63 სმ, გვერდების

სიფართო - 31-32-37-38 სმ, ფუძის 30 სმ. სიენიტი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

46. STONE HAMMERKHELVACHAURI, TKHILNARI – AGARA, THE 3TH-2ND
MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Prism-shaped. The facets are marked out, ribs are not sharp, fully treated. One of the ends is narrow and pointed, the other is straight, height - 63 cm, width of sides - 31-32-37-38 cm, base - 30 cm.

Syenite.

Sources: First publication.

47. ქვის მობი

ხელვაჩაური, მახვილაურის გორასამოსახლო, ძვ.წ. II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ოვალური შემოწერილობის. დიდი ზომის. აქვს მოზრდილი ჩამოსაჯდომი. შვერილის მოპირდაპირე მხარეს გვერდი ჩამოსწორებულია კედელზე უძრავად მიდგმის მიზნით. შედარებით უხეშად დამუშავებული. სიმაღლე - 35 სმ, სიგრძე - 59 სმ (აქედან ჩამოსაჯდომის - 22 სმ, სიგანე - 37 სმ.), სიგანე - 48 სმ. გობს გაკეთებული აქვს საკმაოდ ღრმა მომრგვალებული სანაყი განყოფილება; სიღრმე - 22 სმ, პირის დიამ. - 22 სმ.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

47. STONE MORTAR-TROUGH

KHELVACHAURI, MAKHVILAUHI HILL SETTLEMENT, THE 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Oval-shaped. Large size. Has a big lug for the seat. The side opposite of the lug is straightened for adjusting to the wall. Relatively roughly treated. Height - 35 cm, length - 59 cm (22 cm out of which is for the seat, width - 37 cm, width - 48 cm. rounded mortar section depth - 22 cm, mouth diam. - 22 cm.

Source: First publication.

48. ბრინჯაოს სპიდი

ქობულეთი, აჭყვისთავი, ძვ.წ. III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს შედარებით თხელკედლიანი სწორი, მრგვალი სატარე ხვრელი. ორფერდა, პირისაკენ შეთხელებული, მთელს სიმაღლეზე თითქმის თანაბარი სიგანის (უკანა კიჩასთან გაფართოებული) ოდნავ მოხრილი ტანი და მცირედ მომრგვალებული პირი.

ლიტერატურა: კახიძე, 2007:144, 383, სურ. 11/2; ღამბაშიძე და სხვები, 2010:482, კატ. 844, ტაბ. LI.

48. BRONZE AXE WITH TUBULAR BUTT

KOBULETI, ACKVISTAVI, THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has relatively thin walled, straight, round handle eye, getting gradually equally thinner towards the two sided blade, the body of almost equal width all along the height (widened at the back) slightly bent body and slightly rounded blade.

Source: Kakhidze, 2007:144, 383, pic. 11/2; Ghambashidze and others, 2010:482, Cat. 844, tab. LI.

49. ბრინჯაოს კომბინირებული იარაღი

ქედა, კოკოტაური, ძვ.წ. III ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მასიური, დაფარულია მწვანე პათინით. მისი ერთი ბოლო წარმოადგენს ხიშტისებრ იარაღს, მეორე წაგრძელებულ ფოთლისებრი მოყვანილობის შუბისპირს. ორივე ფერდს მიუყვება ოდნავ შესამჩნევი წიბო. სიგრძე – 27,5 სმ, აქედან შუბის სიგრძე – 11 სმ, ხიშტისებრი ნაწილის – 14,5 სმ. მსგავსი იარაღი ჩვენს სინამდვილეში პირველად აღმოჩნდა. გავრცელების არეალი მეტად ფართოა (ეგეოსური სამყარო, შუამდინარეთი, ანატოლია, მტკვარ-არაქსისა და მაიკოპის კულტურები (დოლმენური სამარხები).

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

49. BRONZE COMBINED WEAPON

KEDA, KOKOTAURI, THE 3TH MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Massive, covered with green patina. One of its endings is an elongated leaf shaped spearhead. Barely visible rib follows both sides. The other ending is a bayonet-like weapon. Length – 27,5 cm, spear length from this point is – 11 cm, bayonet-like part length is – 14,5 cm. Similar bayonet like weapon has been encountered in our reality for the first time. Distribution area is quite wide (Aegean World, Mesopotamia, Anatolia, Kura-Araxes and Maykop cultures (Dolmen tombs).

Source: First publication.

50. ბრინჯაოს ყუაშირღიანი ცუღი

ხულო, ვერნები, ძვ.წ. II ათასწლეულის პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს მასიური მილისებრი ყუა, ოთხკუთხა მოცვანილობის ორფერდა ტანი, მახვილი პირი. ყუის სიგრძე - 4,6 სმ, სიფართე - 3 სმ, ტანის სიმაღლე ყუასთან ერთად - 11,4 სმ, სიფართე - 2,9 სმ.

ლიტერატურა: კახიძე, 2007:145, 383, სურ. 11/3; ღამბაშიძე და სხვები, 2010:482, კატ. 842, ტაბ. LI.

50. BRONZE AXE WITH TUBULAR BUTT

KHULO, VERNEBI, FIRST PART OF THE 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has a massive tubular butt, rectangular two sided body and sharp blade. Butt length - 4,6 cm, width - 3 cm, body length with the butt - 11,4 cm, width - 2,9 cm.

Source: Kakhidze, 2007:145, 383, pic. 11/3; Ghambashidze and others, 2010:482, Cat. 842, tab. LI.

უახლესი აღმოჩენებით დასტურდება, რომ ჭოროხის აუზი წარმოადგენდა ერთ-ერთ უძველეს მეტალოგენურ კერას. ჩვენს ხელთ არსებული არტეფაქტების მიხედვით ჩანს, რომ ძვ.წ. IV-II ათასწლეულებში აქაური ნედლეული, საკუთარი მოხმარების გარდა, მიედინებოდა ანატოლიისა თუ წინააზიის ქვეყნებში. გვაქვს იმპორტიც. ამ მიმართებით განსაკუთრებით ყურადღებას იქცევს აჭარის ტერიტორიაზე შუა და გვიანბრინჯაოს ხანის ხეთური კერამიკის აღმოჩენა. ისინი წარმოადგენენ ერთ-ერთ უძველეს იმპორტს ამიერკავკასიაში.

The most recent finds prove that Chorokhi River basin represented one of the oldest metallogenic hearths. In accordance with artefacts in our disposition, it becomes evident that in the 4th-3th millenniums local raw materials, apart from local use, used to be sent to Anatolia or Asian countries and in this respect major attention is drawn to the fact of discovery of middle and late bronze Hittite ceramics on the Ajarian territory. They represent one of the oldest imports in Transcaucasia.

51. დერგის პირის ნაშენი
ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
აქვს სამკუთხაგანიკვეთიანი გარეთკენ მიმართული მასიური პირი. ფართო ყელი, მხრის დასაწყისთან შემორჩენილია ტალღისებრი ორნამენტის ჰორიზონტალური ზოლი. კეცი მოვარდისფრო. კარგად გამომწვარი. დერგის როგორც გარეთა, ასევე შიდა ზედაპირი დაფარულია წითელი წერნაქით.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

51. FRAGMENT OF DERGI (PITHOS-LIKE JUG) MOUTH
KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, THE 2ND MILLENNIUM B.C

Batumi Archaeological Museum Collection.
Has triangular wide cut massive mouth opening outwards. Wide neck, wave-like ornament horizontal line is preserved at the upper part of the body. Pinkish clay. It is well-fired. The vessel's inner and outer surfaces are painted red.
Source: First publication.

52. დერგის პირის ნაშენი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირ-ქობის ზედა მოსწორებული მონაკვეთი შემკულია ტალღისებრი ორნამენტით.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

52. FRAGMENT OF DERGI MOUTH (PITHOS-LIKE JUG)

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, THE 2ND MILLENIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Lip rim upper section is decorated with wavy ornaments.

Source: First publication.

53. დერგის ყელის ნაშენები

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ერთ-ერთ მათგანს მიუყვება ტალღისებრი ორნამენტის წყვილი, ხოლო მეორეს ერთი ჰორიზონტალური ზოლი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

53. FRAGMENTS OF DERGI (PITHOS-LIKE JUG)

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI THE 2ND MILLENIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

One of them is decorated with the couple of wavy ornaments, while the other has only one horizontal line.

Source: First publication.

54. დერგისებრი ჭურჭლის ყელისა და მხრის ნაწილი ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
ტალღისებრ ორნამენტიანი ყელი მკვეთრადაა
გამოყოფილი მხრისაგან, რომელიც შემკულია
მეტეჭისებრი კოპით, ვერტიკალური
(რელიეფური) და ირიბად დახრილი
მოკლე ხაზების ჰორიზონტალური
წყვილი ზოლებით.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

54. NECK AND SHOULDER FRAGMENTS OF DERGI-LIKE VESSEL KHELVACHAURI, MAKHVILAU, THE 2ND MILLENIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
Wave-like ornamented neck is distinctly marked out
from the shoulder, which is decorated with wart-like knobs, of vertical
(relief) and obliquely tilted thin lines of short stripes.
Source: First publication.

55. თხაღკაღიანი ჭურჭლის ყელისა და მხრის ნაწილი ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
ყელი მხრისაგან მკვეთრადაა გამოყოფილი. მხრის
მონაკვეთზე შემორჩენილია მეტეჭისებრი კოპი და
ღარებით შემოფარგლული მოკლე ხაზების ოთხი რიგი.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

55. NECK AND SHOULDER FRAGMENT OF A THIN -WALLED VESSEL KHELVACHAURI, MAKHVILAU, THE 2ND MILLENIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
The neck is distinctly marked out from the shoulder. Wart
like knobs are preserved on a shoulder section as well as
four lines of short stripes.
Source : First publication.

56. დეჩის ყელისა და მხრის ნაწილები

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ყელისაგან გამოყოფილ მხრის არეში მოჩანს უფუძო, სამკუთხედისებრად გაშლილი ვერტიკალური ქედები. ერთ-ერთ მათგანზე კოპიცაა დატანილი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.**56. NECK AND SHOULDER FRAGMENTS OF DERGI**

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, THE 2ND MILLENIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

At the area marked out from the neck, vertical range lines of footless triangles are observed. The knob is also attached to one of them.

Source: First publication.**57. დეჩის ტანის ნაწილი**

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დაფარულია არამკვეთრი ჰორიზონტალური ღარი, მეჭეჭისებრი კოპიტა და ღარებით შემოფარგლული მჭიდროდ განლაგებული მოკლე ხაზების სამი ჰორიზონტალური რიგით.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.**57. FRAGMENT OF DERGI**

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, THE 2ND MILLENIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

It is covered with less distinctive horizontal furrow, wart-like knobs and a row of three horizontal lines of short stripes, framed by furrows.

Source: First publication.

58. დერგისებრი ჭურჭლის ტანის ნაშენი
ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
შემკულია წერტილოვანი რელიეფური ჰორიზონტალური
ზოლით, რომელსაც მოსდევს ტალღისებრი ორნამენტი და
რელიეფური უფუძო სამკუთხედი.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

58. FRAGMENT OF A DERGI-LIKE VESSEL
KHELVACHAURI, MAKHVILAU, THE 2ND MILLENIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
It is decorated with a relief spotty horizontal line, which
is followed by the wave like ornament and footless relief
triangles.
Source: First publication.

60. თხაღვრიანი ჭურჭლის კედლის ნაშენი
ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
შემორჩენილია უფუძო სამკუთხედის ურთიერთდაშორებული
დახრილი რელიეფური ხაზები.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

60. FRAGMENTS OF A THIN-WALLED VESSEL
KHELVACHAURI, MAKHVILAU, THE 2ND MILLENIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
A couple of separated, tilted lines of the footless relief triangle are
preserved.
Source: First publication.

59. დერგისებრი ჭურჭლის ტანის ნაშენი
ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
დასაწყისში დატანილია ტალღისებრი ორნამენტი,
რომელსაც მოსდევს ჭდეებით დაფარული რელიეფური
ჰორიზონტალური ზოლი. იგი წარმოადგენს ტალღისებრი
ორნამენტისაგან შედგენილი სამკუთხედის ფუძეს.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

59. FRAGMENT OF A DERGI-LIKE VESSEL
KHELVACHAURI, MAKHVILAU, THE 2ND MILLENIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
Initially wavelike ornament is applied, followed by a relief
horizontal stripe covered with creases. It is a triangle foot
created from the wavelike ornaments..
Source: First publication.

აღიარებულია, რომ სამხრეთ-დასავლეთ საქართველო (გურია, აჭარა), განსაკუთრებით ჭოროხის აუზი წარმოადგენდა ტომობრივი კოლხური კულტურის უძველეს კერას. ეს შესანიშნავად დასტურდება ბრინჯაოს მრავალრიცხოვანი გასპებისა და ფიჭვნარში ამ ეპოქის ფენებში აღმოჩენილი აღნიშნული კულტურის ძირითადი კომპონენტების, იარაღებისა თუ სამკაულების დასამზადებლად გამოყენებული ყალიბებით.

It has been proved that South-west Georgia (Guria-Ajara), Chorokhi River basin in particular, used to be a hearth of the Tribal Colchi culture. It is proved irrevocably by the findings of multiple bronze treasures and the main components of the culture discovered in cultural layers of the bronze era at pine groves, namely chablons for the preparation of tools, weapons and jewellery.

61.კირნათის ბანძი

ხელვაჩაური, კირნათი, ძვ.წ. XVI-XV სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

კოლხური ცულების პროტოტიპი. აქვთ მახვილი მეტნაკლებად დაქანებული ყუა. წვეტიან-ოვალური მოყვანილობის სატარე ხვრელი, აშოლტილი, ექვსად დაწახნაგებული ტანი, ალაგ-ალაგ მორკალული წიბოები. დაბალი, გორდა ასიმეტრიული პირი.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:55, სურ. 23-29.

61.KIRNATI TREASURE

KHELVACHAURI, KIRNATI, 16TH -15TH CC BC.

Batumi Archaeological Museum Collection.

Prototype of Colchian axes. They have pointed, more or less slanted poll, pointed, oval eye, hexagonal handle, curved ribs at places, low, assimetric blade.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:55, pic. 23-29.

62. ბრინჯაოს შუბისპირი

შუახევი, ხიჭაური, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პატინიზებული. მასრიანი. მასრას აქვს გვერდითი შენატერი და ბოლოზე გამჭოლი ნახვრეტი ტარის დამაგრების მიზნით. მასრასა და თვით შუბისპირს გვერდებზე წყვილი წიბო მიუყვება, შუბისპირი სამკუთხა მოყვანილობისაა. მახვილი წვერი და ფრთები მკვეთრად გამოყოფილი. სიგრძე – 20,5 სმ, აქედან შუბისპირის – 8 სმ, მასრის – 12,5 სმ.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.**62. BRONZE SPEARHEAD**

SHUAKHEVI, KHICHAURI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Patinized. With the socket. Socket has a side cut, point to point hole for the attachment of the shaft. The socket and the spearhead have a couple of ribs alongside, the spearhead is triangular. Sharp point and the wings are outlined sharply. The length is – 20,5 cm, 8 cm, out of which is the length of the spear, the socket length – 12,5 cm.

Source: First publication.

63. სპილენძის ტიხის ყალიბი

ფიჭვნარი, ნაძალაძე, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

გადარჩენილია პირველი ტიხის კოლხური ცულის წელის არე. გარკვეულად დასაწყისიც. მასში შესანიშნავად ჯდება თვით ფიჭვნარში შემთხვევით აღმოჩენილი საკმაოდ ადრეული ბრინჯაოს ცული. შემორჩენილი ნაწილის სიფართო - 11,5 სმ, სიმაღლე - 11 სმ, სისქე - 4,5 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:17, ტაბ. VIII/8.

63. CLAY MOULD FOR AN AXE

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

The back of the handle of a Colchian type axe is preserved. Early bronze axe discovered unexpectedly in Pichvnari fits it perfectly. Width of the preserved part is - 11,5 cm, height - 11 cm, is 4,5 cm thick.

Source; Chavleishvili, 1991:17, tab. VIII/8.

64. კოლხური სპილენძის ქვის ყალიბი

ფიჭვნარი, ნაძალაძე, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

გადარჩენილია ყალიბის ზედა მონაკვეთი, მახვილი დაქანებული ყუისა და სატარე ხვრელის არე. რომლის ორივე მხარეს გაკეთებულია ფართო, გამლღვარი ლითონის ჩასასხმელი ხვრელი. ყალიბი წვეროსკენ ოდნავ შევიწროებულია. ტანი მომრგვალებული. წვერო მოსწორებული. ამ ნაწილში ყალიბის სიფართო - 10,5 სმ, წვეროს - 7,5 სმ, გადარჩენილი სიმაღლე - 9 სმ, სისქე - 4,5 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:17, ტაბ. VIII/5.

64. STONE MOULD OF COLCHIAN AXE

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Upper section of one of the sides of the mould, is preserved, a part near the slanting poll and the handle eye, on the both sides of which a wide hole is made for pouring melted metal. The mould narrows slightly at the point. The body is rounded. The point is straightened out. At that particular place the mould is -10,5 cm. wide, and -7,5 cm. wide at the point, the remaining height is -9 cm, thickness - 4,5 cm.

Source: Chavleishvili, 1991:17, tab. VIII/5.

65. კოლხური სულის ქვის ყალიბი

ფიჭვნარი, ნაძალაძეარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

გადარჩენილია ტანის ნაწილი. სატარე ხვრელთან ახლოს დატოვებულია ლითონის ჩასასხმელად განკუთვნილი ფართო გამჭოლი ნახევრეტი. ტანი 2X2 სმ-ის სიფართის ვერტიკალური წახნაგებითაა დაფარული. გადარჩენილი სიმაღლე - 9,5 სმ, სიფართე - 10 სმ, სისქე - 5 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:17, ტაბ. VIII/7.

65. COLCHI AXE STONE MOULD

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Part of the body is preserved, near the handle hole there is a wide point to point hole for pouring melted metal. The body 2X2 cm. It is covered with vertical facets. Remaining height - 9,5 cm, width 5 cm.

Source: Chavleishvili, 1991:17, tab. VIII/7.

66. კოლხური სულის ქვის ყალიბი

ფიჭვნარი, ნაძალაძეარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

გადარჩენილია ყალიბის ქვედა ნახევარი - პირის მორკალული ნაწილი. ყალიბი ცილინდრული ფორმის ყოფილა. ფაქიზი ნამუშევარია. სიმაღლე 10 სმ, რადიუსი 4,2 სმ, სისქე 5,2 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:17, ტაბ. VIII/9.

66. STONE MOULD OF AXE

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Lower part of the chablon is preserved - bowed part of the mouth. Neatly made. The mould used to be cylindric. Height - 10 cm, radius - 4,2 cm, 5,2 cm. thick.

Source: Chavleishvili, 1991:17, tab. VIII/9.

67. ბიჭვანი სულის თიხის ყალიბი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ყავისფერკეციანი, მინარეგებიანი, ცილინდრული. დაცულია ტანის ქვედა ნახევარი – პირი და ტანის დიდი ნაწილი.

სიმაღლე – 9 სმ, სიგანე – 5,3 სმ, რადიუსი – 3,4 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:17, ტაბ. VIII/13.

67. CLAY MOULD FOR FLAT AXE

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Earthware. With admixture. Cylindric. Lower part of the body – mouth and a big part of the body is preserved. Height – 9 cm, width – 5,3 cm, radius – 3,4 cm.

Source: Chavleishvili, 1991:17, tab. VIII/13.

68. თიხის ქვის ყალიბი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

გადარჩენილია ყუა და სატარე ხვრელის ნაწილი. ოთხკუთხა მოყვანილობის; სატარე ხვრელი მრგვალია. გამოირჩევა მკვეთრი პროპორციებით. გვერდზე აქვს ლითონის

ჩასასხმელი ხვრელი. გადარჩენილი სიმაღლე – 6,5 სმ, სიგანე – 6 სმ, სისქე – 3,5 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:17, ტაბ. VIII.

68. STONE HOE MOULD

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Poll is preserved as well as a part of a handle eye. Shape rectangular; handle eye is round. It has sharp proportions. Has a hole for pouring melted metal on the side. Remaining height – 6,5 cm, width – 6 cm, 3,5 cm. thick.

Source: Chavleishvili, 1991:17, tab. VIII.

69. თოხის ქვის ყალიბი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

გადარჩენილია ყუა და მრგვალი სატარე ხვრელის ნაწილი. ცილინდრული მოყვანილობის. სიმაღლე - 5,5 სმ, რადიუსი - 3 სმ, სიგანე - 6,3 სმ.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

69. STONE HOE MOULD

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Butt and a round part of a round handle eye are preserved. Cylindrical. Height - 5,5 cm, radius - 3 cm, width - 6,3 cm.

Source: First publication.

70. შუბისპირის ქვის ყალიბი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ერთი ნახევარი მთლიანადაა გადარჩენილი. წაგრძელებული სამკუთხედის მოყვანილობის. შუა წელს მიუყვება წვეროსკენ შევიწროვებული ღარი, რომელიც შუბისპირის რელიეფურ წელს ქმნის. გამლღვარი ლითონი ყალიბის წვეროდან ისხმებოდა. სიმაღლე - 12,5 სმ, ბოლოს დიამ. - 3,5 სმ, წვეროს - 2 სმ, რადიუსი - 2,2 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:17, ტაბ. IX/6.

70. STONE MOULD FOR OF THE SPEARHEAD

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

One half is fully preserved. Shaped as an elongated triangle. Furrow narrowing to the point follows the middle part, creating relief middle. Melted metal used to be poured from the mould point. Height - 12,5 cm, point diam. - 3,5 cm, tip - 2 cm, radius - 2,2 cm.

Source: Chavleishvili, 1991:17, tab. IX/6.

71. ისრისპირის ქვის ყალიბი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მომტკრეულია წვეროს მცირე მონაკვეთი. სამკუთხედის ფორმის – ერთი ფერდი სწორია, მეორე ოდნავ მომრგვალებული. ფორმა კონუსური. ყალიბზე აღბეჭდილია წყვილფრთიანი სამკუთხა მოყვანილობის ისრისპირი. სიმაღლე – 7,5 სმ, ფუძის სიგრძე – 9 სმ, წვეროს – 3X4,5 სმ, რადიუსი – 3 სმ. ლითონი აქაც წვეროდან ისხმებოდა.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

71. STONE MOULD OF THE ARROWHEAD

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Small part of the broken point. Triangular – one of the sides is straight. The other is slightly rounded. Cone shaped. Double winged triangle is depicted on the chablon. Height – 7,5 cm, base length – 9 cm, point – 3X4,5 cm, radius – 3 cm. Metal used to be poured from the point as well.

Source: First publication .

72. ისრისპირის ქვის ყალიბი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

გადარჩენილია ზედა ნახევარი, რომელზედაც აღბეჭდილია ორფრთიანი სამკუთხედის მოყვანილობის ისრისპირი. ღერძი ოდნავ გაფართოებული, შესაძლოა მასრიანი იყო. წვეროზე შესანიშნავადაა გამოკვეთილი ლითონის ჩასასხმელი არე და ხვრელი. ტანი წვეროსკენ შევიწროვებული. სამწახნაგა. ისრისპირის ცალ გვერდზე ღარი მიუყვება; ვერ ვიტყვით რა დანიშნულების. გაჩნდა ეჭვი, რომ ყალიბს ქვემოთაც ჰქონია ან მეორე ისრისპირის ან სხვა ნივთის ანაბეჭდი. ღარს არსებულ ისრისპირთან რაიმე კავშირი არ აქვს. გადარჩენილი სიმაღლე – 5,5 სმ, წვეროს დიამ. – 2,6 სმ, გადატეხილის – 3,5 სმ, რადიუსი – 2,2 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:18, ტაბ. IX/8.

72 STONE MOULD OF SPEARHEAD

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Upper half is intact on which two winged triangular spearhead is impressed. The axis was slightly widened, may have had a socket. There is a perfectly outlined area for metal pouring and a hole at the point. The body narrows to the point. It has three facets. The spearhead is followed with the furrow on one side, purpose unknown. It is believed that the mould had an impression of another spearhead or other item at the bottom. The furrow has no connection with the existing spearhead. Remaining height is 5,5 cm, Point diam. – 2,6 cm, 3,5 cm. of the broken one, radius – 2,2 cm.

Source: Chavleishvili, 1991:18, tab. IX/8.

73. ქვის ყალიბის ნაჭი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მოგვავონებს ხიშტისებრ იარაღს. დაცულია ზედა ნახევარი; აქვს ბასრი წვერო, მასრის მისაღები არე ქვემოთკენ გაფართოებულ-ჩაღრმავებული. ცილინდრული. გადარჩენილი სიმაღლე - 9 სმ, დიამ. - 7,5 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:19, ტაბ. IX/7.

73. FRAGMENT OF STONE MOULD

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has similarity to a bayonet. Upper part is intact, point is sharp, socket area is widened down and recessed. Cylindric. Remaining height - 9 cm, diam. - 7,5 cm.

Source: Chavleishvili, 1991:19, tab. IX/7.

74. T-ს მსგავსი დიდი ზომის ქინძისთავის ქვის ნახევარსაბეჭდი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ზემოთკენ ოდნავ შევიწროვებული. ცილინდრული მოყვანილობის ზედაპირს მიუყვება 1 სმ. სიფართის ვერტიკალური კანელურები. სიმაღლე - 22,5 სმ, სიგანე - 6-7 სმ, რადიუსი - 2 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:21, ტაბ. XII/1.

74. PART OF A T- SHAPED LARGE SIZE PIN CLUTCH

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Slightly narrowing upwards. 1 cm. width vertical cabling follows the cylinder shaped surface. Height - 22,5., width - 6-7 cm. radius - 2 cm.

Source: Chavleishvili, 1991:21, tab. XII/1.

75. ქინძისთავის ქვის ყალიბი

ფიჭვნარი, ნაპალაპარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

გადარჩენილია ზედა ნახევარი. ცილინდრული მოყვანილობის. ტანს მიუყვება 2,5-3 სმ-ის სიფართის ვერტიკალური წახნაგები. ზედა ბოლოზე აღბეჭდილია ორმაგი ცულის ფორმის მქონე წყვილი ქინძისთავი. ყალბის სიფართე - 8 სმ, რადიუსი - 5 სმ, მიახლოებითი სიგრძე - 18 სმ, გამლღვარი სპილენძის ფორმაში ჩასხმის მიზნით ქინძისთავების ორმაგი ცულების ოდნავ ქვემოთ გაკეთებულია ნახვრეტი.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:21, ტაბ. XI/1.

75. STONE MOULD OF PIN

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

The upper part is preserved. Cylindrical, The body is covered with 3-2.5 wide vertical facets. The upper point shows a couple of pins shaped as double headed axes. The mould width is 8 cm., there is a hole right bellow the double headed axes.

Source: Chavleishvili, 1991:21, tav. XI/1.

76. მძივების ქვის ყალიბები

ფიჭვნარი, ნაპალაპარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

წარმოდგენილია ორი ნატეხის სახით. ეკუთვნის სხვადასხვა ყალბის. პირველზე ამოკვეთილია 8 ნახევარსფეროსებრი, ერთმანეთთან ღარებით დაკავშირებული მძივი, მეორეზე 11 მძივი. ფორმით ოთხკუთხა მოყვანილობის. ერთ-ერთ მათგანზე ვხედავთ ლითონის ჩასასხმელად გაკეთებულ ნახვრეტს, მეორეზე კი - ღარებს. ზომები: 1) გადარჩენილი სიმაღლე - 7,5 სმ, სიფართე - 5 სმ, სისქე - 4,5 სმ, 2) სიგრძე - 6,5 სმ, სიფართე - 5,7 სმ, სისქე - 2,8 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:21, ტაბ. XII/5,6.

76. STONE MOULD FOR BEADS

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

It is presented with two fragments, belonging to different moulds. On the first one 8 hemisphere shaped beads are carved which are connected to each other with pipes, and 11 beads on the other one, shaped as squares. On one of them a hole for pouring metal could be seen and the pipes on the other one. Dimensions: the remaining height 7,5 cm, 4,5 cm. thick. - length 6,5 cm, width 5,7 cm, 2,8 cm. thick.

Source: Chavleishvili, 1991:21, tab. XII/5,6.

77. ქვის ჩაქური

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია სფეროსებრი რიყის ქვისაგან. შუაზე მიუყვება საკმაოდ ფართო ღარი. სიგრძე – 8,7 სმ, სიგანე – 7,8 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991:ტაბ. VII/16; ხახუთაიშვილი, 1995:ტაბ.6/5.

77. STONE HAMMER

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Made of a spherical cobble-stone. Followed in the middle by a rather wide furrow, length – 8,7 cm, width – 7,8 cm.

Source: Chavleishvili, 1991: tab. VII/16; Khakhutaishvili, 1995: tab.6/5.

78. ქვის ჩაქური

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია მაგარი ჯიშის ქვისაგან. შუაზე მიუყვება საკმაოდ ფართო ღარი. წაგრძელებული, სფეროსებრი. სიგრძე 9,7 სმ., სიგანე 7,5 სმ.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995:ტაბ. 6/5.

78. STONE HAMMER

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection .

Made of particularly hard stone. Quite a large furrow runs in the middle. Elongated, spherical. length – 9,7 cm, width – 7,5 cm.

Source: Khakhutaishvili, 1995: tab. 6/5.

79. ქვის ჩაქური

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

სფეროსებრი. ირგვლივ შემოუყვება ფართო ღარი. სიგრძე – 8 სმ, სიგანე 8 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991: ტაბ.VII/14; ხახუთაიშვილი, 1995:ტაბ. 6/5.

79. STONE HAMMER

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Spherical. Wide furrow around it. Length – 8 cm, width – 8 cm.

Source: Chavleishvili, 1991: tab.VII/14; Khakhutaishvili, 1995: tab. 6/5.

80. საბეჩველის საჭუნე მილი

ფიჭვნარი, ჩოლოქისპირა ნამოსახლარი, ძვ.წ. II
ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მთლიანად დაცული. სიგრძე 80 სმ, საბერველი მთავრდება მოხრილი მილით, რომლის სიმაღლე 11 სმ-ია, თვით მილის დიამ. - 4,5 სმ, ნახვრეტის - 2 სმ. შევიწროვებულ ბოლოსთან დიამ. - 2 სმ, ნახვრეტის - 1 სმ. კეცი მოყვითალო. მსგავსი საბერველის ნატეხები ხშირად ჩნდება ფიჭვნარის გათხრებისას.

ლიტერატურა: ხახუტაიშვილი, 1986:75, სურ.18; ხახუტაიშვილი, 1995, სურ. 6/4.

80. BLOW PIPE OF BELLOWS

PICHVNARI, THE 2ND PART OF THE 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Fully intact. Length - 80 cm, Bellows has an 11 c. high pipe, pipe diam is - 4,5 cm, hole - 2 cm. Diam at the narrowed point is 2 cm, the hole - 1 cm. The fired clay colliur is yellowish. Similar fragments of bellows are often encountered at Pichvnari digs.

Source: Khakhutaishvili, 1986:75, pic.18; Khakhutaishvili, 1995, pic. 6/4.

81. თიხის ტიგარი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის
მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მთლიანად დაცული. ხელით ნაძერწი. ცილინდრული
ფორმის. კეცი მონაცრისფრო-მოყვითალო. სიმაღლე –
4,5 სმ, პირის დიამ. – 4,7-5,8 სმ, ძირის დიამ. – 4,5-5 სმ.
ლიტერატურა: კახიძე, 2007:389, სურ. 17/6.

81. CLAY CRUCIBLE

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND
MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Intact. Handmade. Cylindrical. Light grey yellowish clay.
Height – 4,5 cm, mouth diam. – 4,7-5,8 cm, foot diam. – 4,5-
5 cm.

Source: Kakhidze, 2007:389, pic.17/6.

82. თიხის ტიგარი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის
მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ხელით ნაძერწი. პირი სწორი. კედლები ოდნავ
მომრგვალებული. ძირი ამობურცული. სიმაღლე – 3,2 სმ,
პირის დიამ. – 3,8 სმ, ძირის დიამ. – 3,1 სმ.
ლიტერატურა: კახიძე, 2007:389, სურ. 17/6.

82. CLAY CRUCIBLE

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND
MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Handmade. Mouth straight. Walls slightly rounded. The
convex base. Height – 3,2 cm, mouth diam. – 3,8 cm, base
diam. – 3,1 cm.

Source: Kakhidze, 2007:389, pic.17/6.

83. თიხის კოვზი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

სწორპირიანი, მომრგვალებულ-კედლებიანი, ძირი ბრტყელი. სახაპავის მთელ სიმაღლეზე მიდერწილია მასიური სახელური, რომლის ბოლო მომტვრეულია. სახელურის ზედა ნაწილს წყვილი ზოლი მიუყვება. კეცი მოშავო-მონაცრისფრო-მოყავისფრო. კარგად მოჩანს კოვზის არეში პირმომწვრობის კვალი. სიმაღლე - 2,7 სმ, პირის დიამ. - 3,5 სმ, ძირის - 3 სმ, სახელურის შემორჩენილი სიგრძე - 10 სმ, სისქე პირთან - 2,5 სმ, შუა წელზე - 2,3 სმ, ბოლოზე - 2 სმ.

ლიტერატურა: ჩავლეიშვილი, 1991: ტაბ. VI/2; ხახუტაიშვილი 1995: ტაბ. 6/7.

83. CLAY SPOON

PICHVNARI, SETTLEMENT, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Straight-mouthed, with rounded walls, the foot is flat. Massive handle is attached all along the scoop, the end of which is broken. Upper part of the handle is followed by a couple of stripes. The fired clay - blackish-greyish-pinkish. Traces of burning are well-seen on the spoon. Height - 2,7 cm, mouth diam. - 3,5 cm, base - 3 cm, Remaining length of the handle is 10 cm, thickness at the mouth - 2,5 cm, mid waist - 2,3 cm, 2 cm - at the end.

Source: Chavleishvili, 1991 :tab. VI/2; Khakhutaishvili 1995:tab. 6/7.

84. თიხის კოვზი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II-I ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ხელით ნაძერწი, პატარა ზომის, კედლები ოდნავ მომრგვალებული, პირი სწორი, ძირი ფართო, ბრტყელი. ცალ გვერდზე მიძერწილია შვერილი. სიმაღლე - 2,5 სმ, პირის დიამ. - 4 სმ, ძირის დიამ. - 4 სმ.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

84. CLAY SPOON

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, THE 2ND -1ST
MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Handmade, small, the walls are slightly rounded, mouth is straight, the ceiling - wide and flat. The lug is attached to one side. Height - 2,5 cm, mouth diam. - 4 cm, ceiling diam. - 4 sm.

Source: First publication.

85. თიხის კოვზი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. II-I ათასწლეული

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ხელით ნაძერწი. არაპროპორციული. ტანი და ძირი მომრგვალებული, პირი სწორი. ცალ გვერდზე მიძერწილია მოზრდილი სახელური, რომლის ბოლო მომტვრეულია. სიმაღლე - 2,5 სმ, პირის დიამ. - 4,4 სმ, ყურის დაცული სიგრძე - 3 სმ. კეცი მოყავისფრო-მონაცრისფრო.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

85. CLAY SPOON

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, THE 2ND -1ST
MILLENNIUMS BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Handmade. Disproportionate. Body and ceiling rounded, mouth straight. Larger handle is attached to one of the sides, the point of which is broken. Height is 2,5 cm, mouth diam. - 4,4 cm, preserved length of the ear - 3 cm. Brownish-grey clay.

Source: First publication.

86. ბრინჯაოს სუდი

ხელვაჩაური, გვარა, ძვ.წ. XIII-XII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მასიური. აქვს მახვილი, თანაბრად დაქანებული ყუა, წვეტიან-ოვალური მოყვანილობის სატარე ხვრელი, მაღალი, ექვსკუთხედიანი დაწახნაგებული ტანი. პირი გორდა, ასიმეტრიული.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:69, სურ. 38, ტაბ. 22.

86. BRONZE AXE

KHELVACHAURI, GVARA, 13TH -12TH CC. BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Massive. Has a sharp, evenly slanted butt, pointed-oval handle eye, tall hexagon-shaped handle, sharp blade, asymmetrical.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:69, pic. 38, tab. 22.

87. კოლხური სული

ქობულეთი, ზენიტი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
პირველი სახეობის. მთლიანად გადარჩენილი, ფორმა ტიპური.
ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995. სურ. 42/1.

87. COLCHIAN AXE

KOBULETI, ZENITI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
First type. is completely intact, Shape typical.
Source: Khakhutaishvili, 1995. pic.42/1

88. ბრწყინი სულის ფრაგმენტი

ქობულეთი, ზენიტი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
პირი სეგმენტისებრი, ტანი ბრტყელი, შუა წელზე ჰქონია
რელიეფური წანაზარდები.
ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995. სურ. 43/4.

88. FRAGMENT OF A FLAT AXE

KOBULETI, ZENITI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
Blade segment-like, handle flat, used to have relief nodes
on mid handle.
Source: Khakhutaishvili, 1995. pic. 43/4.

89. ბრინჯაოს თოხები

ქობულეთი, ზენიტი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მეტ-ნაკლებად დაცული. აქვთ მკვეთრად გამოყოფილი მრგვალი მილისებრი, უკან გაშვებული სატარე ხვრელი. მომადლო, ოდნავ მოხრილი რკალისებრგვერდებიანი ტანი. ფართო სამუშაო პირი, შეინიშნება ნიღრის გამოყოფის ტენდენცია. ერთ-ერთი მათგანის პირზე მოცემულია წრიული ნახვრეტი. მეორეს შიდა კალთაზე გასდევს სამი რელიეფური ვერტიკალური წიბო.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995. სურ. 39, 40.

89. BRONZE HOES

KOBULETI, ZENITI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

More or less preserved. Have sharply outlined pipe-like, handle eyes, pointed backwards. Tallish, slightly bent, bow shaped handle. Wide working edge, tendency to mark out the poll point is observed. An edge on one of them has a circular hole. The other one has three relief vertical ribs on the inner side.

Source: Khakhutaishvili, 1995. pic. 39, 40.

90. ორგაბი თოხი

ქობულეთი, ზენიტი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ოთხკუთხა მოყვანილობის, სატარე მილი წრიული, უკან მკვეთრად გაშვებული.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995. სურ. 41/1.

90. DOUBLE HOE

KOBULETI, ZENITI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological museum Collection.

Shape square, handle circular, pointed sharply backwards.

Source: Khakhutaishvili, 1995. pic. 41/1.

91. ბინჯაოს წაღი

ქობულეთი, ზენიტი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირველი სახეობის. აქვს მაღალი კოლხური ცულის მსგავსი გორდა ასიმეტრიული პირი, პირთან უშუალოდ დაკავშირებული წვეტიანოვალური მოყვანილობის სატარე ხვრელი, რომლის ფერდებს მიუყვება ვერტიკალური წიბო. პირის წინა მხარეს აქვს წვეტისებრი შვერილი.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995. სურ. 41/1.**91. BRONZE TSALDI (BILLHOOK)**

KOBULETI, ZENITI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection

The first type. Has a tall, similar to Colchian axes, asymmetric blade, pointed-oval handle eye, the sides of which are followed by a vertical rib. At the front of the blade it has a gabled toe.

Source: Khakhutaishvili, 1995. pic. 41/1.**92. ბინჯაოს წაღი**

ქობულეთი, ზენიტი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მეორე სახეობის აქვს ტიპური ფორმა. წაგრძელებული ტანი, მომრგვალებული პირი ბოლოვდება ოთხკუთხა მოყვანილობის ნილრით. ოდნავ დახრილი წვეტიანოვალური მოყვანილობის სატარე ხვრელის კიდეებსა და შუა წელს მიუყვება ვერტიკალური რელიეფური წიბო. მრავალი ფუნქციის მატარებელი მსგავსი იარაღის შექმნის პრიორიტეტი საკაცობრიო ცივილიზაციაში ჭოროხის აუზთანაა დაკავშირებული.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995. სურ. 43/5.**92. BRONZE TSALDI (BILLHOOK)**

KOBULETI, ZENITI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

The Second type, shaped typically. Elongated body, slightly rounded blade ends with a square heel. Slightly tilted, pointed handle eye, the rim and the mid handle of which are followed by a vertical relief rib. Priority of the creation of this multi-functional weapon in the history of mankind is connected with Chorokhi River basin.

Source: Khakhutaishvili, 1995. pic. 43/5.

93. სეგმენტისებრი იარაღები

ქობულეთი, ზენიტი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დიდ ნაწილს აქვთ ფართო პირი, სწორი მხრები, მართკუთხა ფორმის ყუნწი. ერთ-ერთი მათგანი ვერტიკალური ღარებითაა დაფარული, მეორეს ნიღრზე ვიწრო წრიული მანჭვალი აქვს დატანილი (14 ცალი). მეორე სახეობის სეგმენტებს აქვთ გორდა, არც თუ ისე ფართო სამუშაო პირი და მორკალული მხრები. ყუნწი არაა დაცული (2 ცალი). არის სამკუთხა მოყვანილობის სეგმენტი, რომლის ტანი და ყუნწი ერთმანეთისაგან არაა გამოყოფილი. განძის შემადგენლობაში შედის პატარა ზომის სეგმენტისებური იარაღიც. აქვს მოზრდილი ოთხკუთხა მოყვანილობის ყუნწი და მომრგვალებული პირი.

ლიტერატურა: ხახუტაიშვილი, 1995. 41/5; 44.

93. SEGMENT- LIKE WEAPONS

KOBULETI, ZENITI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Major part of them has wide blade, straight shoulders, and rectangular lug. One of them is covered with vertical grooves. The other has narrow circular point to point hole attached to the back (14 items). The other segment type has a not wide working blade and bowed shoulders. The lug is not preserved (2 items). There is a triangular segment, the body and the lug of which are not separated from each other. The treasure includes a smaller segment weapon. It has a square lug and a rounded blade.

Source: Khakhutaishvili, 1995. 41/5; 44.

94. ბრინჯაოს სკრაპერისებრი ნივთი

ქობულეთი, ზენიტი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს ფოთლისებრი მოყვანილობა, ზედა მხარეს მიუყვება რელიეფური ზოლი, ქვედა მოსწორებულია, კიდეები მახვილია. ჩასმული ყოფილა ხის ტარში.

ლიტერატურა: ხახუტაიშვილი, 1995.

94. BRONZE SCRAPER-LIKE OBJECT

KOBULETI, ZENITI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

It is shaped as a leaf, has a relief stripe in the upper part, the lower part is straightened; the edges are sharp, used to have a wooden handle.

Source: Khakhutaishvili, 1995.

95. ბინჯაოს ნახევარწრიული ნაბეღისაბი ნიჰთი

ქობულეთი, ზენიტი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

შუა წელზე გაკეთებული აქვს წყვილი ნახვრეტი.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995. სურ. 41/6, 7.

95. BRONZE SEMICIRCLE SICKLE-LIKE TOOL

KOBULETI, ZENITI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Collection.

There are two holes on the mid body.

Source: Khakhutaishvili, 1995. pic. 41/6,7.

96. ბინჯაოს შუბისპირი

ქობულეთი, ზენიტი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მასრიანი, სამკუთხა მოყვანილობის, ორივე მხარეს მიუყვება მკვეთრად რელიეფური, სამკუთხაგანიკვეთიანი წიბო. მასრაზე შერჩენილია ცილინდრისებრი გარსაკრავი. გადარჩენილია ნახევარი.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995. სურ. 47/6.

96. BRONZE SPEARHEAD

KOBULETI, ZENITI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

With socket, triangular, triangular cross section, sharp relief rib follows along the both sides. Cylindrical wrap is preserved on the socket. Only the half is preserved.

Source: Khakhutaishvili, 1995. pic. 47/6.

97. ბინჯაოს ზოლი

ქობულეთი, ზენიტი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მოზრდილი, ნახევარსფერული. ფორმის მიხედვით მსგავსია სიმონეთში (ჯაზიგოლი) აღმოჩენილი ქვის ფორმებისა – ერთი ზედაპირი სწორი, დანარჩენი მომრგვალებულია დაბალ რელიეფში. ზომები: 14X3,5 სმ.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995.. სურ. 48.

97. BRONZE INGOT

KOBULETI, ZENITI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Larger size, hemispheric. According to the shape is similar to stone moulds discovered in Simoneti (Jazigoli) – one of the surfaces is straight, others rounded. In low relief. Size: 14X3,5 cm.

Source: Khakhutaishvili, 1995. pic.48.

98. ბრინჯაოს სარტყელი

ქელა, სიხალიძეები, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ფრაგმენტული, სადა, ფურცლოვანი. საკმაოდ ფართო. ერთ-ერთ მომრგვალებულ ბოლოზე გაკეთებულია 8 სამანჯვალე ნახვრეტი. სიგრძე დაახ. 88 სმ. უნდა ყოფილიყო. იგი წარმოადგენს კავკასიურ კულტურაში ფართოდ გავრცელებული გრაფიკული სახეებით დაფარული ბრინჯაოს სარტყლების ერთ-ერთ უადრეს ნიმუშს.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:73, სურ. 42.

98. BRONZE WAIST BELT

KEDA, SIKHALIDZEEBI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection .

Fragmented, simple, made of sheets. Quite wide. There are 8 holes for clutches on one of the rounded ends. Length had to be approximately 88 cm. It used to be one of the earliest samples of bronze belts covered with graphic images, common for Caucasian culture.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:73, pic. 42.

99. ბრინჯაოს აქი

ქელა, სიხალიძეები, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირველი ტიპის. აქვს ორფერდა მახვილი ყუა, წვეტიან-ოვალური მოყვანილობის სატარე ხვრელი, საკმაოდ მასიური, მაღალი ექვსად დაწახნაგებული ტანი და გორდა ასიმეტრიული პირი.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:70, სურ.39, ტაბ. 23/1, 24; კახიძე, 2007:5, ტაბ. I/1, II/1.

99. BRONZE AXE

KEDA, SIXALIDZEEBI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

First type. Has two sided sharp blade, slightly tilted butt, pointed-oval handle eye, quite massive, tall hexagonal handle and an asymmetric blade.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:70, pic.39, tab. 23/1, 24; Kakhidze, 2007:5, tab. I/1, II/1.

100. ბრინჯაოს ყუაყვინიანი ცუღები

ქედა, სიხალიძეები, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვთ მაღალი ჩაქუჩისებრი ყუა, წვეტიან-ოვალური მოყვანილობის სატარე ხვრელი. სწორი, მომაღლო ექვსად დაწახნაგებული ტანი, გორდა სიმეტრიული პირი. ამ სახეობის კოლხური ცუღების შექმნა სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოსთანაა დაკავშირებული. უფრო ხშირად სწორედ ამ რეგიონში იჩენს თავს. გოდერძის უღელტეხილით შეუღწევიათ ბორჯომის ხეობაში.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:70, სურ.39, ტაბ. 23/1, 24; კახიძე, 2007:5, ტაბ. I/2-7, II/2-7.

100. BRONZE AXES WITH HAMMER-LIKE BUTT

KEDA, SIKHALIDZEEBI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Have tall hammer-like butt, pointed – oval handle eye. Straight, tallish. hexagonal body, sharp symmetric blade. Creation of similar Colchian axes is connected with South West Georgia. They are more often found in this particular region. Through Goderdzi Pass they have penetrated to Borjomi Valley.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:70, pic. 39, tab. 23/1, 24; Kakhidze, 2007: 5, tab. I/2 -7, II/2-7.

101. ბრინჯაოს ცუღი

ხელვაჩაური, ჩალეისილი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს მაღალი, მკვეთრად გამოყოფილი ჩაქუჩისებრი ყუა, წვეტიან-ოვალური სატარე ხვრელი, სწორი ექვსად დაწახნაგებული ტანი და გორდა სიმეტრიული პირი.

ლიტერატურა: კახიძე, 2007:6, ტაბ. III/1, IV/1.

101. BRONZE AXE

KHELVACHAURI, CHALEYSILI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has a tall, sharply accentuated hammer-like butt, pointed oval handle eye, straight, hexagonal handle and symmetrical blade.

Source: Kakhidze, 2007:6, tab. III/1, IV/1.

102. ბრინჯაოს აქი

ხელვაჩაური, მარადიდი (ძაბლავეთი), ძვ.წ. XI-X სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს სატარე ხვრელისაგან გამოყოფილი არც თუ ისე მაღალი კვერიანი ყუა, წიბურებიანი წვეტიან-ოვალური მოყვანილობის სატარე ხვრელი, სწორი ექვსად დაწახნაგებული ტანი, გორდა სიმეტრიული პირი.

ლიტერატურა: კახიძე, 2007:6, ტაბ. III/2, IV/2.

102. BRONZE AXE

KHELVACHAURI, MARADIDI (DZABLAVENTI), 11TH -10TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has a medium height pone like poll separated from the handle eye, pointed oval sutured handle eye, straight hexagonal handle, cheek, symmetric blade.

Source: Kakhidze, 2007:6, tab. III/2, IV/2.

103. ბრინჯაოს აქი

ხულო, რაქეთა, ძვ.წ. XI-X სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ყუაკვერიანი, აქვს ექვსად დაწახნაგებული ტანი. დაბალი, ასიმეტრიული პირი.

ლიტერატურა: კახიძე, 2007:7, ტაბ. III/; IV/3.

103. BRONZE AXE

KHULO, RAQETA, 11TH -10TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

With hammer-like butt, has hexagonal handle, low asymmetric blade.

Source: Kakhidze, 2007:7, tab. III, IV/2; IV/3.

104. ცენტრალუზაზიური ტიპის აქე

ქედა, ზუნდაგა, ძვ.წ. X-IX სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს მასიური, დაბალი, სწორი, მახვილი ყუა. ფართო ოვალური შემოწერილობის სატარე ხვრელი. კიდეები მაღალი, მკვეთრი წიბურებითაა შემკული. პირი სეგმენტისებრი.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:76, სურ. 44, ტაბ. 30/1.

104. CENTRAL TRANSCAUCASIAN TYPE AXE

KEDA, ZUNDAGA, 10TH -9TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has a massive, low, straight, pointed butt. Wide, oval handle eye. Sides are decorated with tall, sharp stitches; The blade is segment-like.

Source: Kakhidze, MamulaZe, 2000:76, pic. 44, tab. 30/1.

105. ბრინჯაოს ბრტყელი აქე

ქედა, ზუნდაგა, ძვ.წ. X-IX სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს მაღალი, გორდა, სიმეტრიული პირი. გასქელებული, ექვსად დაწახნაგებული წელი, მხრების მაგვარი მეტ-ნაკლებად დაქანებული გვერდითი შვერილები, მართკუთხა ბოლოსაკენ გათხელებული ყუნწი.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:79, სურ. 45, ტაბ. 30/2.

105. BRONZE FLAT AXE

KEDA, ZUNDAGA, 10TH -9TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has a tall symmetric blade. Enlarged, hexagonal ribbed handle, side lugs similar to shoulders, more or less tilted. Rectangular grip, narrowed to the end.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:79, pic. 45, tab. 30/2.

106. კაუჭიანი აბზინდა

ქმდ., ზუნდაგა, ძვ.წ. X-IX სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ვიწრო, წაგრძელებული ოთხკუთხა მოყვანილობის. ჩაღრმავებულ ფუძეზე 10 სამანტვალე ნახვრეტია გაკეთებული. შიგნიდან მოხრილი წვეტიანი კაუჭი მიმაგრებულია აბზინდის შუა წელზე. აბზინდა დაფარულია ორმაგი ხაზებისაგან შედგენილი ოთხკუთხა ჩარჩოში ჩასმული დეკორით: ესაა ღრმა ნაკვეთი ოთხი სვასტიკა, რომლებიც შემოფარგლულია ერთმანეთთან დაკავშირებული სხვადასხვა ზომისა და სიხშირის სპირალური ხვრეტებით.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:81, სურ. 47, ტაბ. 32/2.

106. HOOKED CLASP

QVEDA, ZUNGADA, 10TH -9TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Narrow, elongated, squarely shaped. 10 point to point holes on a recessed base. One pointed, bent inwards hook is attached to the middle of the clasp. The clasp is covered with the decoration placed into a square frame and crafted from double lines: these are four deeply carved swastikas, which are connected to each other with different size and density spiral annulets.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:81, pic. 47, tab. 32/2.

107. კაუჭიანი აბზინდა

ქმდ., ზუნდაგა, ძვ.წ. X-IX სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ვიწრო, ოთხკუთხა მოყვანილობის. ფუძეზე გაკეთებულია 9 სამანტვალე ნახვრეტი. აბზინდაზე მოცემულია ორმაგი ხაზებით შემოფარგლული ზენური ხვრეტი.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:81, სურ.48, ტაბ. 32/3.

107. HOOKED CLASP

QEDA, ZUNDAGA, 10TH -9TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Narrow, squarely shaped. Has 9 point to point holes in the base. There are running spirals on the clasp encircled with double lines.

Source: Kakhidze. Mamuladze, 2000:81, pic. 48, tab. 32/3.

108. ბრინჯაოს სამაჯური

ქედა, ზუნდაგა, ძვ.წ. X-IX სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მრგვალგანიკვეთიანი, მასიური. გახსნილი ბოლოები ოდნავ შევიწროვებულია. სადა.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:80, სურ. 46, ტაბ. 31/1.

108. BRONZE BRACELET

QEDA, ZUNDAGA, 10TH -9TH CC BC

Batumi Archaeological museum Collection.

Rounded cross sectioned, massive. Opened ends slightly narrowed. Simple.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:80, pic. 46, tab. 31/1.

109. ბრინჯაოს რგოლები

ქედა, ზუნდაგა, ძვ.წ. X-IX სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ბოლოებგახსნილი. ოვალური შემოწერილობის. მასიური.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:82, სურ. 49, ტაბ. 31/2,3.

109. BRONZE RINGS

QEDA, ZUNDAGA, 10TH -9TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

With opened ends. Oval. Massive.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:82, pic. 49, tab. 31/2,3.

110. ბრინჯაოს სატეხის მასრისებრი ტარი

ქედა, ზუნდაგა, ძვ.წ. X-IX სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ნაკლული. ცილინდრული. დიდი ნაწილი დაფარულია მჭიდროდ განლაგებული ტალღოვანი ორნამენტით.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:83, სურ. 50, ტაბ. 32/1.

110. BRONZE CHISEL SOCKET-LIKE HANDLE

QEDA, ZUNDAGA, 10TH -9TH CC BC

Batumi Archaeological Collection.

Incomplete. Cylindrical. Greater part covered with wavy ornaments applied densely.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:83, pic. 50, tab. 32/1.

111. სასაფეთქა ნივთი

ქედი, ვაიო. ძვ.წ. X-IX სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ოთხწახნაგა. მომრგვალებული ბოლოები წამახვილებული.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:86-87, სურ. 34/1-4.

111. TEMPLE SPIRAL PENDANTS

QEDA, VAIO, 10TH -9TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Tetrahedral. Rounded ends are pointed.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:86-87, pic. 34/1-4.

112. მძივსაქილი

ქედი, ვაიო. ძვ.წ. X-IX სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

წვერობწაკვეთილი, რომლის მოყვანილობის, ოდნავ ამოზურცული ფერდები სამ-სამი სიგრძივი წახნაგებითაა შემკული. მას მთელ სიმაღლეზე მიუყვება ფართო ოვალური შემოწერილობის ღვედის გასაყრელი ხვრელი.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2000:87, სურ. 34/6.

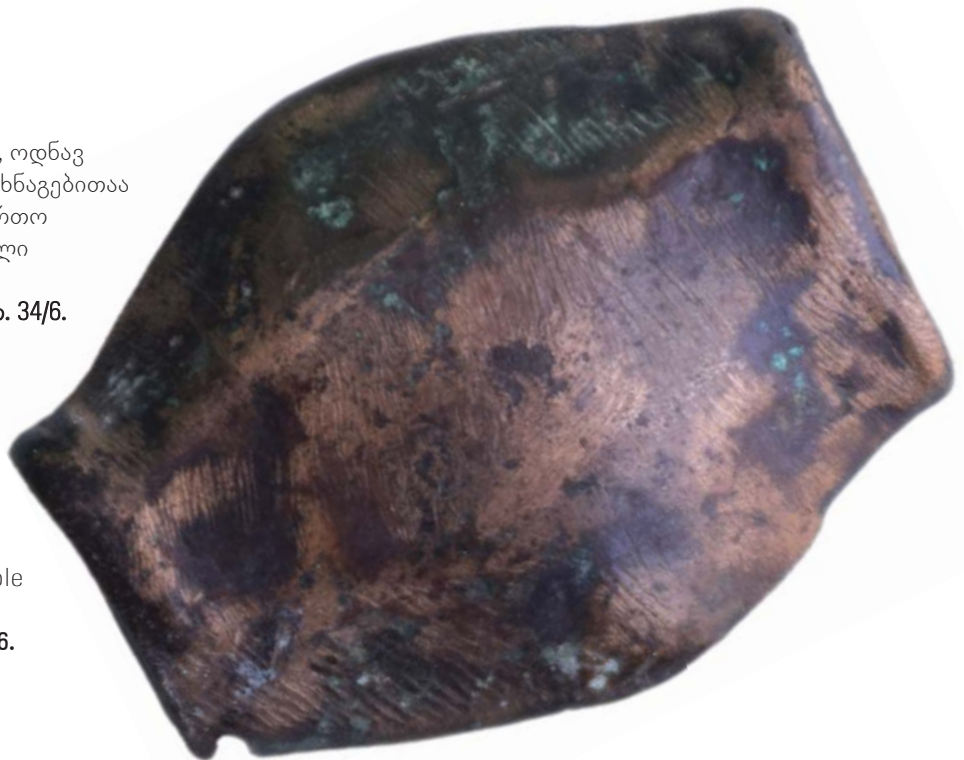
112. PENDANT

QEDA, VAIO, 10TH -9TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Truncated, diamond shaped, slightly convex sides are decorated with three lengthwise facets on each. All along up to the top it has hole for the attachment of wide, oval-shaped belt.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2000:87, pic. 34/6.

113. ბრინჯაოს აქე

ხულო, ხიხადირი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს მახვილი ყუა, წვეტიან-ოვალური მოყვანილობის სატარე ხვრელი, მაღალი ტანი, გორდა ასიმეტრიული პირი. ცულის შუბლის წახნაგზე ყუასთან გრავირებულია წყვილი კონცენტრული წრე, წელის არეში – პირისაკენ მიმართული წერტილებით შევსებული დაკლაკნილი გველები; საპირისპირო წახნაგებზე ზენური ხვები, ხოლო ცულის ორივე ღოყაზე სტილიზებული ძაღლია გამოსახული. ფიგურას აქვს დაცვეტილი ყურები, დაღებული პირი, ზემოთკენ აწეული დინგი, მაღალი სქელი მომრგვალებული კისერი, მოკლე ტანი, მოხრილი ფეხები, კუდი მორკალული.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 1993:28, ტაბ. VI;
კახიძე, მამულაძე, 2007:232, სურ 16.

113. BRONZE AXE

KHULO, KHIKHADZIRI TREASURE, 8TH -7TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has a pointed butt, pointed – oval handle eye, tall handle, sharp asymmetric blade. A couple of concentrated circles are engraved on the edge of the butt, and writhing snakes filled with spots, directed from the waist to the edge of the axe; on the opposite edges there are running spirals, and stylized dog on both sides of the cheek. The figure's ears are pricked, mouth opened, muzzle turned up, thick rounded neck, short body, bent legs, tail bowed.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 1993:28, tab. VI; Kakhidze, Mamuladze, 2007:232, pic, 16.

114. ყუაყუაჩიანი სული

ხულო, ხიხადირი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს მკვეთრად გამოყოფილი ყუა, დაბალი წელი, გორდა ასიმეტრიული პირი.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 1993:29, ტაბ. VIII/1; კახიძე, მამულაძე, 2007:232, სურ 16.

114. AXE WITH HAMMER-LIKE BUTT

KHULO, KHIKHADZIRI TREASURE, 8TH -7TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has a sharply accentuated butt, low waist, asymmetric blade.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 1993:29, tab. VIII/1; Kakhidze, Mamuladze, 2007:232, pic. 16.

79

115. მინიატურული სული

ხულო, ხიხადირი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს ოდნავ გამოკვეთილი ყუა, ოვალური სატარე ხვრელი, რომლის ორივე ფერდს შემოუყვება წვრილი ვერტიკალური ღარი. პირი ასიმეტრიული.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 2007:232, სურ 16.

115. MINIATURE AXE

KHULO, KHIKHADZIRI TREASURE, 8TH -7TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has slightly accentuated butt, oval handle eye. Both sides of which are marked with the fine vertical groove. Blade is asymmetric.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 2007:232, pic. 16.

116. ბრინჯაოს წაღრი

ხულო, ხიხადირი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აკლია ღინკი-ნიღრი. აქვს გორდა მჭრელი პირი; ოდნავ დაქანებული, წვეტიან-ოვალური სატარე ხვრელი, ყუის გარეთა ზედაპირს გვერდზე მიუყვება რელიეფური ვერტიკალური წიბო. წაღრის ზურგი, სატარე ხვრელის წინა და უკანა მხარეები დაწახნაგებულია, წვეტიანი უკანა ფრთა კი სწორი.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, 1993:29, ტაბ. VIII/4; კახიძე, მამულაძე, 2007:232, სურ 16.

116. BRONZE TSALDI (BILLHOOK)

KHULO, KHIKHADZIRI TREASURE, 11TH -7TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Outer angle is missing. Has a sharp blade; slightly tilted, pointed-oval handle eye, relief vertical rib follows the surface besides the butt. The back of the billhook, front and back sides of the handle eye are faceted, pointed back wing is straight.

Source: Kakhidze, Mamuladze, 1993:29, tab, VIII/4; Kakhidze, Mamuladze, 2007:232, pic. 16.

117. ბრინჯაოს მშვიდღსაკინძი

ქედა, წონიარისი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ტანი მრგვალგანიკვეთიანი, შუა ნაწილი შემსხვილებული. ერთი ბოლო გაბრტყელებულია და მორკალული, მეორე თანდათანობით წვრილდება. ტანი შემკულია წიწვოვანი ორნამენტით.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, ფარტენაძე, 2003, კახიძე, მამულაძე, 2007:233, სურ. 23/4.

117. BRONZE FIBULAE

QEDA, TSONIARISI, 8TH -7TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

The body rounded, cross-sectioned. Middle part is widened. One of the ends is flattened and bowed, the other narrows gradually. The body is adorned by pine needle ornament.

Source: Kakhidze, Mamuladze, Parteneadze, 2003, Kakhidze, Mamuladze, 2007:233, pic. 23/4.

118. ბრინჯაოს საკიდი

ქედა, წონიარისი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია მრგვალგანიკვეთიანი მავთულისაგან. გახსნილი ბოლოები ვერძის თავის სტილიზებული გამოსახულებითაა შემკული.

ლიტერატურა: კახიძე, მამულაძე, ფარტენაძე, 2003, კახიძე, მამულაძე, 2007:233, სურ. 23/4.

118. BRONZE PENDANT

QEDA, TSINIARISI, 8TH -7TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Made of round cross-sectioned wire. Opened ends are adorned with the stylized image of the ram's head.

Source: Kakhidze, Mamuladze, Partenadze, 2003, Kakhidze, Mamuladze, 2007:233, pic. 23/4.

119. ბრინჯაოს ზარაპი

ქობულეთი, ხალა, ძვ.წ. VIII-VI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

კონუსური. სადა. ბრტყელ თავზე აქვს ენის დასამაგრებლად განკუთვნილი ნახვრეტი (ენა არ შემორჩენილა). მრგვალი ფორმის ბრტყელგანიკვეთიანი ყუნწი ჩამოსხმულია ტანთან ერთად.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

119. BRONZE BELL

KOBULETI, KHALA, 8TH -6TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Cone shaped, has a hole on a flat dome for the attachment of the tongue (the tongue is missing). The rounded, flat cross sectioned hanger is cast together with the body.

Source: First publication.

120. ბრინჯაოს სატყევე

ხელვაჩაური, აგარა, ძვ.წ. XI-X სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირი სამკუთხა მოყვანილობისაა, რომლის ორივე სიბრტყე სიგრძივი ხაზებითაა შემკული. მრგვალგანიკვეთიანი სახელური დაბოლოებულია დისკოთი, სახელური და დისკოც ორნამენტირებულია.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

120. BRONZE DAGGER

KHELVACHAURI, AGARA, 11TH -10TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Blade is triangular, both sides of which are covered with longitudinal lines. The handle is rounded cross-sectioned and ends with a disc, both the handle and the disc are ornamented.

Source: First publication.

121. ბრინჯაოს ზოლები

ხელვაჩაური, მახო, ძვ.წ. II ათასწლეულის ბოლო — I პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ჩამომტვრეული აქვს კიდეები, ერთი ზედაპირი მომრგვალებულია.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

121. BRONZE INGOTS

KHELVACHAURI, MAKHO, END OF THE 2ND -BEGINNING OF 1ST MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Edges are broken, one of the surface is rounded.

Source: First publication

122. ბრინჯაოს სული

ხელვაჩაური, ხერთვისი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს დაქანებული მახვილი ყუა, წვეტიან-ოვალური სატარე ხვრელი, ექვსად დაწახნაგებული ტანი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

122. BRONZE AXE

KHELVACHAURI, KHERTVISI, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has a tilted sharp butt, pointed-oval handle eye, hexagonal body.

Source: First publication.

123. საღაბური

ფიჭვნარი, ნაჭალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დედფინის ძვლის. სამფერდა, ზედა შედარებით სწორ ზედაპირზე შანთით გაუკეთებიათ სამი ნახვრეტი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

123. THE PAN-PIPE

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Made of dolphin's bone. Three sided, on the upper, relatively straight surface there are three holes made with hot iron.

Source: First publication.

124. ხიზეკის ხის მოდელი

ფიჭვნარი, ნაპალაპარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ხისაგან დამზადებული ნახევარწრიული მოყვანილობის გორძლო ჩასმული ჩანს ხის ხიზეკში. ხიზეკს ორივე მხარეს გააჩნია ნახვრეტებიანი წყვილ-წყვილი შვერილი, დგას ოთხ ფეხზე, რომელთაგან ერთ წყვილს ვერტიკალური ნახვრეტები აქვს გაკეთებული. ხიზეკის ტანის ერთ გარკვეულ მონაკვეთზე მიუყვება მცენარეული ორნამენტი. მოგრძო დახრილი ხაზების ფართო ზოლი გადადის ხიზეკის ზედა კალთაზე.

უნიკალურ მონაპოვარს უნდა წარმოადგენდეს მიწათმოქმედებაში ათასწლეულების მანძილზე ფართოდ გამოყენებული ნაკელის გასატანი საშუალების მინიატურული მოდელი, რომელიც კულტის საგნად ქცეულა.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

124. KHIZEKI (WOODEN MODEL OF A CART FOR FERTILIZERS)

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

A wooden semi-circle cart. Khizeki has a couple of crests with holes on both sides, stands on four feet, one couple of which has vertical holes. Khizeki body has a floral ornament, at one of its parts. Wide stripe of longitudinal and tilted lines lies across the upper fold.

It should be regarded a unique find in agriculture. It is a miniature model of a device for transferring manure for the thousands of years that has turned into an object of cult.

Source: First publication.

125. სის მაქო

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

რომბული მოცვანილობის, წაგრძელებული ფორმის. ბოლოებზე დატანილია თითო ნახვრეტი. გამოიყენებოდა ფეიქრობაში.

ლიტერატურა: Микеладзе, Хакхутаიшвили, 1985:рис.20/10.

125. WEAVING WOOD SHUTTLE

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Rhombic, elongated shape, with one hole on each end. Used in weaving.

Source: Mikeladze, Khakhutaishvili, 1985:рис.20/10.

126. სის კოვზი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ნახევარსფეროსებრი შემოწერილობის. ტარის გარკვეული მონაკვეთი დაწახნაგებული, ბოლო შვერილიანი. მოზრდილი. სამზარეულო დანიშნულების.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995. სურ. 28/4.

126. WOODEN SPOON

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Hemisphere-shaped. Certain part of the handle is faceted with the crest at the tip. A larger one. For kitchen needs.

Source: Khakhutaishvili, 1995. pic. 28/4.

127. სახვედრი იარაღი

ფიჭვნარი, ნაძალაძარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია ერთიანი ხისაგან. აქვს მრგვალგანივკვეთიანი ხელნი. ხელნისა და ქუსლის შეერთების ადგილას ემჩნევა თოკის მოდების კვალი. ქუსლის ბოლო ოდნავ გაფართოებულია. ხელნის სიგრძე - 57 სმ, სიგანე - 6,5 სმ.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995. სურ. 23; ჩავლეიშვილი, 2002:11, სურ. 1.

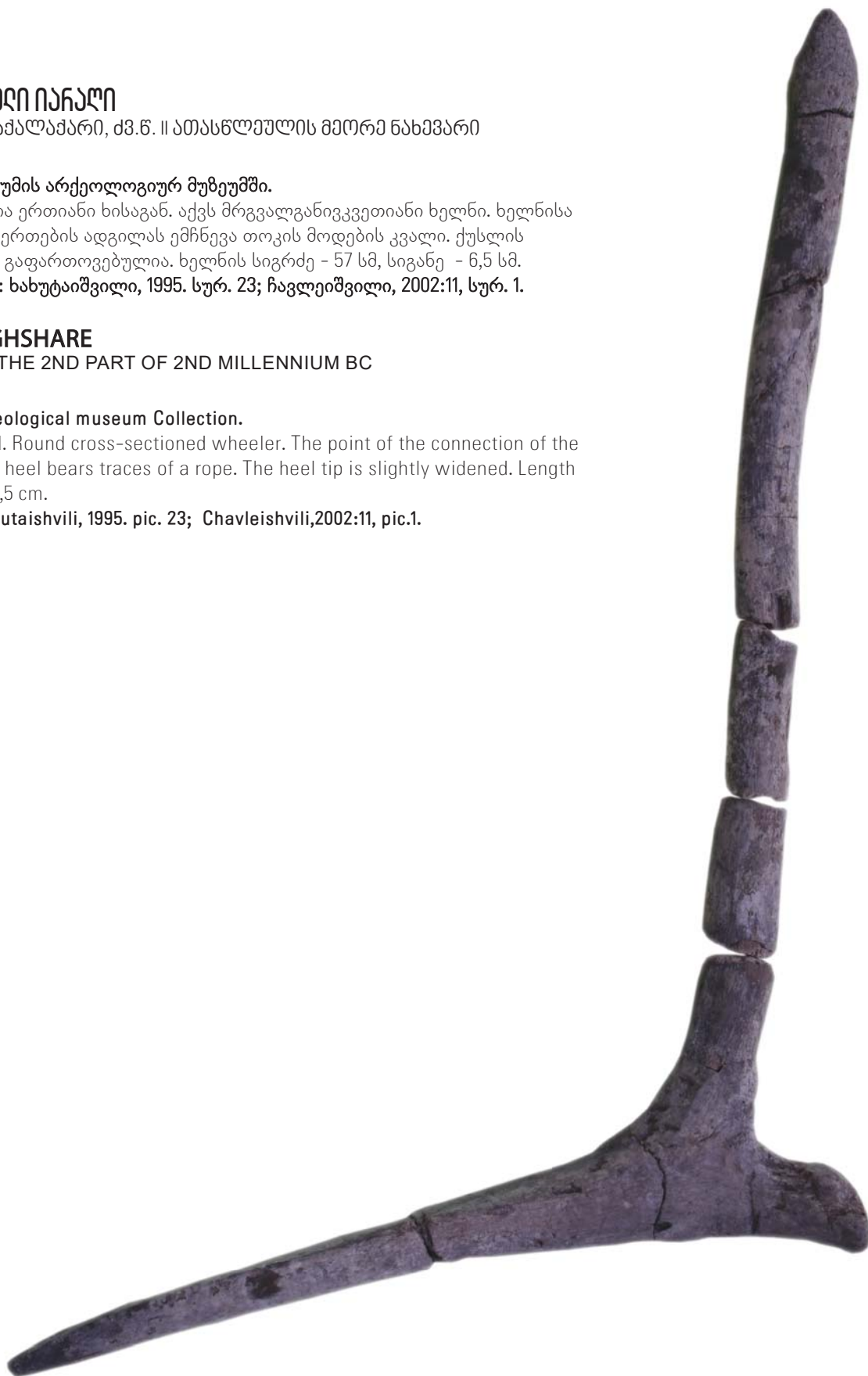
127. PLOUGHSHARE

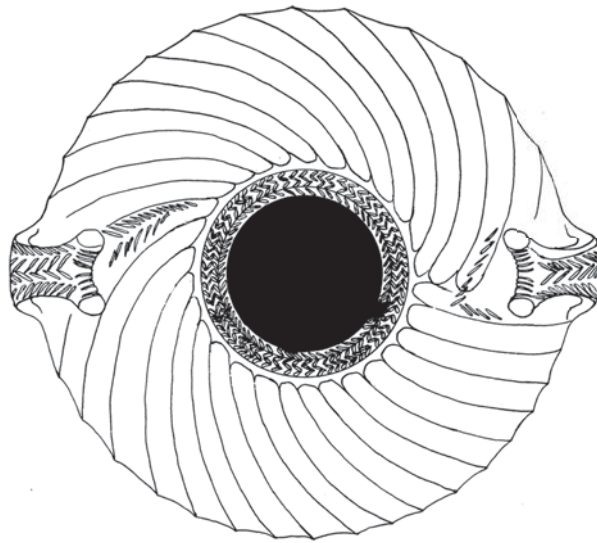
PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological museum Collection.

Made of wood. Round cross-sectioned wheeler. The point of the connection of the wheeler and a heel bears traces of a rope. The heel tip is slightly widened. Length 57 cm. width 6,5 cm.

Source: Khakhutaishvili, 1995. pic. 23; Chavleishvili, 2002:11, pic.1.

128. დიდი ზომის სფეროსებრი ჭურჭელი ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
აქვს ფართო, მომრგვალებული პირი. მხარზე დაძვრწილია
საპირისპიროდ განლაგებული ზოომორფული ყურები.
ძირი ბრტყელი, ტანის დიდი ნაწილი დაფარულია ირიბი
კანელურებით. მცენარეული ორნამენტით შემკულია ყურისა
და პირის არე.
ლიტერატურა: სახუთაიშვილი, 2007:191, 391, სურ.19-20.

128. LARGE SIZE SPHERE-SHAPED VESSEL PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
Wide, rounded mouth. Zoomorphic years are plastered at the
shoulder. The foot is flat, major part of the body is covered with
slanting canelures. The mouth and handle area is decorated
with floral ornaments.
Source: Khakhutaishvili, 2007:191, 391, pic.19-20.

129. ღაჩისებრი ჭურჭლის ნაშენი

ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მხრის დასაწყისს შემოუყვება 4 ჰორიზონტალური ზოლი. მოსდევს წერტილოვანი დახრილი ჭდეებით შემკული სარტყელი. მეორდება კიდევ ერთი ჰორიზონტალური ზოლი. ტანის დასაწყისი დაფარული ყოფილა კლაკნილი ზოლებისაგან შექმნილი მდინარისებრი ორნამენტის ფართო სარტყელით, რომლის ზედა კიდე მთელ სიგრძეზე მიუყვება წერტილოვანი ჭდეების ერთი რიგი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.**129. FRAGMENT OF A DERGI-LIKE VESSEL**

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

It has a belt, decorated with the spotty, tilted creases. One more horizontal stripe follows. The body beginning had been covered with a wide belt of curved line ornaments, similar to river, the upper part of which is followed by a line of spotty creases.

Source: First publication.**130. თიხის ჭურჭლის ნაშენი**

ფიჭვნარი ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ორნამენტირებული. შემორჩენილია წყვილი ღარიტ შემოფარგლული ასევე წყვილი ღარის თავში ჩასმული ერთი, ხოლო ბოლოში ორი ფოსოსაგან დახრილი ჭდეებით შემკული სეგმენტისებრი გამოსახულება.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.**130. FRAGMENT OF A CLAY VESSEL**

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Ornamented. Semi segmental image preserved encircled with a couple of creases decorated by one deepening placed at the head and two deepenings placed at the foot and the tilted notches.

Source: First publication.

131. თიხის ჭურჭლის ნაწილი

ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ყელის არეში დაძვრწილია რელიეფური

ჰორიზონტალური ზოლი, რომელზედაც დაჭყლეტილი

ჭდეებია დატანილი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

131. FRAGMENT OF A CLAY VESSEL

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Relief horizontal stripe is sculpted at the area on the neck, where ruffled creases are attached.

Source: First publication.

132. თიხის ჭაბი

ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ხელით ნაძერწი, ტანი ოდნავ მომრგვალებული. ძირი

ფართო, ბრტყელი, შავკეციანი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

132. CLAY BOWL

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Handmade, body slightly rounded. Foot wide, flat, black clay.

Source: First publication.

133. დიდი ზომის ღია ტიპის ჭურჭლის ყურბა

ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ჰორიზონტალურად მიძერწილი. მრგვალგანიკვეთიანი.

სადა.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

133. HANDLES OF AN OPEN TYPE LARGE VESSEL

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Horizontally sculpted, rounded cross sectioned. Simple.

Source: First publication.

134. ცხოველსახოვანი ყუჩაბი

ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ერთ-ერთი, ოვალურგანივკვეთიანი ყურის ბოლო შემკულია ნახევარსფეროსებრი შვერილებით, გარეთა ზედაპირი დაფარულია წიწვოვანი ორნამენტით. მეორეს ყურები გადმოცემულია ცილინდრისებრი შვერილებით. გარეთა ზედაპირს მიუყვება რელიეფური ქედი. ზედა ბოლოზე დატანილია მოგრძო ჭდეები. მესამე ცხოველსახოვანი ყურის ზედა კალთას მთელ სიგრძეზე მიუყვება წიწვოვანი ორნამენტის ვერტიკალური ზოლი.

ლიტერატურა: Микеладзе, Хахუთაიშვილი, 1985:რც.39/10.

134. ZOOMORPHIC HANDLES

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

One oval cross-section handle point is adorned with hemispheric crests; outer surface is covered with pine needle ornaments. The handles of the other one are presented with cylindrical crests. The relief range follows the outer surface. The lower point has a vertical line of grainy ornament all along the outer surface.

Source: Mikeladze, Khakhutaishvili, 1985:pic. 39/10.

135. დიდი ზომის ჭურჭლის ყუჩი

ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ქიმიხებრშვერილიანი. ბოლოები შემკულია ნახევარსფეროსებრი გამოსახულებებით. ყურის ზედა მონაკვეთი ჰორიზონტალური, ხოლო ზურგი ვერტიკალური ღარებითაა დაფარული. წრიული რგოლები შემოუყვება ნახევარსფეროსებრ გამოსახულებებს, ზედა ბოლო შემკულია მცენარეული ორნამენტით, თვით ქიმი დახრილი ჭდეებით.

ლიტერატურა: Микеладзе, Хахუთაიშვილი, 1985:რც.39/12.

135. HANDLE OF A LARGE VESSEL

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

With Stern-like lug. The points are decorated with hemispheric images. Upper section of the handle is covered with horizontal, and the back with vertical grooves. Circling rings follow the hemispheric images, upper point is decorated with floral ornament, and the stern with tilted notches.

Source: Mikeladze, Khakhutaishvili, 1985:pic.39/12.

136. წყვილშვერილიანი თიხის საღბარი
ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
ხარის კულტთან დაკავშირებული. ტანი დაბალი, ოვალურგანიკვეთიანი. წინა მხარე ნახევარსფერული ჩაღრმავებითაა შემკული. ფოსო გაკეთებული არის შვერილებს შორისაც.
ლიტერატურა: Микеладзе, Хакхутаიшвили, 1985:რც.55/2

136. CLAY STANDS WITH COUPLED KNOTCHES
PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
Connected with the cult of the bull. Body is short, oval, cross-sectioned. The front side is adorned with hemispheric recesses. The cavity is also made between the crests.
Source: Mikeladze, Khakhutaishvili, 1985:რც.55/2.

137. ჩქისაბრი საღბარი
ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
წყვილშვერილიანი. ოვალურგანიკვეთიანი, ტანი დაბალი, სადა.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

137. HORN-LIKE STANDS
PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
With the couple of lugs. Oval-cross sectioned. The body is low, simple appearance.
Source: First publication.

138. კაჟის ნამბლის ჩასართავი

ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ორი სამკუთხა მოყვანილობის, ერთი ტრაპეციისებრი, ორივე მხარეს რეტუშით გამოყვანილი ხერხისებრი კბილები მიუყვება. ზედაპირი მობრდილი ფაცეტებითაა დამუშავებული.

ლიტერატურა: Микеладзе, Хакхутаიშვილი, 1985:რც. 117/4,5, 6; ხახუთაიშვილი, 1986:37, სურ 8.

138. FLINT SICKLE INSERTS

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Three triangular parts, one is shaped as a trapeze, on both sides there are saw-like retouched teeth. The surface is treated with larger facets.

Source: Mikeladze, Khakhutaishvili, 1985:pic.117/4, 5, 6; Khakhutaishvili, 1986:37, pic. 8.

139. კაჟის ისრისპირები

ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ფუძემოლარული. სამკუთხედისებრი მოყვანილობის, წვრილი რეტუშით დამუშავებული. წარმოადგენენ მაღალმხატვრულ ნაკეთობებს.

ლიტერატურა: Микеладзе, Хакхутаიშვილი, 1985:რც.117/1, 2,5, 3.

139. FLINT ARROWHEADS (3 ITEMS)

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Notched based. Treated with triangular, small retouche, highly artistic object.

Source: Mikeladze, Khakhutaishvili, 1985:pic.117/1, 2, 3.

140. ქვის ცულის ყუა

ფიჭვნარი, ძვ.წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

გადარჩენილია გაპრიალებული ცულის ყუისა და სატარე ხვრელის ფრაგმენტი. ყუა მასიური, მომადლო, მომრგვალებული. მრგვალნახვრეტიანი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

140. BUTT OF A STONE AXE

PICHVNARI, THE 2ND PART OF 2ND MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

An intact fragment of a polished butt and a handle eye. Butt is massive, almost tall, rounded. Has a pipe-like eye.

Source: First publication.

მნიშვნელოვანი ძვრები ხდება სულიერ კულტურაში. ყურადღებას იქცევს ქობულეთ-ფიჭვნარში მიკვლეული ე.წ. „საკულტო ძეგლი“. რქისებრი სადგრების, ფალოსების, მრავალგანყოფილებიანი საკურთხევლების მიხედვით ჩანს, რომ აქ სრულდებოდა ნაყოფიერების ღვთაებისა და ხარის კულტთან დაკავშირებული რიტუალი.

Cultural life in this period underwent considerable changes. The Cult area discovered in Pichvnari-Kobuleti is of special importance. Judging by the horn-like stands, the phallos and the multi-stepped sacrificial altar, the monument can be assumed to have been a place where bull cults and fertility rituals were held.

141. თიხის ქოთანი

ფიჭვნარი, საკულტო მოედანი, ძვ.წ. XII-XI სს.

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ხელით ნაძერწი. აქვს გარეთკენ გადაშლილი ფართო პირი, დაბალი ყელი, მაღალი ოდნავ მომრგვალებული ტანი, რომლის დასაწყისი შემკულია ჰორიზონტალურ ზოლს ქვემოთ სიმეტრიულად განლაგებული ოდნავ დახრილი ღრმა ხაზებით შედგენილი შევრონებით.

ლიტერატურა: კახიძე, თავამაიშვილი, ჩავლეიშვილი, 2013:9, ტაბ. VIII/3, 4.

141. CLAY POT

PICHVNARI, CULT AREA, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Handmade. Mouth opened outwards, the neck is low, tall slightly rounded body, the beginning of which is adorned with chevrons consisting of slightly tilted deep lines located symmetrically beneath the horizontal stripe.

Source: Kakhidze, Tavmaishvili, Cavleishvili, 2013:17, tab. VIII/3, 4.

142. ჩქისხარი საღმრთო

ფიჭვნარი, საკულტო მოედანი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვთ დაბალი, ფართო ტანი ცილინდრული ფოსოთი. ორ და სამშვერილიანები. არის ფალოსისებრი სადგრებიც. ერთ-ერთის ბოლო გახვრეტილია, მეორეზე სახელურია დატანილი, დანარჩენი სადაა.

ლიტერატურა: ინაიშვილი, 1977, ტაბ. XXVI/4, 6; XXX/4; XXXI/5.

142. HORN-LIKE STANDS

PICHVNARI, CULT AREA, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

They have squat, wide body with a cylindrical cavity. They also have two or three lugs. One of them is like a phallus. The end of one of them is pierced, the other has a handle attached, and the rest are simple.

Source: Inaishvili, 1977, T. XXVI/4, 6; XXX/4; XXXI/5.

143. მრავალბანყოფილებიანი საკურთხევლები

ფიჭვნარი, საკულტო მოედანი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამახასიათებელი ჩანს ფიჭვნარის სამოსახლოსათვის. ზოგიერთი მათგანი ოთხბანყოფილებიანი უნდა ყოფილიყო. მცირე ტევადობის, წრიული შემოწერილობის. ცენტრში დატანილია ნახევარწრიული მოყვანილობის მოზრდილი ფოსო. არის ორგანოფილებიანიც. ტიხარი შემკულია მცენარეული თუ ჭდეების ორნამენტით. როგორც ჩანს მათში ხდებოდა საკულტო კვებების გამოცხობა.

ლიტერატურა: ინაიშვილი, 1977, XXXIII/2, 3.**143. MULTI - SECTION ALTARS**

PICHVNARI, CULT AREA, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Apparently characteristic for Pichvnari settlement. Some of them had to possess four sections. Low capacity, circular. Some of them have big semicircle cavities in the centre. There are altars with two sections. The wall is adorned with floral or notch ornaments. They must have been used for baking cult ritual scones and a holy candle used to be lit in the centre.

Source: Inaishvili, 1977, XXXIII/1, 2.

144. თიხის ჭურჭლის ნაშენები

ფიჭვნარი, საკულტო მოედანი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირი უშუალოდაა მიერთებული მხართან. მხრის დასაწყისს მიუყვება დახრილი წერტილოვანი ჯდების ჰორიზონტალური ზოლი, რომელზედაც აგებულია ნახევარკალისებრი შვერონები. სადა ყურის ზედა ბოლო პირზეა დაძვრული, ქვედა მხრის არეში. მეორე ნატეხზე ჰორიზონტალურ ღარებს მოსდევს წერტილოვანი ხაზებით შემკული სამკუთხა შვერონები.

ერთ-ერთი წამყვანი მოტივი ჩანს ტურტლის მხრისა და ტანის არის მცენარეული ორნამენტით დაფარვა. ფიჭვნარელი მეთუნეები ზოგჯერ მიმართავენ მხრის არის მჭიდროდ განლაგებული ვერტიკალური ღარებით შემკობასაც. ყურადღებას იქცევს თიხის შავპირილა ტურტელი, რომლის ჰორიზონტალური ზოლები უფუძო სამკუთხედებით ცალკეულ მონაკვეთებად ყოფილა დაყოფილი. ზოგიერთი ნატეხის ტანზე დატანილი წყვილი ღარი ტალღისებური ორნამენტის შთაბეჭდილებას ტოვებს.

გვხვდება ჰორიზონტალურ ხაზებსა თუ დახრილ ვერტიკალურ თუ სწორ რელიეფურ ზოლზე დაშტამპული მოკლე ხაზების ორნამენტიც.

პატარა ზომის ტურტლის ნატეხებზე წრეების სახით შმის სიმბოლური გამოსახულებანიცაა მოცემული. იშვიათია სადა ნიმუშები. ერთ-ერთ ხელით ნაძერწ ტურტელს აქვს ბრტყელი ოდნავ მომრგვალებული ტანი, გარეთკენ მიმართული ძირი. ზოგჯერ მხრის არეში მოცემულია მოზრდილი კოპისებრი შვერილები. ყურების შემკობისას გამოყენებულია სხვადასხვა სახის სამკაული. ჩნდება ადრერკინის ხანისათვის დამახასიათებელი ცხოველსახოვანი ყურები. გვაქვს დისკოსებური ძირი, ოდნავ შეწეული, ღარების ორნამენტით მთლიანად ყოფილა დაფარული კორპუსი.

ლიტერატურა: ინაიშვილი, 1977, XXXV/3, 5; XXXVI/1, 3, 4.

144. FRAGMENTS OF A POT-LIKE VESSEL

PICHVNARI, CULT AREA, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

The simple mouth is directly attached to the shoulder. The shoulder beginning is followed, all along, with horizontal stripe of tilted spotty notches, on which semicircle chevrons are built. Simple upper end of the handle is attached to the mouth, in the area of lower shoulder. On other fragments triangular chevrons of spotty lines follow the horizontal notches.

One of the leading motives for the shoulder and the body of the pot-like vessel is floral ornament covering. Pichvnari potters sometimes attempt covering the shoulder area with densely positioned vertical grooves. Black polished vessels attract attention, horizontal stripes of which, footless triangles, had been broken up into separate sections. A couple of grooves placed on the body of certain fragments create an impression of wavy ornaments.

An ornament of short lines is stamped on the fragments of clay vessel's horizontal lines or tilted vertical or straight relief stripe. Symbolic images of the sun, in the form of circles, is also encountered on the paintings of smaller vessels. Simple samples are rare. One of the handmade vessels has a flat slightly rounded body, foot directed outwards. Sometimes, bigger bump-like lugs are seen in the area of the shoulder. Various types of jewellery are used in case of handle ornaments. Zoomorphic handles begin to form by the by the Early Iron Age. We have a disc-like base, slightly pushed inwards, the vessel used to be totally covered with groove ornament.

Source: Inaishvili, 1977, XXXV/3, 5; XXXVI/1, 3, 4.

145. ქოთნისაბი ჭრჭაღის ნაშენი

ფიჭვნარი, საკულტო მოედანი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირი მომრგვალებული, ყელი ფართო, დაბალი. მხრის დასაწყისს შემოუყვება ფოსოებიანი ჰორიზონტალური ზოლი. ტანის დასაწყისი შემკულია რკალისებრი შევრონებით. ყური ზოომორფული. ოვალურგანიკვეთიანია. კიდეებს მიუყვება დახრილი ჭდეები, ზურგის არეს ფოსოებიანი რელიეფური ზოლი. სამი ფოსო დატანილია ზოომორფულ ყურზეც.

ლიტერატურა: ინაიშვილი, 1977, XXXVI/5.

145 POT-LIKE VESSEL

PICHVNARI, CULT AREA, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

The mouth rounded, neck is wide, low. Beginning of the shoulder is encircled with a couple of horizontal stripes and cavities. The body beginning is adorned with bow-shaped chevrons. The handle is zoomorphic, oval cross sectioned. The edges are followed by tilted notches, while the back with a relief stripe with cavities. Three cavities are on the zoomorphic handle as well.

Source: Inaishvili, 1977, XXXVI/ 5.

146. ქილისაბი ჭრჭაღის ნაშენები

ფიჭვნარი, საკულტო მოედანი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირთან ახლოს შემოვლებული აქვთ სხვადასხვა რაოდენობის ჰორიზონტალური ლარები. მათ ქვემოთ რკალისებრი ურთიერთდაკავშირებული შევრონები, ზოგიერთ მათგანზე ფოსოების ჰორიზონტალური ზოლიცაა დატანილი, შევრონები შევსებულია დახრილი ხაზებით, ხოლო მათ შორის არე ფოსოებით. არის ისეთი ნიმუშებიც, რომლებზედაც შევრონების ქვემოთ ტანის არეში მცენარეული ორნამენტის ვერტიკალური ზოლებია მოცემული.

ლიტერატურა: ინაიშვილი, 1977, XXXV/1, 2, 6.

146. JAR-LIKE VESSELS

PICHVNARI, CULT AREA, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

The vessels are encircled with different numbers of horizontal grooves in the area of the mouth. Below there are chevrons are filled with tilted lines and the area between them with cavities; some of them have a horizontal stripe of cavities. There are samples on which vertical stripes with floral ornaments are applied beneath the chevrons and the area of lower body.

Source: inaiSvili, 1977, XXXV/1, 2, 6.

147. ქოთნის ყური

ფიჭვნარი, საკულტო მოედანი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ოთხკუთხაგანიკვეთიანი. ზედაპირი დაფარულია დახრილი ხაზებით. ზედა ბოლოზე გამოკვეთილია შვერილი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

147. POT HANDLE

PICHVNARI, CULT AREA, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

A square one, cross sectioned. The surface is covered with tilted lines. On the upper point there is a square cross sectioned lug, the other one is of zoomorphic shape.

Source: First publication.

148. თიხის ჭურჭლის კედლის ნაჭი

ფიჭვნარი, საკულტო მოედანი, ძვ.წ. XII-XI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

შვერილის ირგვლივ ექვსი წრეხაზია შემოვლებული. ეს მოტივი დაკავშირებული უნდა იყოს მზის სიმბოლიკასთან. ნატეხზე სამი მარცვლისებრი ფოსოა შემორჩენილი.

ლიტერატურა: ინაიშვილი, 1977, XXXIV/8.

148. FRAGMENT OF CLAY VESSEL WALL

PICHVNARI, CULT AREA, 12TH -11TH CC BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

There is a central lug preserved on a fragment, around which there are six circles. The given motive must be connected with the sun symbolic. Three grain-like cavities are preserved on the fragment.

Source: Inaishvili, 1977, XXXIV/8.

დასავლეთ საქართველოს ზღვისპირა ზოლის მიწათმოქმედი და მეტალურგი ტომების სულიერი კულტურის დანაშრევები შეინიშნება ახალშავზღვიურ ტერასაზე წარმოქმნილ დიუნურ ნამოსახლარებზე (ქვიშაზვინულებზე). ფიჭვნარის, ბობოყვათის, ციხისძირის, ჩაქვის, გონიოს ქვიშაზვინულებზე მრავლად გვხვდება მონუმენტური საკურთხევლები, რქისებრი სადგრები, გველის გამოსახულებით დაფარული თიხის ფილები; ზღვის ღვთაება მესეფეების კულტთან უნდა იყოს დაკავშირებული ფიჭვნარის ქვიშაზვინულებზე მოპოვებული ძაღლის თავის ტერაკოტული გამოსახულება. ყურადღებას იქცევს ციხისძირის ქვიშაზვინულებზე აღმოჩენილი თიხის ჭურჭელი; იგი დაფარულია ცხენებისა და ირმის გამოსახულებით. საქართველოს ზღვისპირეთის ქვიშაზვინულები წარმოადგენენ საერთო სატომო კულტმსახურების ადგილებს, სადაც წელიწადის გარკვეულ დროს სრულდებოდა მესეფეებისადმი (ზღვის ადამიანებისადმი), ან კიდევ ხარისა და სელის კულტისადმი მიძღვნილი რიტუალი.

Evidence for the religious beliefs of the agricultural and metallurgical tribes of the Black Sea littoral of western Georgia has been found in the dune settlements of Pichvnari, Bobokhvati, Tsikhisdziri, Chakvi and Gonio. It includes noteworthy monumental sacrificial altars, where at a certain time of the year rituals devoted to Mesephe (sea people) and fertility deities were held. One of the finds from Pichvnari, a terracotta image of a dog head, should be considered as relating to the Mesephe marine deity cult. Clay vessels bearing images of horses and deer, and discovered in the Tsikhisdziri dunes, are also of a cultic character.

149. ქვის საპირილაგელი

ფიჭვნარი, ქვიშაგვიშულები, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ბირთვისებრი, საპირილაგელი მოედანი ორ საპირისპირო მხარესაა განლაგებული. ზედაპირი კარგად მოსწორებული. ზომები: 15X11 სმ, მოპირილაგებული ზედაპირის - 8X6 სმ.

ლიტერატურა: კახიძე, თავამაიშვილი, ჩავლეიშვილი, 2013:92.**149. STONE POLISHER**

PICHVNARI, DUNES, 8TH-7TH CC.BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Nucleus-like form. Polishing boards are arranged on two opposite sides. The surface is well straightened out. Dimensions: 15X11 cm, 11X10 cm, of polished surface 8X6 cm and - 8X5,5 cm.

Source: Kakhidze, Tavamaishvili, Chavleishvili, 2013:92.**150. ქვის ჩაქური**

ფიჭვნარი, ქვიშაგვიშულები, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია მაგარი ჯიშის ქვისაგან. ამასაგ შუაზე მიუყვება საკმაოდ ფართო ღარი. ოვალური. სიგრძე -12,5 სმ, სიგანე 8 სმ.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.**150. STONE HAMMER**

PICHVNARI, DUNES, 8TH-7TH CC.BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Made of a particularly hard stone. It also has a rather deep groove all along the middle. Elongated, Spherical. Length - 12,5 cm, width - 8 cm.

Source: First publication.**151. ქვის ჩაქური**

ქობულეთი, ბობოყვათი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია მაგარი ჯიშის ქვისაგან. წაგრძელებული ფორმის, მომრგვალებული. შუა წელს მიუყვება ღარი ღვედის მორგების მიზნით. ზომები: სიგრძე - 14 სმ, სიგანე - 10 სმ.

ლიტერატურა: თავამაიშვილი, 2012:211, ტაბ. 23/1.**151. STONE HAMMER**

KOBULETI, BOBOKVATI, DUNES, 8TH-7TH CC. BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Deliberately made of hard stone. Elongated shape, rounded. Two grooves go along the belly of the handle for adjusting of the belt. Dimensions: length - 14 cm. width - 10 cm.

Source: Tavamaishvili, 2012:211, tab. 23/1.

152. ფალოსისებრი საღებანი

ფიჭვნარი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მრგვალგანიკვეთიანი, წვერზე მზის სიმბოლიკასთან დაკავშირებული ღრმა ჯვარია დატანილი.

ლიტერატურა: კახიძე, თავამაიშვილი, ჩავლეიშვილი, 2013:9, ტაბ. VI/4.

152. PHALLUS-LIKE STAND

PICHVNARI, DUNES, 8TH-7TH CC.BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Multy cross sectioned, there is a deep cross attached to the point, connected with the sun symbolics.

Source: Kakhidze, Tavamaishvili, Chavleishvili, 2013:9, tab. VI/4.

153. თიხის ჩქისაზვანილიანი საღმრთო

ქობულეთი, ბობოყვატი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია სახელდახელოდ ქვიშანარევი თიხისაგან. მზრალად გამოქვეყნებული. ოთხკუთხა მოყვანილობის, მასიური. ძირი ბრტყელი, შვერილები ოდნავ გაფართოებული, ზოგიერთი მათგანი წვეროსკენ შევიწროვებული. ერთ ნაწილს მთელ სიგრძეზე მიუყვება ტალღისებრი ორნამენტი. არაა გამორიცხული, რომ საქშენი მიწების დეკორის მსგავსად გადმოცემული იყოს დაკლავნილი გველების სტილიზებული გამოსახულებები. მსგავსი სადგრებით ნაგებია ფიჭვნარისა თუ სხვა ქვიშაზვანულების მონუმენტური ტომობრივი საკურთხევლები.

ლიტერატურა: თავამაიშვილი, 2012:60, 206, ტაბ. 18.

153. CLAY HORN-LIKE STAND

KOBULETI. BOBOKVATI, DUNES, 8TH-7TH CC. BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Made of specially prepared clay with the mixture of sand. Fired dryly. Square, massive. The foot is flat, Crests slightly widened, some of them narrowed to the point. One of the parts has a wavy ornament all along the length. It is not ruled out that, these may be stylized images of twisted snakes, similar to puffing pipes decoration. Similar supports make part of the constructions of Pichvnari and dune monumental altars.

Source: Tavamaishvili, 2012:60, 206, tab. 18.

154. თიხის ფილები

ქობულეთი, ბობოყვათი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მოყავისფრო-მოწითალოდ გამომწვარი. კუთხეებმომრგვალებული, ბრტყელი. ერთ ნაწილზე, ოთხკუთხედის თავსა და ბოლოში ორ რიგად საკმაოდ მჭიდროდ განლაგებული ღრმა წერტილოვანი ორნამენტია დატანილი. სხვები კიდევ შემკულია ტალღისებრი ორნამენტით მთელ სიგრძეზე თავსა თუ ბოლოში. გამოყენებულია გეომეტრიული ორნამენტიც. შორეულ ანალოგებად გამოიყურებიან კორინთოსა და სიალკში აღმოჩენილი საკულტო ფილების.

ლიტერატურა: თავამაიშვილი, 2012:72, 207, ტაბ.19.

154. CLAY SLABS

KOBULETI. BOBOKVATI, DUNES, 8TH-7TH CC. BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Brownish-red fired. Rounded angles, flat. Deep spotty ornaments, quite densely arranged in two rows, are applied at one of the parts, head and the end of the square. And the rest are adorned with wavy ornaments all along, both the head and the end. Geometric ornaments are also used. They look like remote analogues of ceremonial bars found in Korinthos and Sialkot.

Source: Tavamaishvili, 2012:72, 207, tab.19.

155. თიხის ქოთანნი

ფიჭვნარი, ქვიშაგვიშულები, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს ფართო გარეთკენ გადმოხრილი პირი, დაბალი ყელი, სფეროსებრი ტანი. მხარზე დაძვრწილი ყური, კორპუსი მთლიანადაა დაფარული დაბალი კანელურისებრი, არასიმეტრიული ვერტიკალური ღარებით.

ლიტერატურა: კახიძე, თავამაიშვილი, ჩავლეიშვილი, 2013:9, ტაბ. VI/2.

155. CLAY POT

PICHVNARI, DUNES, 8TH-7TH CC.BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has a wide mouth opened outwards, low neck, spherical body. The entire body is fully covered with asymmetrical vertical grooves similar to low canelures.

Source: Kakhidze, Tavamaishvili, Chavleishvili, 2013:9, tab. VI/2.

156. საკულტო ჭურჭლის ყურის, პირისა და**კონუსისებრი სხეულის პროფილირებული ნაწილები**

ფიჭვნარი, ქვიშაგვიშულები, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

სქელკედლიანი, ხელით ნაძვრწი; მასიურ ყურს მთელ სიგრძეზე მიუყვება ღრმა ღარი, კიდეები შემკულია მოგრძო დახრილი ჭდეებით. იგი საერთო სატომო რიტუალის შესრულების ერთ-ერთი ატრიბუტთაგანი ჩანს. ჩატანებული იყო საკურთხევის კედელში.

ლიტერატურა: კახიძე, თავამაიშვილი, ჩავლეიშვილი, 2013:17.

156. PROFILED FRAGMENTS OF HANDLES, MOUTH AND CONE-LIKE BODY OF CULT RITUAL VESSELS

PICHVNARI, DUNES, 8TH-7TH CC.BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Thick walled, handmade; the deep groove follows all along the massive handle. The edges are adorned with lengthy tilted notches. It looks like one of the attributes for carrying out tribal ceremony.

Source: Kakhidze, Tavamaishvili, Chavleishvili, 2013:17.

157. ძაღვის თავის სკულპტურული გამოხატულება

ფიჭვნარი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

შემორჩენილია მხოლოდ თავი დაცემული ყურებით; მოკლე ხაზებითა და წერტილებით აქცენტირებულია ნესტოები და პირის ტრილი, ცხვირის კეხი და კისრის არე ნახვრეტისა, ეს მონაპოვარი ზღვის ღვთაების მესეფების კულტთან უნდა იყოს დაკავშირებული.

ლიტერატურა: კახიძე, თავაშვილი, ჩავლეიშვილი, 2013:17, ტაბ. VI/1.

157. SCULPTURE OF A DOG'S HEAD

PICHVNARI, DUNES, 8TH-7TH CC.BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Only the prick eared head is preserved. Nostrils accentuated with short lines and spots. The nose hook has a hole. The hole may be seen also at the throat area. The finding must be connected with the sea deities Mesephe.

Source: Kakhidze, Tavmaishvili, Cavleishvili, 2013:17, tab. VI/1.

158. თიხის ჭრე

ფიჭვნარი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პატარა ზომის, პირმოყრილი. ჰქონია ყურები. კალთას წრიული ღარი შემოუყვება.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

158. CLAY OIL LUMP

PICHVNARI, DUNES, 8TH-7TH CC.BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Small with assemblage mouth. Apparently had to have handles, there is a circular groove on the side.

Source: First publication.

159. კანელურებიანი თიხის ჭურჭლის ნაშენები

ფიჭვნარი, ქვიშაგვინულები, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ზედაპირზე დაცულია ორ-ორი მკვეთრი რელიეფური წრესაზები. თითოეულ მათგანზე გადმოცემულია მზის სიმბოლური გამოსახულება. ერთ-ერთ მათგანზე წრეებს შორის მზის სხივების გადმოცემა მოკლე ხაზებითაა დატანილი.

ლიტერატურა: თავამაიშვილი, 2012:210, ტაბ. 22.

159. FRAGMENTS OF CLAY VESSELS WITH CANNELURES

PICHVNARI, DUNES, 8TH-7TH CC.BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Couples of sharp relief in circles are preserved on the surface. Each of them shows symbolic images of the Sun. On one of them short lines are applied between the circles which represent the sun rays.

Source: Tavamaishvili, 2012:210, tab. 22.

160. ქვის საწაფები

ფიჭვნარი, ქვიშაგვინულები, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

დამზადებულია რიყის ქვისაგან. ორგვედამოღარულები.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

160 STONE FISHING SINKERS

PICHVNARI, DUNES, 8TH-7TH CC.BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Made of cobblestones with creases on both sides.

Source: First publication.

161. ქვის საღესები

ფიჭვნარი, ძვ.წ. I ათასწლეულის
პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ
მუზეუმში.

ოთხკუთხაგანიკვეთიანი.
წრიულნახვრეტიანი. სამუშაო პირი
გათხელებული. დამზადებულია
მოშავო-მანაცრისფრო ფერის
ფიქალისაგან.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

161. WHET STONES

PICHVNARI, THE 1ST PART OF 1ST
MILLENNIUM, B.C

Batumi Archaeological Museum
Collection.

Square, cross-sectioned. Has a round
hole. Working edge is worn out. Made of
Blackish-grey shale.

Source: First publication.

162. თიხის კვინისტავი

ფიჭვნარი, ძვ.წ. I ათასწლეულის პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

კონუსური ფორმის. ცილინდრულნახვრეტიანი, ზედაპირი
შემკულია ვერტიკალური მოკლე ჭდეების სამ-სამი რიგით,
რომელიც ქმნის ჯვარედინ გამოსახულებას.

ლიტერატურა: Микеладзе, Хакхутаишвили, 1985:рис.39/15.

162. SPINDLE WHORLE

PICHVNARI, THE 1ST PART OF 1ST MILLENNIUM, B.C

Batumi Archaeological Museum Collection.

Cone shaped. Has a cylindrical hole, the surface is adorned with
triple rows of vertical short creases, which make a cross shaped
image.

Source: Mikeladze, Khakhutaishvili, 1985:pic. 39/15.

163. თიხის სურა

ქობულეთი, ტიხისძირი, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

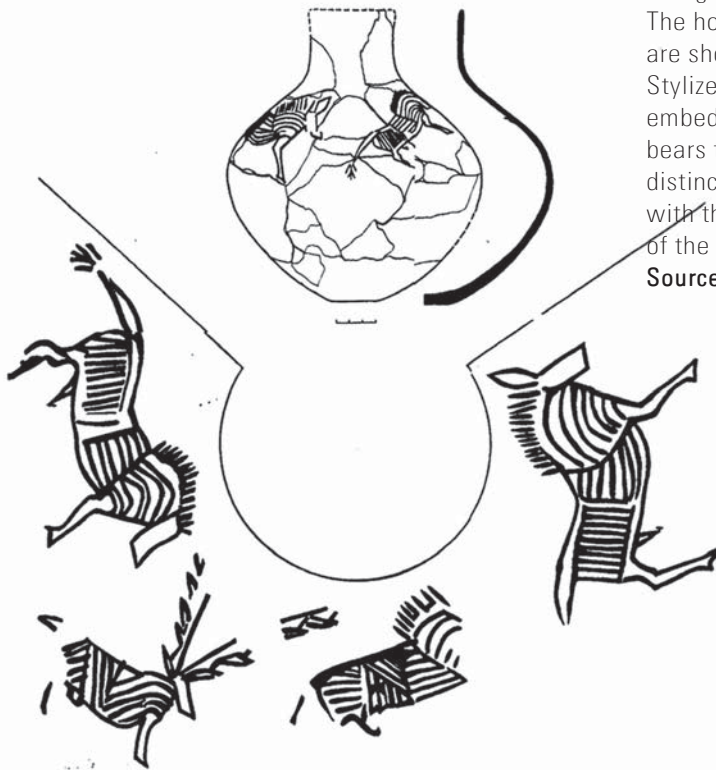
პირი სწორი, ყელი ცილინდრული, ტანი სფერული. ძირი ბრტყელი, ვიწრო. ტანის ზედა ნახევარი დაფარულია სწორი თუ რკალური შტრიხებით გამოყვანილი ცხოველთა პროფილური გამოსახულებებით (სამი ცხენის, ერთი ირმის). ცხენის სტილიზებული თავი ოთხკუთხა შემოწერილობისაა. ცხენები ფაფარაშლილია, ძუა ბოლოში გაშლილი. მეოთხე ფიგურა ირმის გამოსახულებას წარმოადგენს. სტილიზებული თავი წაგრძელებული ოთხკუთხედის ფორმითაა გამოხატული. მაღალი დატოტილი რქები ნაჩვენებია ანფასში. შემორჩენილია კუდის ნაწილი. სურა საკულტო-სარიტუალო ხასიათის მატარებელია. გრაფიკა თვითმყოფადობით გამოირჩევა. თვლიან, რომ ირემი ცხოველთა ნაყოფიერების მფარველი ღვთაების სიმბოლოა, ზეციურ სამყაროს უკავშირდება და მთავარი ღვთაებების მზისა და მთვარის გვერდით ცისკრის ვარსკლავს გამოსახავს.

ლიტერატურა: თავამაიშვილი, 2002:22-.27.**163. CLAY PITCHER**

KOBULETI, TSIKHISDZIRI, 8TH-7TH CC.BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

The mouth is straight, the neck cylindrical and the body spherical. The Foot is flat. Upper part of the body is covered with animal profiles, performed in straight or circular strokes. Three are images of horses and one of a deer. The horse's head is stylized and drawn as an elongated square. The horses are shown with flying manes. The fourth figure is the image of the deer. Stylized head is elongated similar to the square. Tall, branched horns are embedded enface. The fragment of the tail is also preserved. The pitcher bears the characteristics of ceremonial – ritual features. The graphic is distinctive. Deer is regarded a symbol of the animal fertility, it is connected with the heavenly universe and personifies the aurora star, right by the side of the main deities the Sun and the Moon.

Source: Tavamaishvili, 2002:22-.27.

164. სარგოშის მძივები

ქობულეთი, ცეცხლაური, ძვ.წ. IX-VIII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
ყავისფერი. სხვადასხვა ზომის. სფეროსებრი. აქვს
ცილინდრული ნახვრეტი.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

164. CARNELIAN BEADS

KOBULETI, TSETSKHLAURI, 8TH-7TH CC.BC

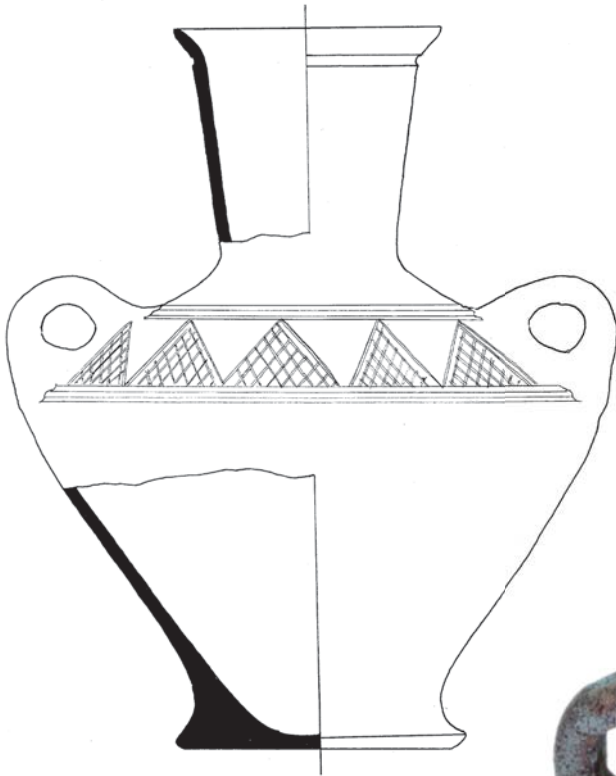
Batumi Archaeological Museum Collection.
Brown. Different sized. Have cylindrical hole.
Source: First publication.

მახვილური დასახლებული ჩანს ახალი ქვის ხანაში. გრანდიოზული გორა-სამოსახლოს ტერიტორიაზე შემორჩენილია გვიანბრინჯაო-ადრერკინისა და ანტიკური ხანის კულტურული ფენები. ძვ.წ. V ს-ის სამარხები. უახლესი აღმოჩენებით განსაკუთრებით ყურადღებას იქცევს ძვ.წ. VII ს-ის კოლექტიური თუ ინდივიდუალური სამარხები.

ჩვენს ხელთაა მდიდრულად შემკული სამეთუნეო ნაკეთობათა სრულიად ახალი ფორმები; გამრავლდა გიშერის, სარდიონის ფაიანსისა და მინის მძივები და მძივსაკიდები. ოქროს, ბრინჯაოს, ვერცხლის სამკაული. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ბრინჯაოსაგან ჩამოსხმული მხედარი ქალის ქანდაკება, ასვე ითქმის ბრინჯაოს ისრისპირისა თუ სხვა სახის იარაღ-საჭურველის შესახებაც. ჩანს, რომ საზოგადოება ასულია განვითარების მაღალ საფეხურზე, მომზადებულია ნიადაგი კლასობრივი საზოგადოების ფორმირებისა და ურბანისტული და სამონეტო ცივილიზაციის განვითარებისათვის.

Makhvilauri was apparently settled in New Stone Age. On the enormous hilly settlement area cultural layers of Late Bronze-Early Iron ages and Antiquity are preserved. The latest digs draw attention for 8th-7th cc. BC. collective or individual graves.

We possess absolutely new forms of richly adorned samples of pottery; there is abundance of agate, cornelian, faience and glass necklaces and pendants, gold, bronze, silver jewellery. The bronze sculpture of a female rider deserves particular attention. The same should be said about the bronze arrowheads or other types of weaponry. It is evident that the society has reached the high level of development. The grounds for forming class society and urbanistic and monetary civilization are laid.

165. თიხის ორყურიანი ჭურჭელი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ქმნის ახალ ფორმას. აქვს საკმაოდ მაღალი ცილინდრული ყელი, გარეთკენ გადაშლილი პირი. ბიკონუსური ტანი, მკვეთრად გამოყოფილი დისკოსებრი ძირი. ტანის ზედა ნახევარი მთლიანადაა დაფარული ჰორიზონტალური ზოლებით შემოფარგლული ბადისებრი ორნამენტით შევსებული სამკუთხედებით.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

165. TWO - HANDED CLAY VESSEL

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Shapes a new form. Possesses quite a long cylindrical neck, and the mouth opened outwards. Biconical body, sharply marked out disc-like foot. The upper part of the body is totally covered with triangles filled with net-like ornament encircled with horizontal stripes.

Source: First publication.

166. ზოომორფუძუიანი თიხის ღოჭი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

განეკუთვნება იშვიათ მონაპოვართა რიცხვს. აქვს გარეთკენ გადამოხრილი პირი, დაბალი ყელი, სფეროსებრი ტანი, მკვეთრად გამოყოფილი დისკოსებრი ძირი. მხრის მონაკვეთი შემკულია ზოლებით შემოფარგლული დახრილი ხაზებით შევსებული სამკუთხა შევრონების ორი რიგით, ხოლო ტანის ქვედა ნახევარი არც თუ ისე სიმეტრიული, მჭიდროდ განლაგებული ვერტიკალური კანელურებით.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

166. CLAY JUG WITH ZOOMORPHIC HANDLE

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Belongs to rare findings. Has a mouth opened outwards, short neck, spherical body, sharply marked out disc-like foot. The shoulder section is adorned with two rows of triangular chevrons, filled with the tilted lines encircled with stripes, while the lower part of the body, with densely placed vertical cannelures, is not as symmetrical.

Source: First publication.

167. ყუჩილიანი ღოჭი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

შავზედაპირიანი. ტანის ზედა ნახევარი შემკულია ბადისებრი ორნამენტის ფართო და ჰორიზონტალური ზოლებით შემოფარგლული დახრილი ხაზებით, სიმეტრიულად, ცალკეულ მონაკვეთებად დაყოფილი წერტილოვანი ორნამენტის ვიწრო სარტყელით. ტანის ქვედა ნახევარს მიუყვება არამკვეთრი შავპირილა ზოლები.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

167. TUBULAR-HANDLED JUG

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Upper part of the black surfaced body is adorned with the narrow belt of spotty ornament, divided symmetrically into separate sections by wide and horizontal stripes, encircled with tilted netlike ornament. The lower part of the body is followed with hardly visible glossy-black stripes.

Source: First publication.

168. ყუჩილიანი ღოჭი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ზედა ნახევრის შუა წელს შემოუყვება ზოლებით შემოფარგლული ბადისებრი ორნამენტის ვიწრო ზოლი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

168. TUBULAR-HANDLED JUG

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

The middle of the waist of the upper part has a narrow line of net-like ornament encircled with stripes.

Source: First publication.

169. სასმისი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
ტანი კონუსისებრი, ბოლო მომრგვალებული,
ზედა ნახევარზე მიძერწილია
მრგვალგანივკვეთიანი ყური.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

169. CUP

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museumn Collection.

The body is cone-like, the base rounded, rounded
cross sectioned handle is attached to the upper
part.

Source: First publication.

170. ჭიქისაგარი სასმისი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს ფართო გარეთკენ გადაშლილი პირი,
ბრტყელი ძირი, ტანი ოდნავ ზემოთკენ
გაფართოებული, რომლის დასაწყისს
შემოუყვება ჰორიზონტალური ღარები. ტანზე
მიძერწილი ჰქონია ყური.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

170. GLASS-LIKE CUP

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has a wide mouth opened outwards, flat foot, the
body widened slightly upwards, the beginning of
which is encircled with horizontal grooves. It had a
handle attached to the body.

Source: First publication.

171. ჭიაქისაბი ჭურჭელი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ქმნის ახალ ფორმას. აქვს მკვეთრად გამოყოფილი გაშლილი ძირი, რომლის გარეთა ზედაპირი სფეროსებრშეღრმავებულია, ტანი კონუსისებრი. მასიური პირის ზედა კალთა მომრგვალებული, სადა. პატარა ოვალურგანივკვეთიანი ყურის ზედა ბოლო დაძვრულია კალთამომრგვალებულ მასიურ პირზე. ყურის ზედა ბოლო შემკულია წყვილი მეჭვტისებრი კოპით. საპირისპიროდ მიძვრული მეორე ყური დაკარგულია.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.**171. LAMP-LIKE VESSEL**

KHELVACHAURI, MAKHVILAURO, 7TH C BC

Batumi Archaeologica Museum Collection.

Acquires a new shape. Has sharply marked out opened base, with the outer, upper point of its surface spherically recessed, the body is cone-like, the upper fold of the massive mouth is rounded, simple in appearance. The upper point of the oval cross-sectioned handle is applied to the massive mouth with the rounded fold. The lower part of the handle is adorned with a couple of wart-like knobs. The other handle applied on the opposite side is lost.

Source: First publication.**172. თიხის კვინისტავები**

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

კონუსისებრი, ცილინდრული ხვრელის ზედა ნახევარი ფართოა ხერტალზე მორგების მიზნით.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.**172. CLAY SPINDLES WHORL**

KHELVACHAURI, MAKHVILAURO, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Cone-shaped, upper part of the cylindrical hole is wide, for the adjustment of the spindle conveniently.

Source: First publication.

173. მძივები

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

სარდიონის. სხვადასხვა ზომის. შესანიშნავადაა დამუშავებული. გაუმჭვირვალე და გამჭვირვალე ყავისფერი. წამყვანია ეპოქისათვის დამახასიათებელი სფერული. მომდევნო სახეობა ე.წ. წვეთისებრ-ცრემლისებრი მოყვანილობის მძივსაკიდებითაა წარმოდგენილი. გაიზარდა გიშრის მძივების რიცხვიც. ესენიც შესანიშნავად დამუშავებულ-გაპრიალებულია. სხვადასხვა ზომისანი. ჭარბობს სფერულები. ზოგიერთი მათგანი იშვიათ მონაპოვართა რიცხვს განეკუთვნება. ერთეულია რომბისებრი და გაბრტყელებული ფორმები. მოწონებას იმსახურებს ფაიანსის მძივებიც. ესენია ღარებით თუ ჭდეებით შემკული ცილინდრული, ბიკონუსური და წვრილი მძივები. ერთფეროვანი მინის მძივებიდან აღსანიშნავია რგოლისებრი, გოფირებული სხვადასხვა ფერის მინის მძივები. ერთადერთია მინისავე პოლიქრომული, თვალადი მძივი. სფერული, შავი ფონისმიერი სამი თვალი ყვითელი ძაფებითაა გამოყვანილი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

173. NECKLACES, BEADS

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Cornelian. Different sizes. Perfectly treated. Non transparent and transparent brown. Leading for the époque, characteristic spherical shape. The next type is presented with the so called drop-like or tear-like necklace pendants. The number of agate beads also increases. These are perfectly treated and polished as well. Various sizes, spheric are in abundance, some of them belong to the rare findings. Rhomb-like and flattened shapes are rare. Earthenware beads also deserve praise. These are cylindrical, biconical and small beads adorned with grooves and notches. It should be noted From monochrome ring, corrugated beads. Polychrome glass bead is the only one.

Source: First publication.

174. ვერცხლის სამაჯურები

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
პათინიზირებული. მრგვალგანივკვეთიანი, ბოლოები
დაბრტყელებული.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

174. SILVER BRACELETS

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
Patinized. Rounded cross - sectioned, the ends flattened.
Source: First publication.

175. ვერცხლის რგოლები

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
პათინიზირებული. მრგვალგანივკვეთიანი, ბოლოები
ერთმანეთზე გადადის.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

175. SILVER RINGS

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
Patinized. Rounded cross - sectioned, the ends get across each other.
Source: First publication.

176. ვერცხლის რგოლსაკიდები

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
პათინიზირებული. მრგვალგანივკვეთიანი, გახსნილი
ბოლოები ერთმანეთთან მიჯრილი; ზოგიერთი მათგანი
მოოქროვილი უნდა ყოფილიყო.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

176. SILVER RING-PENDANTS

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
Patinized. Rounded cross - sectioned, opened endings drawn together. Some of them must have been gold plated.
Source: First publication.

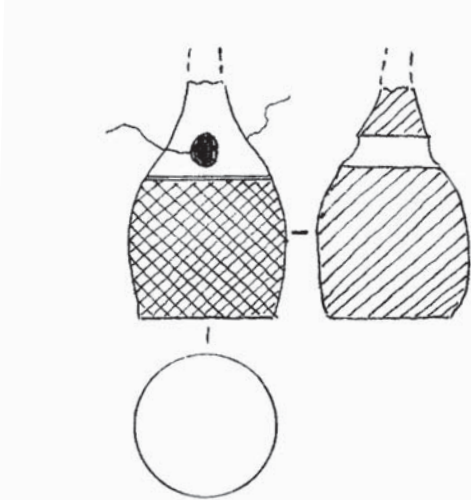

177. ბრინჯაოს საკინძის თავი
ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
კონუსური მოცვანილობის საკინძს დასაწყისთან აქვს
ჰორიზონტალური ნახვრეტი, შემკულია ფაქიზად
შესრულებული ბადისებრი ორნამენტით.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

177. ORNAMENTED HEAD OF PIN
KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
Cone shaped. Has a horizontal hole at the head, it is adorned
with neat netlike ornament.
Source: First publication.

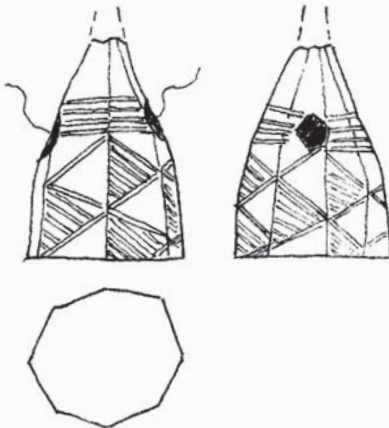

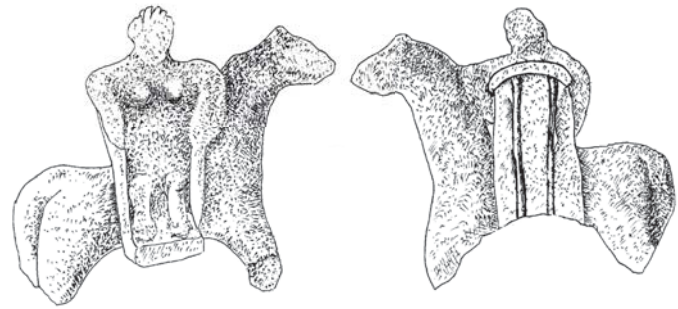
178. ბრინჯაოს საკინძის თავი
ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.
პირამიდისებრი. შვიდწახნაგა. აქვს ჰორიზონტალურად
დატანილი ნახვრეტი. შემკულია ღარებითა და ხაზებით
შევსებული რომბების ორი რიგით.
ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

178. ORNAMENTED HEAD OF PIN
KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.
Pyramidal. Heptangular. With the horizontal hole. It is adorned
with the two rows of rhombs filled with horizontal grooves and
lines.
Source: First publication.

179. სხენზე ამხედრებული ქალის ბრინჯაოს ფიგურა

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

სტატიური. ქალი მარჯვენა მხარეს მიმართულ მაღალზურგიან და ჩამოშვებულსაფეხურიან ტახტრევანზე ზის. ფეხები საფეხურზე, ხელები კი გამოყოფილ სახელოურებზე აქვს დაწყობილი. ტახტრევანდს თავი ოდნავ გამოყოფილი და მორკალული აქვს. ზურგზე ორი ღარი აღენიშნება. ქანდაკებას აკლია ქალის თავის ფრაგმენტი. ცხენის თავისა და ფეხების ფრაგმენტები დაფარულია პატინის სქელი ფენით. ქანდაკება ღრუ უნდა ყოფილიყო. მსგავს გამოსახულებიანი ფიგურები დამახასიათებელია ადრერკინის ხანის კოლხური კულტურისათვის.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

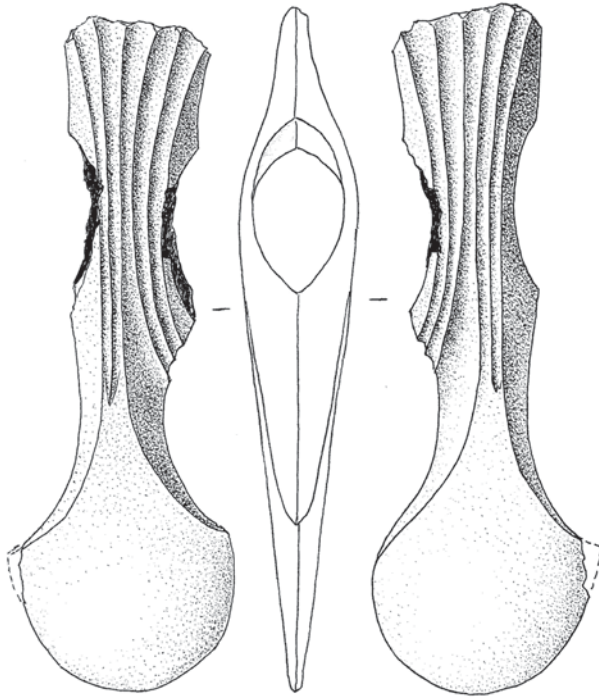
179. BRONZE FIGURE OF FEMALE RIDER

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Static. The woman sits on a high backed throne directed to the right, with the steps lowered. The feet are on the step and the hands on handles. The head of the throne is slightly accentuated and curved. There are two furrows on the back. The head of the statue is missing. The horse head and the feet fragments are covered with thick layer of patina. The statue must have been hollow.

Source: First publication.

180. ბრინჯაოს კოლხური აქე

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს მახვილი ყუა, ოვალური მოყვანილობის სატარე ხვრელი და მომალლო, გორდა სიმეტრიული პირი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

180. BRONZE COLCHIAN AXE

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has a pointed poll. Oval handle eye and tallish, symmetrical blade.

Source: First publication.

181. ჩაინის სული

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძმ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

იმეორებს ბრინჯაოს კოლხური ცულებს. აქვს მახვილი ყუა, ოვალური მოყვანილობის სატარე ხვრელი, მაღალი ტანი, მომრგვალებული პირი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

181. IRON AXE

KHELVACHAURI, MAKHVILAURO, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Is similar to bronze Colchian axes. Has pointed poll, oval handle eye, tall body and rounded blade.

Source: First publication.

182. რკინის სატევეარი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ბრტყელტარიანი, ერთგან შემორჩენილი აქვს რკინის მანჯვალე. სატევეარი ბოლოსკენ თანდათან ვიწროვდება. შემორჩენილი ბრინჯაოს ქარქაშის გარკვეული მონაკვეთი ვერტიკალური ღარებითაა შემკული.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

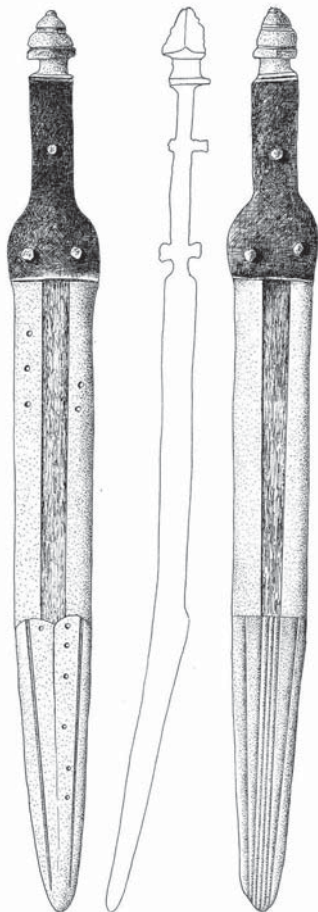
182. IRON DAGGER

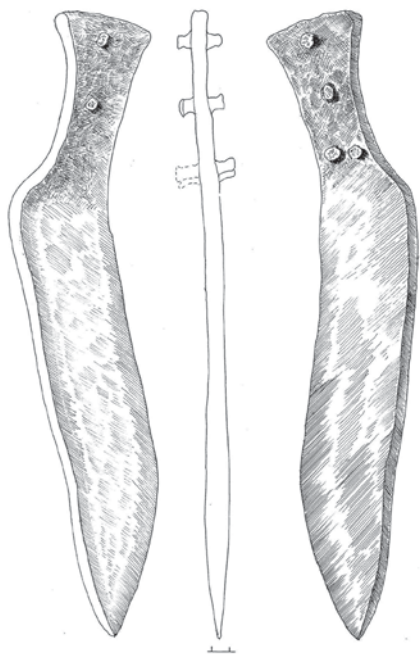
KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Flat handle, at one place iron pin is preserved. The dagger narrows gradually to the point. Bronze scabbard is also preserved.

Source: First publication.

183. ჩაქინის ღანა

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII ს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აქვს მორკალული პირი, ბრტყელი ბოლოებისაკენ გაფართოებული ტარი, რომელზედაც შემორჩენილია ორი მანჯვალი.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

183. IRON KNIFE

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Has circled blade, flat handle getting wider to the end, on which two spikes are preserved.

Source: First publication.

184. ქვის საღესი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ოთხკუთხაგანიკვეთიანი. წრიულნახვრეთიანი. სალესად განკუთვნილი მოპირდაპირე წახნაგები შედარებით ფართოა. დამზადებულია მოშავო-მანაცრისფრო ფერის ფიქალისაგან.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

184. STONE WHETSTONE

KHELVACHAURI, MAKHVILAU RI, 7TH C BC.

Batumi Archaeological Museum Collection.

Square, cross-sectioned. Round hole. The opposite sides used for sharpening are relatively wide. Made of blackish-grey slate.

Source: First publication.

185. ქაშის ისრისპირი

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

სამკუთხა მოყვანილობის, ყუნწიანი, ორივე ზედაპირი დაფარულია წვრილი ფაცეტებით. გვერდები რეტუშირებული.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

185. FLINT ARROWHEAD

KHELVACHAURI, MAKHVILAU RI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Triangular, with a socket, both sides are covered with fine facets. The sides are retouched.

Source: First publication.

186. კვინისტავები

ხელვაჩაური, მახვილაური, ძვ.წ. VII ს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ოთხი ცალი. ერთი სადა ბიკონურური, მეორე დისკოსებრი, დანარჩენი კონუსური მოყვანილობისაა. ცილინდრულნახვრეტიანები. ერთ-ერთ მათგანზე ცენტრიდან ძირისაკენ დაშვებულია მზის სხივებისებრი ორნამენტი, ერთზე კი დატანილია კონცენტრული ზოლით შემოსაზღვრული ირიბი ხაზებისაგან შედგენილი სარტყელი.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, 1995. სურ. 8/1, 2, 3.

186. SPINDLE WHORLS

KHELVACHAURI, MAKHVILAURI, 7TH C BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

One is simple, biconical, the other is disc-like, the rest are cone-shaped, with cylindrical holes. One of them has an ornament of sun beams following from the centre downwards, the other has a belt of concentric stripe of consisting of tilted lines.

Source: Khakhutaishvili, 1985. pic. 8/1, 2, 3.

187. ჩინის საღრები ქუჩის საქმანი მიღები ოზურგეთი, ასკანა, ძვ.წ. I ათასწლეულის პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ცილინდრული, წაწვეტებული ბოლოებისაკენ თანდათან
შევიწროებული. ერთ მათგანზე რელიეფურადაა
დაძერწილი დაკლავნილი გველის გამოსახულება.
გველის თავი სამკუთხა მოყვანილობისაა. კუდი
შევიწროებული.

ლიტერატურა: *Хахутаიшвили, 1987.*

187. IRON SMELTING FURNACE BLOW PIPES OZURGETI, ASKANA, THE 1ST PART OF 1ST MILLENNIUM B.C

Batumi Archaeological Museum Collection.

Cylindrical, narrowing gradually towards the pointed ends.
One of them has a relief image of a writhing snake applied
to it. The snake's head is triangular, the tail narrows down.

Source: *Khakhutaishvili, 1987.*

188. ჩინის საღრები ქუჩის საქმანი მიღები ოზურგეთი, მზიანი, ძვ.წ. I ათასწლეულის პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ტანი ცილინდრული, მასიურკედლებიანი, ერთ-ერთი მათგანი
წაწვეტებული პირისაკენ თანაბრად შევიწროებული. იგი
ქურაში იდებოდა. საქმანი მილის დიამეტრიც სხვადასხვა
მონაკვეთზე მერყეობს: 9-7,5-7-6,5-5-3.

ლიტერატურა: *Хахутаიшвили, 1987.*

188. IRON SMELTING FURNACE BLOW PIPES OZURGETI, MZIANI, THE 1ST PART OF 1ST MILLENNIUM B.C

Batumi Archaeological Museum Collection.

The body cylindrical, with massive walls, one of them narrows
gradually towards the pointed mouth. It used to be attached
to the furnace. The diameter of the blowing pipe at different
sections, fluctuates between: 9-7, 5-7-6, 5-5-3.

Source: *Khakhutaishvili, 1987.*

189. ჩკინის საღნოპი ქუჩის საქშენი მიწები ოზურგეთი, ასკანა, ძვ.წ. I ათასწლეულის პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ცილინდრული, მასიურკედლებიანი, ერთზე რელიეფურადაა დაქრწილი დაკლაკნილი გველის გამოსახულება, მეორეზე დატანილია სავენტილაციო ხვრელი. ერთის ბოლო მთლიანადაა დაფარული რკინის ნაღვენთებით.

ლიტერატურა: *Хахутаишвили, 1987.*

189. IRON SMELTING FURNACE BLOW PIPES OZURGETI, ASKANA, THE 1ST PART OF 1ST MILLENNIUM B.C

Batumi Archaeological Museum Collection.

Cylindric, massive, with massive walls, one of them bears a relief image of a withered snake, and the other one has a ventilation hole. The end of one of them is totally covered with melted metal.

Source: *Khakhutaishvili, 1987.*

190. თიხის ქაბი

ფიჭვნარი, ძვ.წ. I ათასწლეულის პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

მთლიანად დაცული. კონუსისებრი მოყვანილობის. ზედა ნახევარი გაფართოებული, შევიწროვებული ქვედა ნაწილი ცილინდრულნახვრეტიანი. გამოიყენებოდა ფორმებში გამლგვალი ლითონის გადასასხმელად. ემჩნევა მომწვრობის კვალი. მიღებული აქვს შავი შეფერილობა.

ლიტერატურა: *ქვეყნდება პირველად.*

190. CLAY FUNNEL KOBULETI, PICHVNARI, THE 1ST PART OF 1ST MILLENNIUM B.C

Batumi Archaeological Museum Collection.

Completely intact. Cone shaped. Upper part is widened. The lower part narrows down and has a cylindrical hole. Was used for pouring smelted metal into the moulds. Trace of burning may be observed. It has acquired black colouring.

Source: *First publication.*

191. ღერის პირი

ჩაქვი, ჩაისუბანი, ძვ.წ. I ათასწლეულის პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირი ფართო, გარეთკენ გადაშლილი. გარეთა კალთა დაფარულია ღრმა ჭდეებით გამოყვანილი მცენარეული (წიწვოვანი) ორნამენტით.

ლიტერატურა: ხახუთაიშვილი, თავამაიშვილი, 2002:34-36.

191. MOUTH OF A DERGI (LARGE POT-LIKE VESSEL)

CHAKVI, CHAISUBANI, THE 1ST PART OF 1ST MILLENNIUM B.C

Batumi Archaeological Museum Collection.

Wide mouth, opened outwards. Outer lip is covered with the floral (pine needle) ornament created by applying deep grooves.

Source: Khakhutaishvili, Tavamaishvili, 2002:34-36.

192. ქვის სასაყი

ბათუმის ციხე, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პატარა ზომის. მთლიანად დაცული. შედარებით უხეშად დამუშავებული. ნახევარსფეროსებრი. ჩაღრმავების არე კარგადაა ნაკვეთი. ზომები: სიმაღლე - 5 სმ, დიამ. - 7,5-9 სმ, ჩაღრმავების სიღრმე - 2,5 სმ, დიამ. - 5 სმ.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

192. STONE GRINDER MORTAR

BATUMIS CIKHE, 8TH -7TH CC. BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Small. Intact. Relatively roughly treated. Shaped as a hemisphere. The deep area is well carved. Sizes: height - 5 cm, diam. - 7,5-5 cm, depth - 2,5 cm, diam. - 5 cm.

Source: First publication.

193. თიხის პეჩის თავის სკულპტურული გამოსახულება

ბათუმის ციხე, ძვ.წ. VIII-VII სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

პირის ჭრილი ფართო, ღრმა ღარიტაა აქცენტირებული, ნესტოები და თვალები მოზრდილი წერტილოვანი ფოსოებითაა გამოყვანილი. თავისა და ყელის არე დაფარულია მოგრძო ხაზებით.

ლიტერატურა: კახიძე, სახუტაიშვილი, 1989. ტაბ. XXXIII/1.

193. CLAY HEAD OF THE RAM, SCULPTURE

BATUMIS CIKHE, 8TH -7TH CC. BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Mouth cut wide, accentuated with the deep furrow, nostrils and eyes large, carved with spotty cavities. Head and neck area covered with longitudinal lines.

Source: Kakhidze, Khakhutaishvili, 1989. tab. XXXIII/1.

194. იმპორტილი ნაკეთობანი

ბათუმის ციხე, ძვ.წ. VII-VI სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

აღმოსავლეთ პონტოსპირეთში ბათუმის გორასამოსახლო ჯერჯერობით ერთადერთი ძეგლია, სადაც დადასტურებულია ანტიკურ – ბერძნულ სამყაროსთან დაკავშირებული იმპორტული ნაკეთობანი, რომლებიც ძვ.წ. VII ს-ის ბოლოთი და ძვ.წ VI ს-ის დამდეგით თარიღდებიან. ესენია ე.წ. სადამოლებიანი იონიური კერამიკული ნაწარმი და კუნძულ ქიოსის, ლესბოსის, სამოსის, თაზოსის, მენდესა და სხვა განუსაზღვრელი ცენტრის ამფორები. ელინისტური ხანისათვის აქაურ მკვიდრთ თავადაც დაუწყიათ კოლხური ამფორების დამზადება.

ლიტერატურა: კახიძე, სურმანიძე, შალიკაძე, 2013:14-16, ტაბ. XXIV/2-7.

194. IMPORTED WORKPIECES

BATUMIS CIKHE, 8TH -7TH CC. BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

On Eastern Ponto Coast, Batumi Gora settlement is, so far, the only monument where the existence of the imported workpieces, connected with the Antique – Greek world is proved, which are dated by the end of VII c. B.C., and beginning of VI c. B.C. These are the so called Ionic ceramics with simple stripes, and the amphorae of Chios, Lesbos, Samos, Thasos, Mendes and other unidentified centres. By the Hellenistic Era local residents had also begun to make Colchian amphorae.

Source: Kakhidze, Surmanidze, Shalikadze, 2013:14-16, tab. XXIV/2-7.

195. თიხის კოჭობი

ბათუმის ციხე, ძვ.წ. VI-V სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ბიკონუსური, ფართო ყელიანი.

ოვალურგანივკვეთიანი ყური მიძერწილია პირსა და მხარზე.

ლიტერატურა: ქვეყნდება პირველად.

195. CLAY CUP

BATUMIS CIKHE, 6TH -5TH CC. BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Biconical, wide necked.

Source: First publication.

196. თიხის სასმისი

ბათუმის ციხე, ძვ.წ. VI-V სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ძირი ბრტყელი, ტანი ცილინდრული, პირისაკენ თანაბრად გაფართოებული.

ლიტერატურა: კახიძე, სურმანიძე, შალიკაძე, 2013:13, ტაბ. XXIII/3.

196. CLAY CUP

BATUMIS CIKHE, 6TH -5TH CC. BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

The foot is flat, body cylindrical, evenly widening towards the mouth.

Source: Kakhidze, Surmanidze, Shalikadze, 2013:13 tab. XXIII/3.

197. კოლხური ქვეყნისა და დიხის პიჩისა და ტანის ნაშენები ბათუმის ციხე, ძვ.წ. VI-V სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ბათუმის ციხე სამეურნეო კერამიკის ერთ-ერთი წამყვანი ცენტრთაგანია აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთში. ჭურჭლის შემკობისას გამოყენებულია სხვადასხვა მოტივი. ფართოდ ჩანს გავრცელებული პირის გარეთა კალთის დაფარვა ბადისებრი თუ სამკუთხედისებური მონაკვეთებით. ყელის არეს შემოუყვება ფართო ჰორიზონტალური ღარები თუ გრეხილური ორნამენტი. სამკაულის ეს ქარგა ხშირად მეორდება ქვევრის მხრისა და კორპუსის შემკობისას. წამყვანია ჭურჭლის დაფარვა ვერტიკალური ქედებით, რომელთა დასაწყისზე დასმულია მოზრდილი წერტილიანი კოპები. ხშირად ტანის ღარებს ენაცვლება ტალღისებრი ორნამენტის რელიეფურ ჰორიზონტალური ბოლი. მზის სიმბოლიკასთან უნდა იყოს დაკავშირებული კონცენტრული წრეხაზების გამოსახულებანიც.

ლიტერატურა: კახიძე, სურმანიძე, შალიკაძე, 2013:11-12, ტაბ. XXI, XXII.

197. FRAGMENTS OF KVEVRI (LARGE PITHOS-LIKE VESSEL FOR WINE) AND DERGI (LARGE POT-LIKE VESSEL) MOUTH AND BODY BATUMIS CIKHE, 6TH -5TH CC. BC

Batumi archaeological Museum Collection.

Batumi Cikhe (Batumi Fortress) is one of the leading centres of household ceramics in Eastern Black Sea region. Various motives used to be applied while adorning the household ware. Covering outer fold of the mouth with netlike or tilted semi triangular sections seems to have been quite common. The area at the neck is encircled with wide horizontal grooves or twisted ornament. The adornment is often repeated when decorating the kevre shoulder and the body. Covering the vessel with the vertical ranges, at the beginning of which the large spotty knobs are applied, is quite common. Often, the body furrows are replaced with relief horizontal line of the wavy ornament. Images of concentrated circles must be connected with the sun symbolic.

Source: Kakhidze, Surmanidze, Shalikadze, 2013:11-12, tab. XXI, XXII.

198. დერგის ნაშენი

ბათუმის ციხე, ძვ.წ. VI-V სს

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ყელის დასაწყისს შემოუყვება ჭდეების, ხოლო მხრის არეს მცენარეული ორნამენტის ფართო სარტყელი.

ლიტერატურა: კახიძე, სურმანიძე, შალიკაძე, 2013.

198. DERGI (LARGE POT-LIKE VESSEL) FRAGMENT

BATUMIS CIKHE, 6TH -5TH CC. BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Notches all around the neck, while there is a wide belt of floral ornaments around the shoulder area.

Source: Kakhidze, Surmanidze, Shalikadze, 2013.

199. ქვის ნაკეთობანი

ბათუმის ციხე, ძვ.წ. I ათასწლეულის პირველი ნახევარი

დაცულია ბათუმის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

ყოროლის წყლის ხეობის მკვიდრნი დაკავებული ყოფილან მიწათმოქმედებითა და თევზჭერით. არქეოლოგიური გათხრებისას მოპოვებულია ხელსაფქვავის ქვედა მოზრდილი ქვა (სიგრძე 36 სმ, სიგანე 26 სმ, სისქე 2X5X7 სმ), რომელსაც ემჩნევა ხანგრძლივი გამოყენების კვალი, ხშირად ჩნდება ბადის საძირავებად გამოყენებული რიყის გვერდებამოღარული ქვები.

ლიტერატურა: კახიძე, სურმანიძე, შალიკაძე, 2013: 17, ტაბ. XX/3, 5.

199. STONE WARE

BATUMIS CIKHE, THE 1ST PART OF 1ST MILLENNIUM BC

Batumi Archaeological Museum Collection.

Settlers of Korolis Kkali used to farm and fish. Big lower stone of the hand mill was encountered during the archaeological digs (length – 36 cm, width – 26 cm, thickness – 2X5X7 cm), worn out, cobble stones with furrows on both sides, were used for weighing down the fishing net.

Source: Kakhidze, Surmanidze, Shalikadze, 2013: 17, tab. XX/3, 5.

ექსპონირებული და სამუზეუმო ფონდში დაცული ნივთიერი კულტურის ძეგლების მიხედვით დასტურდება, რომ აჭარა განეკუთვნება მსოფლიოს უძველეს მეტალოგენური კერების რიცხვს. ამ მართებით განსაკუთრებით გამოირჩევა ჭოროხის აუზი. უახლესი აღმოჩენების მიხედვით დასტურდება, რომ ნეოლითის კვალდაკვალ ენეოლით-ადრებრინჯაოს ხანაში სათავე დაედო ქვის ხანიდან ლითონის საუკუნეზე გარდამავალ ეპოქებს. შეიქმნა თვითმყოფადი კულტურა, რომელიც ეხმაურება ანატოლიურ და წინააზიურ ცივილიზაციებს. ამ ეპოქისათვის განსაკუთრებულად დაწინაურებული ჩანს პალეომეტალურგია, სადაც ლითონგამოსავლებთან ერთად დიდი ყურადღება აქვს დათმობილი მოპოვებული ნედლეულის გამდიდრებას, დანაწევრებას ქურა-სახელოსნოებში ღვლის პროცესის დაჩქარების მიზნით. ყურადღებას იქცევს ის გარემოებაც, რომ უძველეს აქაურ მკვიდრთ ქვის გობების პარალელურად დაუწყიათ წყლის ენერგიის გამოყენებაც, რაც ერთ-ერთ უიშვიათეს პრეცედენტად გამოიყურება საკაცობრიო ცივილიზაციაში. მდინარეთა ხეობებში მიკვლეულია არაერთი სახელოსნო. ჩანს, რომ აჭარის ტერიტორიაზე მოპოვებული ნედლეული ხმარდებოდა არა მარტო ადგილობრივ მოთხოვნებს, არამედ, როგორც ენეოლით-ადრებრინჯაოს (ძვ.წ. V-III ათასწლეული) ასევე შუა და გვიანბრინჯაოს (ძვ.წ. II-I ათასწლეული) ხანაში მსოფლიოს ბაზარზე გადიოდა (ანატოლია, შუამდინარეთი, არაა გამორიცხული ეგეოსური სამყაროც). სწორედ ამიტომაც, ჩვენს მიერ კატალოგიზირებული ყველა ნივთი განსაკუთრებული მნიშვნელობის მატარებელია. ბუნებრივია, მუზეუმის საკვლევ თემატიკაში მომავალში განსაკუთრებულ ადგილს დაიკავებს პალეომეტალურგიის მეტად აქტუალური და პრობლემატური საკითხების თანმიმდევრული კვლევა.

ძვ.წ. II ათასწლეულისათვის აჭარა იქცა დასავლურ-ქართული ტომობრივი კულტურის უძველეს კერად. ძვ. II ათასწლეულის დამდეგისათვის აქაურ მკვიდრთ დიდი წვლილი შეუატანიათ რკინის მეტალურგიაში. აღმოჩენილია სამი წამყვანი კერა. მომზადდა მყარი ნიადაგი ჩვენს ქვეყანაში ადრე-კლასობრივი კოლხური სახელმწიფოს ფორმირებაში.

In accordance with the monuments of material culture exhibited in the museum or kept in Museum fund it is proved that Ajara belongs to the oldest metalogenic hearths of the world. In this respect Chorokhi River basin is of particular importance. The most recent discoveries prove that Neolith, in the era of Chalcolithic -Early bronze, paved the way to the transitional epochs from Neolith to Metal era. Original culture has been formed which resonates with the Anatolian and Asia Minor civilizations. Paleometallurgy seems most highly advanced at the given epoch, where along with rinsing major attention was also paid to treatment and fragmentation of the extracted resources, with the aim of speeding the process of melting in the furnace workshops. The fact that the oldest local residents had resorted to the use of water energy, along with the use of stone basins, which definitely is the rarest precedent in the mankind's history. Multiple workshops have been discovered in the river gorges. Ore extracted on the territory of Ajara was not meant only for the local needs, but went to the world markets of Chalcolithic -Early Bronze (5th-3rd millenniums BC.) as well as Middle and Late Bronze (2nd -1st millenniums BC. era (Anatolia, Mesopotamia, and apparently Aegean World). Therefore, all the artefacts catalogued by us are of great importance. It is natural that consistent study of highly problematic and urgent issues of paleometallurgy will occupy the special place in the museum's research thematic in future.

By the II millennium B.C. Ajara turned into the oldest hearth of the West-Georgian tribal culture. The local residents have contributed greatly to the iron metallurgy. Three leading hearths have been discovered. Solid grounds were laid in our country for forming the Early Class state in Colchis.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. თავამაიშვილი გ., ძველი სადგომები სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ახალშაგზღვიურ ტერასაზე, თბ., 2012.
2. თავამაიშვილი გ., რიტუალური ჭურჭელი ციხისძირიდან. – ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმის შრომები, I, ბათუმი, 2002:22–27.
3. ინაიშვილი ა., სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს არქეოლოგიური ექსპედიციის 1974 წლის მუშაობის შედეგები. – სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ძეგლები, VI, ბათუმი, 1977.
4. კახიძე ა., მამულაძე შ., აჭარისწყლის ხეობის არქეოლოგიური ძეგლები. ბათუმი, 1993.
5. კახიძე ა., გოგიტიძე ს., ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმის ახალი ექსპონატები. – ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმის შრომები, I, ბათუმი, 2000:115–119.
6. კახიძე ა., ყუაყვერიანი ცულების გენეზისის საკითხისათვის – ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმის შრომები, IV, ბათუმი, 2007:4–10.
7. კახიძე ა., სურმანიძე ნ., შალიკაძე თ., ბათუმის ციხის 2012 წლის არქეოლოგიური გათხრების შედეგები. – აჭარა, წარსული და თანამედროვეობა, ბათუმი, 2013:8–51.
8. კახიძე ა., სურმანიძე ნ., სოფელ ჩაისუბნის „შუამთის“ გორანამოსახლარის არქეოლოგიური დაზვერვების შედეგები. – აჭარა, წარსული და თანამედროვეობა, ბათუმი, 2013:222–264.
9. კახიძე ა., ენეოლით-ადრებრინჯაოს ხანის კულტურა. – სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, აჭარა I, თბ., 2007:135–139.
10. კახიძე ა., მამულაძე შ., ჭოროხის აუზი კოლხური კულტურის უძველესი კერა. „აჭარა“, ბათუმი, 2000.
11. კახიძე ა., გოგიტიძე ს., სურმანიძე ნ., ახალი აღმოჩენები ჩაქვისწყლის ხეობაში, გაზეთი „აჭარა“, 14 ოქტომბერი, 2003:6.
12. კახიძე ა., ნაგერვაძე მ., ბრინჯაოს მეტალურგიის ნაშთები ჭოროხის აუზიდან (ჭარნალის მურვანეთი). – სამხრეთ-დასავლეთ საქართველო (ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია) საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, IV, თბ., 2014:194–200.
13. კახიძე ა., სურმანიძე ნ., შალიკაძე თ., ძნელაძე ნ., ახალი არქეოლოგიური აღმოჩენები სოფელ მარადიდში. – ჩვენი სულიერების ბალავარი, VI, თბ., 2014:32–38.
14. კახიძე ა., თავამაიშვილი გ., ჩავლეიშვილი ი., საველე-არქეოლოგიური კვლევა-ძიებანი ფიჭვნარის ქვიშაზვინულებზე. – ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმის შრომები, V, თბ., 2013:8–21, 87–94.
15. კახიძე ა., ხახუტაიშვილი დ., მასალები ბათუმის ძველი ისტორიისათვის. – სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ძეგლები, XVIII, თბ., 1989.
16. მიქელაძე თ., ხახუტაიშვილი დ., მუსხელიშვილი დ., კოლხეთის არქეოლოგიური ექსპედიციის მუშაობის შედეგები, თბ., 1982.
17. რამიშვილი ალ., კოლხეთის მატერიალური კულტურის ისტორიიდან, ბათუმი, 1974.
18. სურმანიძე ნ., ნეოლითისა და ენეოლითის ხანის მასალები ჩაქვისწყლის ხეობიდან. – ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმის შრომები, III, ბათუმი, 2005:14–19.
19. ქორიძე დ., კოლხური კულტურის ისტორიიდან, თბ., 1965.MM
20. ღამბაშიძე ი., მინდიაშვილი გ., გოგოჭური გ., კახიანი კ., ჯაფარიძე ი., უძველესი მეტალურგია და სამთო საქმე საქართველოში. ძვ.წ. VI–III ათწლეულებში, „მწიგნობარი“, თბ., 2010.
21. ხახუტაიშვილი დ., კახიძე ა., ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმის ახალი ექსპონატი (აჭყვისთავის სპილენძის ცული). – გაზეთი აღორძინება, 1995, №26–27, 24 აგვისტო–6 სექტემბერი.
22. ხახუტაიშვილი ნ., სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ზღვისპირეთი ადრერკინის ხანაში, მეცნიერება, თბ., 1986.
23. ხახუტაიშვილი ნ., აჭარის მოსახლეობის სამეურნეო ყოფა (ხელოსნური წარმოება). – სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, აჭარა I, თბ., 2007:191–198.
24. ხახუტაიშვილი დ., ქობულეთის ქვეყანა I, „აჭარა“, ბათუმი, 1995.
25. ხახუტაიშვილი ნ., თავამაიშვილი გ., უძველესი რკინის მეტალურგიის ახალი კერა ჩაქვისწყლის ხეობაში. – ძიებანი, №9, 2002: 34–36.
26. ჩავლეიშვილი ი., კოლხური ბრინჯაოს საწარმოო კერა ჩოლოქ-ოჩხამურის ხეობისში. – სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ძეგლები, XIX, თბ., 1991:3–26.
27. ჩავლეიშვილი ი., არქეოლოგიური გათხრები ფიჭვნარის უძველეს ნამოსახლარზე. – სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ძეგლები, XVI, თბ., 1987:21–23
28. ჩავლეიშვილი ი., უძველესი სახვნელი იარაღები ფიჭვნარიდან. – ბათუმის არქეოლოგიური მუზეუმის შრომები, II, ბათუმი, 2002:11–14.
29. Микеладзе Т.Н., Хахутайшвили Д. А., Древнеколхидское поселение Намчедури, „Мецниереба“, Тб. 1985.
30. Хахутайшвили Д.А., Производство железа в древней Колхиде, „Мецниереба“. Тб. 1987.